

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
POLITIKAS ZINĀTNES NODAĻA

**VĀCIJAS UN FRANCIJAS ENERĢĒTIKAS POLITIKAS IETEKME UZ
EIROPAS SAVIENĪBAS KOPĒJO ENERĢĒTIKAS POLITIKU
ATJAUNOJAMO ENERĢORESURSU JOMĀ**

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Kaspars Priede**

Studenta apliecības Nr.: kp12011

Darba vadītājs: docents Dr.sc.pol. Toms Rostoks

RĪGA 2014

ANOTĀCIJA

Maģistra darba uzdevums ir izanalizēt Vācijas un Francijas enerģētikas politiku, lai rastu atbildi uz jautājumu par to, cik lielā mērā nacionālās valstis spēj determinēt ES dienaskārtību atjaunojamo energoresursu jomā. Pētījuma centrā ir autora uzskats, ka ietekmīgākās ES dalībvalstis ietekmē ES kopējās politikas nostādnes, lai padarītu tās atbilstošākas savām nacionālajām interesēm. Lai pierādītu autora uzskatu, par darba teorētisko bāzi tika izvēlēta liberālā starpvaldību teorija un salīdzinošās politikas metode, lai nonāktu pie secinājuma, ka atjaunojamo energoresursu jomā neviena valsts nespēj determinēt ES intereses, jo ES institūcijas ir pietiekami neatkarīgas, bet valstu īstenotās politikas ES ietvaros starp valstīm ir krasi atšķirīgas.

Atslēgvārdi: Eiropas Savienība, Vācija, Francija, atjaunojamā enerģija, energoefektivitāte

ABSTRACT

Central task for Master thesis is to analyse German and French energy policy, to answer the question about the extent to which the nation-state has the ability to determine EU policy agendas for renewable energy sources. The main problem is author's belief that the influential EU member states affect common EU policies, in order to make them to resemble more to their national interests. Liberal intergovernmentalism theory was used for theoretical approach in combination with a comparative method to prove the statement. In concluding remarks author acknowledges that for renewable energy sources there are no countries that could determine the interests of the EU, because EU institutions are independent and national policies between countries are too different.

Keywords: European Union, France, Germany, renewable energy, energy efficiency

SATURS

IEVADS	3
1. LIBERĀLĀ STARPVALDĪBU TEORIJA, TĀS ATBILSTĪBA ES ENERĢĒTIKAS POLITIKAS INTEGRĀCIJAS SKAIDROŠANĀ.....	7
1.1 Liberālās starpvaldību teorijas pamatkonceptijas	9
1.2 Liberālās starpvaldību teorijas kritika	15
2. ES DAUDZGADU POLITIKAS UZSTĀDĪJUMI ATJAUNOJAMO ENERĢORESURSU JOMĀ	24
3. VĀCIJAS PAMATNOSTĀDNES ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS JAUTĀJUMĀ	40
4. FRANCIJAS PAMATNOSTĀDNES ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS JAUTĀJUMĀ	54
NOBEIGUMS	64
IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI.....	68

IEVADS

Enerģētikas politikai un ar to saistītajiem jautājumiem pēdējos gados ir bijusi arvien lielāka nozīme nacionālo valstu un Eiropas Savienības dienaskārtībā. Enerģētikas politikas nākotnes scenārijs ir izaicinājums politikas veidotājiem šodien, tomēr tās iespējamās nākotnes attīstības tendences ir diezgan skaidras. Atjaunojamie energoresursi (AER) enerģijas ražošanā laika gaitā ieņems arvien nozīmīgāku lomu, kas var tikt pamatots ar faktu, ka tie ir daudz vieglāk pieejami no ieguves un izmantojamības viedokļa. Turklāt tiem ir mazāka ietekme uz apkārtējo vidi, kas arī ir uzskatāms par nozīmīgu aspektu, ņemot vērā vides jautājumu pakāpeniski pieaugošo aktualitāti. Jau šodien atjaunojamajiem energoresursiem ir nozīmīga loma runājot par enerģētikas politiku, tomēr viedoklis nav viennozīmīgs, jo lielā daļā sabiedrības pastāv neuzticība AER, jo to ražošanas cikli ir ļoti haotiski un tie ļoti lielā mērā ir atkarīgi no apstākļiem, turklāt to izmaksas īstermiņa skatījumā ir lielākas. Tiesa laikapstākļi lielākoties ietekmē tieši vēja un saules enerģijas ražošanu, bet tieši šie divi enerģijas veidi ir arī tie, kas dominē ES AER tīklā, pateicoties to milzīgajam aprēķinātajam potenciālam un pielietojuma efektivitātei.

ES ir viena no retajām starptautiskajām organizācijām, kas aktīvi cenšas ieviest vienotus atjaunojamās enerģijas mērķus. Kopš 2009. gada ES ir izdota Atjaunojamās enerģijas regula, kuras mērķis ir uzlabot atjaunojamās enerģijas izmantošanu ES, palielinot tās īpatsvaru izmantoto enerģijas resursu kopējā apjomā, kā arī mazināt cilvēku radītās sekas uz vides un klimata izmaiņām, tādēļ, runājot par atjaunojamo enerģiju, daudz uzmanības tiek veltīts energoefektivitātei un ar to saistītajiem jautājumiem. Kā norāda Eiropas Komisija, tad ES kopējais mērķis patlaban ir sasniegt tādu līmeni, kurā atjaunojamie resursi sastādītu 20% no visiem izmantojamajiem energoresursiem līdz 2020. gadam. Arvien pieaugot atjaunojamo resursu pielietojamībai, ES būs iespējas samazināt ogļskābās gāzes emisijas atmosfērā un samazināt tās atkarību no importētās enerģijas, kas ir nozīmīgs faktors, ņemot vērā enerģijas tirgus pārāk lielo pakļautību politiskajām attiecībām valstu starpā. Lielā atkarība no importētās enerģijas rada apdraudējumu valsts enerģētiskajai drošībai, tāpēc šī jautājuma risināšanai ir būtiska nozīme, un AER šajā sakarā var dot nozīmīgu ieguldījumu jautājuma risināšanā. Papildus ES2020 uzstādījumiem EK cer, ka līdz ar atjaunojamo energoresursu pielietojamības izplatību, radīsies papildus atbalsts tehnoloģiskajām inovācijām, kas gala rezultātā spēs radīt jaunas darbavietas.¹ No tā var secināt, ka ES mērķos ietilpst ne tikai AER pielietojamības un apjomu palielināšana,

---

¹ *Renewable energy*, Eiropas Komisijas oficiālā mājas lapa, http://ec.europa.eu/energy/renewables/index_en.htm

bet vienlaicīgi arī dažādu blakus aspektu īstenošana, piemēram, pieminētais darba vietu jautājums vai enerģētiskās atkarības mazināšana.

Eiropas mērogā enerģētikas jautājumi ir aktuāli lielākajai daļai ES dalībvalstu, jo reti kura dalībvalsts ir pašpietiekama enerģētikas jomā, tāpēc jautājumi par energoresursu diversifikāciju un zināmu neatkarību šajā jomā ir ļoti svarīgi. Jo lielāka enerģētiskā diversifikācija, jo lielāka enerģētiskā drošība konkrētajai valstij, kas attiecīgi pamato jautājuma aktualitāti un dažādu risinājumu meklēšanu nacionālo valstu veidotajā politikā. Šajā kontekstā AER ir potenciāls, lai samazinātu valstu atkarību no piegādātajiem fosilās enerģijas resursiem, jo AER ir neizsīkstoši, turklāt to, kādus AER valsts izmanto enerģijas ražošanā, ir tās brīva izvēle. AER dažās valstīs jau tiek izmantoti salīdzinoši sen, piemēram, Vācijā pirmie vēja ģeneratori sāka darboties jau 20. gs 90. gados, bet intensīvāka to izmantošana plašākā teritorijā ir vairāk 21.gs pazīme. Tas nozīmē, ka ikvienai valstij ir potenciālas iespējas palielināt savu enerģētisko neatkarību ar AER palīdzību, jo to ieguves iespējas ir visai plašas, taču atkarīgas no katras valsts finansiālajām iespējām.

Atjaunojamā enerģija un tās potenciāls ir ļoti nozīmīgi jautājumi šodienas enerģētikas politikas dienaskārtībā, tāpēc šīs tēmas izpēte ES kontekstā dod papildu sapratni par to, kādi ir ES mērķi un uzstādījumi šīs politikas īstenošanā. Šādas izpētes nepieciešamību veicināja maģistra darba autora uzskats, ka lielās, ietekmīgās ES dalībvalstīs ir ieinteresētas sev labvēlīgas politikas veidošanā un izstrādāšanā, uzliekot to par pienākumu arī pārējām. Tāpēc pētījuma gaitā tika izvēlētas divas redzamākās ES dalībvalstis – Vācija un Francija, lai pārbaudītu cik lielā mērā to enerģētikas politika atjaunojamās enerģijas jomā sakrīt ar ES izstrādātajām vadlīnijām. Lai nonāktu pie secinājumiem maģistra darba ietvaros darba autors pievērsīsies ES enerģētikas politikas izpētei, lai meklētu līdzības ar autora izvēlēto valstu enerģētikas politikām atjaunojamās enerģijas jomā. Šī darba ietvaros tiks aplūkota ES, Vācijas un Francijas atjaunojamās enerģijas politika, veikts to salīdzinājums un izdarīti secinājumi par to, cik liela nozīme, ja tāda ir, ir nacionālajām valstīm ES enerģētikas politikas mērķu determinēšanā. Lai to panāktu maģistra darba ietvaros tiks pētīti ES daudzgadu politikas uzstādījumi atjaunojamās enerģijas jomā, kas vēlāk tiks salīdzināti ar Vācijas un Francijas īstenoto politiku šajā jomā. Atteicīgās valstīs izvēlētas, tādēļ ka maģistra darba autors uzskata, ka šīs valstīs ir uzskatāmas par vienām no ietekmīgākajām ES dalībvalstīm, kurām ir liels politiskais spēks ES politikas īstenošanā. Vācijas un Francijas īstenotās politikas rezultātā pēdējos gados bija izveidojusies ļoti laba sadarbība starp Vācijas Kancleri Angelu Merkeli un bijušo Francijas Prezidentu Nikolā Sarkozī, šīs sadarbības rezultātā bija izveidojusies situācija, kurā abas valstis viena otru atbalstīja dažādos lēmumos, tāpēc maģistra darba autors uzskata, ka līdzīga sadarbība varētu darboties arī enerģētikas jomā,

turklāt autors uztur argumentu par to, ka šīs valstis spēj determinēt ES uzstādītos mērķus atjaunojamās enerģijas jomā.

Darba mērķis ir izanalizēt Vācijas un Francijas enerģētisko interešu ietekmi uz Eiropas Savienības kopējo enerģētikas politiku atjaunojamo energoresursu jomā.

Lai sasniegtu darba mērķi ir nepieciešams izvirzīt secīgus izpētes jautājumus jeb **darba uzdevumus**:

1. Izpētīt E. Moravčika izstrādātās liberālās starpvaldību teorijas atbilstību darba izvirzītajai tematikai.

2. Izzināt un izanalizēt Eiropas Savienības nostāju atjaunojamo energoresursu jomā, tās daudzgadu programmās.

3. Izzināt un izanalizēt Vācijas intereses enerģētikas jomā attiecībā uz jautājumiem par atjaunojamajiem energoresursiem.

4. Izzināt un izanalizēt Francijas intereses enerģētikas jomā attiecībā uz jautājumiem par atjaunojamajiem energoresursiem.

5. Izdarīt secinājumus par Vācijas un Francijas enerģētisko interešu ietekmi uz Eiropas Savienības kopējo enerģētikas politiku atjaunojamo energoresursu jomā.

Balstoties uz darba mērķa un izvirzītajiem darba uzdevumiem, maģistra darbam izvirzīta šāda **hipotēze**:

Vācijas un Francijas enerģētiskās intereses Eiropas Savienībā determinē Eiropas Savienības enerģētikas politiku atjaunojamās enerģijas jomā.

Tā kā izvirzītajai maģistra darba hipotēzei ir divi mainīgie (izvēlētās valstis), tad darbam izvirzītā hipotēze apstiprināsies, ja gan Vācijas, gan Francijas īstenotajā enerģētikas politikā būs vērojamas lielas līdzības ar ES kopējo enerģētikas politiku atjaunojamās enerģijas jomā. Savukārt hipotēze neapstiprināsies, ja tikai vienas valsts ietvaros būs līdzības ar ES kopējo enerģētikas politiku, kā arī tad, ja nevienai no abām valstīm nebūs ietekmes pār ES politikas veidošanu.

Darbs sastāv no 4 nodaļām, kur **pirmajā nodaļā** izstrādāta darba teorētiskā daļa. Par darba teorētisko pamatu maģistra darba autors izvēlējies E. Moravčika izstrādāto liberālo starpvaldību teoriju, jo tās pamatā ir pārliecība, ka valstis lēmumu pieņemšanā motivē to nacionālās un ekonomiskās intereses. Liberālā starpvaldību teorija valstis uzskata par racionāliem aktoriem, tāpēc arī to lēmumi ir racionāli, bet starpvaldību sarunās noteicošā ir kaulēšanās, jo tā parāda attiecības starp valstīm. Teorijas daļā liberālā starpvaldību teorija ir papildināta ar konstruktīvistu idejām par to, ka valstu nacionālās intereses nav strikti definētas, bet tās ir mainīgas sarunu procesa gaitā, kurā valstis tirgojas un mēģina pārliecināt pārējās par savu

viedokli. Šāda pieeja izvēlēta, jo liberālās starpvaldību teorijas koncentrēšanās uz nacionālajām un ekonomiskajām interesēm atbilst enerģētikas jautājumiem, savukārt konstruktīvistu pārliecība par nacionālo interešu mainīgo dabu ir atbilstoša straujajai un mainīgajai enerģētikas politikas nozarei.

Darba **otrajā nodaļā** tiks apskatīta ES enerģētikas politika atjaunojamās enerģijas jomā, lai izzinātu tās nostādnes šajā jautājumā. ES atjaunojamās enerģijas politika ir definēta daudzgadu politiskos uzstādījumos, piemēram, ES2020 vai ES2030 stratēģijā. Galvenais uzsvars tiek likts uz ES2020 stratēģiju, jo tā ir pirmā, kas konkrēti definē nepieciešamos mērķus atjaunojamās enerģijas jomā. Šīs stratēģijas izanalizēšana ir būtiska, jo tā varētu kalpot par atskaites punktu, tālākai darba izstrādei un indikācijām par to, vai nacionālajām valstīm ir iespējas determinēt ES enerģētikas politiku. ES kontekstā liela loma ir ne tikai AER izmantošanai, bet arī energoefektivitātes jautājumam, jo tas ir būtisks, lai ES spētu sasniegt sev izvirzītos mērķus.

Trešajā nodaļā tiks apskatīta Vācijas enerģētikas politika AER jomā. Šajā nodaļā uzmanība jāpievērš Vācijas Nacionālajam atjaunojamās enerģijas rīcības plānam, jo rīcības plānā iekļautā informācija ir atskaites punkts tam, ko Vācija cer panākt AER sektorā un kādu politiku tā īsteno. Vācija ļoti intensīvi darbojas AER ražošanas attīstībā, lai panāktu, ka AER var aizvietot kodolenerģijas saražotās jaudas, jo Vācija ir paziņojusi, ka tā slēgs visas kodolenerģijas stacijas līdz 2022. gadam. Šāds solis tika izvēlēts 2011. gadā pēc Fukušinas kodolreaktora traģēdijas.

Ceturtajā nodaļā uzmanība tiks pievērsta Francijai un tās atjaunojamās enerģijas politikai. Francijas gadījumā īpaša uzmanība jāpievērš tam, kā tiek risināts kodolenerģijas jautājums AER kontekstā, jo līdz šim kodolenerģijai ir bijusi būtiska loma enerģijas nodrošināšanā Francijā. Lai arī Vācijai ar Franciju ir bijusi veiksmīga sadarbība citos politiskos jautājumos, kodolreaktoru slēgšana ir pilnīgi atšķirīga. Francija ir otra kodolreaktoriem bagātākā vasts pasaule, šis fakts daudz ko paskaidro. Lai Francija slēgtu savu kodolenerģijas sektoru, tai ir jāinvestē milzīgi finanšu resursi enerģētikas infrastruktūras pārplānošanai, bet esošajos apstākļos tādas iespējas nav, tāpēc Francijas gadījumā tās enerģētiskā nākotne ir atkarīga no tā kā tiks atrisināts jautājums par kodolreaktoru izmantošanu. Darba **nobeigumā** tiks veikts iepriekšējo nodaļu secinājumu apkopojums un analīze, lai saprastu cik atšķirīgas ir ES, Vācijas un Francijas enerģētikas politikas, un izejot no kopīgajām vai atšķirīgajām politikām tiks vispārināti secinājumi par to, kāda ir nacionālo valstu ietekme uz ES kopējo enerģētikas politiku atjaunojamo energoresursu jomā.

1. LIBERĀLĀ STARPVALDĪBU TEORIJA, TĀS ATBILSTĪBA ES ENERĢĒTIKAS POLITIKAS INTEGRĀCIJAS SKAIDROŠANĀ

Eiropas Savienības integrācija ir nepārtraukts process, kurš virza uz priekšu attīstības dažādos aspektus. Ja sākotnēji integrācijas pamatā bija tikai ekonomiskas intereses, tad mūsdienās integrācija vērojama arī sociālā līmenī. Tomēr liela daļa ES integrācijas joprojām ir saistīta ar ekonomiskām interesēm, tāpēc līdz ar pieaugošo interesi par galvenajiem enerģētikas politikas attīstības virzieniem, jārunā arī par noteiktiem integrācijas procesiem ES. Enerģētikas politika ir īpaša ar to, ka tā pārstāv gan valsts ekonomiskās intereses, gan ir daļa no tās suverenitātes, jo valsts kontrole un pieeja tās energoresursiem nodrošina tās drošību. Ņemot vērā šos aspektus maģistra darba teorētiskā daļa balstīsies uz teoriju, kas skaidro reģionālās integrācijas procesus, neaizmirstot arī par ekonomisko interešu nozīmi šajā procesā. Par maģistra darba teorētisko bāzi autors izvēlējies Endrjū Moravčika (*Andrew Moravcsik*) liberālo starpvaldību teoriju, kas ir viena no ES integrāciju skaidrojošajām teorijām. Teorijas atbilstība izvēlētajai darba tēmai tiks argumentēta šīs nodaļas iztirzājumā.

Liberālā starpvaldību teorija cenšas skaidrot ES valstu integrāciju galveno akcentu liekot uz valstu nacionālajām interesēm, kuras nosaka kādu politikas kursu vai sadarbības modeli izvēlas atsevišķas valstis. Liberālās starpvaldību teorijas priekšrocība ir tā, ka katra valsts tiek uzlūkota kā individuāla vienība ES struktūrā, kā rezultātā valstu interesēm ir primārā nozīme. Teorijas pamatlicējs E. Moravčiks tās izstrādē mēģina rast atbildi uz to, kādēļ ES dalībvalstis cenšas kontrolēt savas ekonomiskās intereses un vienlaikus atsakās no savām suverēnajām priekšrocībām starptautiskās institūcijas iekšienē. E. Moravčiks apgalvo, ka jau vēsturiski Eiropas integrācija ir notikusi pateicoties racionālu lēmumu virknei, kurus izraisījušas globālās ekonomikas strukturālās izmaiņas.² E. Moravčiks teorijas skaidrojumā daudz runā par racionalitāti, bet nepaskaidro šī jēdziena nozīmi, tāpēc maģistra darba autors pieņem, ka E. Moravčiks runājot par racionalitāti, runā par racionālās izvēles teorijā iekļauto aktoru racionalitāti, proti, racionālās izvēles teorija uzskata, ka indivīdu uzvedību motivē egoisms un iespējamo labumu maksimizācija.³ Šādu maģistra darba autora pieņēmumu var pamatot ar to, ka E. Moravčiks valstis uzskata par racionālām, kā arī daudz runā par to racionalitāti. Turklāt līdzīgas

---

² Moravcsik, A. (1999). *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*, London; New York: Routledge, pp. 1., 3.

³ Petracca, M. P (1991). „The Rational Choice Approach to Politics: A Challenge to Democratic Theory” In *The Review of Politics* Vol. 53, No. 2, p. 289

aktoru īpašības ir arī racionālās izvēles teorijā. Bez tam E. Moravčiks apgalvo, ka interesēm ir nozīme, kas liek domāt par to, ka tajās ir kādi savtīgi nolūki. Šāds racionalitātes skaidrojums, pēc maģistra darba autora domām, nav pretrunā ar E. Moravčika liberālo starpvaldību teoriju, jo par valsts egoisma pazīmi varētu kalpot ne tikai tās nacionālās bet arī ekonomiskās intereses.

Saskaņā ar E. Moravčika uzskatiem jāsecina, ka ES dalībvalstis nereti pieņem lēmumus balstoties uz savām ekonomiskām interesēm vai relatīvo varu, bet lēmumu pieņemšanas procesā svarīgs ir kaulēšanās process, jo tas parāda kādas attiecības valda starp dalībvalstīm. Kā savā pētījumā, par liberālās starpvaldību teorijas izaicinājumiem, atsaucoties uz Džonatanu Sleipinu (*Jonathan Slapin*) un Danielu Finki (*Daniel Finke*), norāda Fabio Frančino (*Fabio Franchino*), specifiskām valstu interesēm ir būtiska nozīme.⁴ Ar specifiskām valstu interesēm saprotam ekonomiskos labumus, ko valstis iegūst no dažādajiem sadarbības modeļiem, tomēr katrai valstij ir savas specifiskas intereses, kas izriet no to nacionālajām un ekonomiskajām interesēm. Tieši atšķirīgās un specifiskās intereses ir tās, kas valstis mudina sadarboties, ja tās konkrētajā sadarbības modelī spēj saskatīt zināmu labumu.

Nozīmīgs ir jautājums par suverenitātes deleģēšanu, jo līdz ar tās nodošanu kādai starptautiskajai organizācijai valsts zaudē daļu no savām pašnoteikšanās tiesībām. Tāpēc liberālajā starpvaldību teorijā tiek izdalīti trīs galvenie iemesli, kādēļ valstis izvēlas summēt vai deleģēt savu suverenitāti starptautiskajās organizācijās. Pirmkārt, kā iemesls tiek minēts ES federālisma aspekts, uz ko pamatojoties dalībvalstīm nereti ir izdevīgi deleģēt savu suverenitāti organizācijai, jo atsevišķās jomās par ES ir iespējams runāt kā par federālu valsti nevis starptautisku reģionālu organizāciju, tādēļ ņemot vērā ES politikas veidošanas procesus valstis nereti izvēlas sev neērtu lēmumu pieņemšanu deleģēt ES institūcijām. ES līdzība ar federālu valsti skaidrojama ar to, ka ES integrācija laika gaitā ir bijusi ļoti cieši sasaistīta, kā rezultātā dažās jomās ES kontrole pār to ir pielīdzināma nacionālas valsts kontrolei pār tās politiku. Otrkārt, daļa suverenitātes var tikt atdota vai sasummēta gadījumos, kad ir nepieciešams taupīt līdzekļus informācijas analīzei, tādēļ līdzekļu taupīšanas nolūkos šis pienākums tiek nodots starptautiskās organizācijas pārziņā; bez tam šādai rīcībai par labu nāk fakts, ka nereti starptautiskās organizācijas ir daudz efektīvākas informācijas aprites procesā salīdzinājumā ar nacionālajām valstīm. Kā trešo iemeslu E. Moravčiks min to, ka, suverenitātes nodošana starptautiskajām institūcijām, valstīm ir izdevīga kā kontroles mehānisms, tādējādi tām ir iespēja kontrolēt vienai

---

⁴ Franchino, F. (2012). „Challenges to liberal intergovernmentalism” In *European Union Politics*, Vol. 14, No. 2, p. 325

otru.⁵ Valstu vēlme kontrolēt vienai otru savā ziņā ir dabiska reakcija, tomēr tā nereti sasaucas ar reālismā bieži sastopamo drošības dilemmu, kuras pamatā ir ideja par to, ka ikviens valsts ir īpaši piesardzīga runājot par militāro kapacitāti, jo īpaši gadījumos, kad parādās indikācijas, ka kāda cita valsts iecerējusi savu militāro kapacitāti palielināt. Līdzīgi drošības dilemmai arī suverenitātes nodošanā ir vērojama zināma neuzticība un piesardzība konkrētā lēmuma pieņemšanas procesā. Adaptējot šo situāciju konkrētajam izpētes tematam, enerģētikas politika ES līmenī vairāk ir federālisma aspekts. Jo ES vēlme kontrolēt enerģētikas jomu ir saistīta ar to, lai vēl vairāk integrētu nacionālās valstis kopējā ES sistēmā, tādējādi cenšoties ievērojami samazināt ES valstu atkarību no ārējiem piegādātājiem.

1.1 Liberālās starpvaldību teorijas pamatkonceptijas

Liberālā starpvaldību teorija galvenokārt tiek izmantota, lai skaidrotu Eiropas integrāciju, turklāt liberālā starpvaldību teorija Eiropas integrāciju cenšas skaidrot pamatojoties uz racionālās izvēles lēmumiem, kurus pieņem nacionālo valstu līderi. Racionālie lēmumi lielākoties tiek pieņemti balstoties uz ekonomiskām un politiskām interesēm. No tā izriet apgalvojums, ka valstis sadarbojas viena ar otru tajās situācijās, kurās sadarbība tām ir izdevīga. Dž. Sleipins skaidro, ka vara starpvaldību teorijā tiek definēta kā neizmantoto iespēju sadalījums, ko nosaka valsts lielums un tās resursi, pretstatā varas tradicionālajai uztverei.⁶ Tradicionāli ar varas jēdzienu saprot noteiktu lietu kārtību, kuru nosaka spēcīgākais no iesaistītajiem aktoriem. Dž. Sleipina apgalvojums norāda uz to, ka starpvaldību teorija uz starptautisko sistēmu un starptautiskajām attiecībām neskatās tradicionāli, kas sasaucas arī ar E. Moravčika apgalvojumiem par valstu specifiskajām interesēm un racionālo pieeju. E. Moravčiks liberālajā starpvaldību teorijā nosliecas par labu racionālistu pieejai, kā rezultātā starpvaldību sarunās tiek izdalīti trīs līmeņi: 1) nacionālo interešu formulēšana; 2) starpvalstu kaulēšanās; 3) institucionālā izvēle. Institucionālā izvēle ir dalībvalstu nepieciešamība izvēlēties institucionālo līmeni, kādā notiek sarunu process ES. Racionālistu pieeja nepieļauj, ka valstu izdarītās izvēles ir organizētas vai konfliktējošas tā, lai radītu īpašu kolektīvās rīcības problēmu.⁷ Racionālisti paļaujas uz to, ka valstis darbojas individuāli, izvērtējot savus ieguvumus un zaudējumus, tādēļ runāt par iepriekš saskaņotām interesēm nemaz nav iespējams, saskaņā ar racionālistu uzskatiem valstu kooperēšanās lēmumu

---

⁵ Moravcsik, A. (1999). *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*, pp. 8., 9.

⁶ Franchino, F. (2012). „Challenges to liberal intergovernmentalism” In *European Union Politics*, p. 326

⁷ Moravcsik, A. (1999). *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*, p. 20.

pieņemšanas procesā nav iespējama, jo tas neatbilst aktoru racionalitātes priekšnosacījumiem. Tostarp liberālajā starpvaldību teorijā, atsevišķi izdalītajam nacionālo interešu formulēšanas posmam, netiek pievērsta uzmanība to transformācijai sarunu procesā, tā vietā liberālā starpvaldību teorija uzskata, ka intereses ir patstāvīgas un tās pārlietu bieži nemainās.

Par liberālās starpvaldību teorijas galvenajiem raksturlielumiem ir kļuvusi integrācijas teorija un tās modernizācija, kā arī racionālisma teorijas pielietošana, kura izmanto racionālā institucionālisma pieeju, lai pēfītu starpvalstu sadarbību starptautiskajā vidē. Šajā kontekstā ES tiek uzskatīta par unikālu starptautisko organizāciju, jo tās integrācijas spējas un līmeņi, kuros tas notiek, dažkārt rosina jautājumus par to, kādēļ valstis tam labprātīgi piekrīt. Liberālā starpvaldību teorija no citām ES integrācijas skolām atšķiras ar to, ka tā skatās uz ES integrāciju un lēmumu pieņemšanas procesu daudz šaurākā perspektīvā jau pašos pamata pieņēmumos par ES un starptautiskās sistēmas darbību.⁸ E. Moravčika teorijas ietvaros integrācijas process ir politiski uzlabots, jo tas ir institucionalizēts, nepiespiests, ar ekonomisku izcelsmi un ar diplomātisku lēmumu pieņemšanu.⁹ No šiem apgalvojumiem izriet, ka liberālajā starpvaldību teorijā integrāciju veicina institucionālas izmaiņas vai institucionalizēti lēmumi, kas rodas ārpus valstiskā līmeņa, bet tai pat laikā integrācija ir brīvprātīga un valstis labprātīgi pieņem lēmumu darboties saskaņoti. Lai arī integrācija, pēc E. Moravčika domām, ir brīvprātīgi saskaņota, joprojām aktuāli ir ekonomiskie ieguvumi, uz kuriem cer ikviena integrācijas procesā iesaistītā valsts. Ekonomiskās intereses kalpo par pamatu valstu sadarbībai, jo lielāka iespēja apmierināt savas ekonomiskās intereses, jo lielāka būs valstu interese iesaistīties sadarbībā ar citiem aktoriem.

Liberālās starpvaldību teorijas panākumu pamatā ir tās centieni panākt ES procesu skaidrošanu tā, lai ES būtu vieglāk saprotama tās pilsoņiem. Kā min E. Moravčiks un Franks Šimelfenigs (*Frank Schimmelfennig*) – ir svarīgi vienkāršot ES politiku, uzsverot svarīgākās ES politikas pamatiezīmes, tādēļ liberālā starpvaldību teorija aplūko dažādas metodes un teorijas, lai precīzāk izskaidrotu vienu vai otru fenomenu, kā rezultātā tieši liberālā starpvaldību teorija tiek uzskatīta par *Grand Theory* jeb lielo teoriju. *Grand Theory* statusu tai piešķir tas, ka tā skaidro reģionālās integrācijas evolūcijas iespējas, nepieturoties tikai pie vienas pārbaudītas pieejas.¹⁰ Kā skaidro abi iepriekš minētie autori, tad teorijas skaidrojums rodas izanalizējot vismaz trīs dažādus

---

⁸ Moravcsik, A., Schimmelfennig, F. (2009). "Liberal Intergovernmentalism" In *European Integration Theory*, ed. Wiener, A., Diez, T., Oxford: Oxford University Press, p. 67.

⁹ Gillingham, J. (2000). „A Test Case of Moravcsik's „Liberal Intergovernmentalist” Approach to European Integration” In *Journal of Cold War Studies*, Vol. 2. No. 3, p. 82

¹⁰ Moravcsik, A., Schimmelfennig, F. (2009). "Liberal Intergovernmentalism", p. 68.

apstākļus, kas spējīgi ietekmēt konkrētus lēmumus un ES darbības principus. Turklāt teorijas panākumi nav tās vispārinājumos, mērķos, pieticībā vai citos raksturlielumos, bet tieši acīmredzamā precizitātē, kuru nodrošina patstāvīgi pieņēmumi un empīriski pareģojumi, kas izriet no Eiropas politiskās attīstības.

Mišela Sini (*Michelle Cini*), runājot par liberālo starpvaldību teoriju, piemin Roberta Putnama (*Robert D. Putnam*) izstrādāto teoriju par divu līmeņu spēlēm, kuras ES dalībvalstis spēlē starptautiskajā sistēmā, tostarp arī ES. Divu līmeņu spēle, pēc R. Putnama teorijas skaidrojuma, galvenokārt, ir process, kādā notiek starptautiskās valstu sarunas. R. Putnams norāda, ka vispirms nacionālajā līmenī, dažādas interešu grupas izdara spiedienu uz valdību, lai tā pieņemtu šai interešu grupai labvēlīgus lēmumus, savukārt politiķi pēc tam meklē atbalstu veidojot koalīciju ar šīs grupas locekļiem. Tikmēr starptautiskajā līmenī, valdības galvenais mērķis ir maksimāli realizēt iekšpolitiskos mērķus, vienlaicīgi samazinot negatīvās sekas ārpolitikas attīstībā.¹¹ R. Putnams runā par to, ka iekšpolitiski politikas veidotājiem jādarbojas tā, lai spētu izveidot koalīcijas un rastu atbalstu savām idejām un vērtībām, savukārt starptautiskajā arēnā tie cenšas darboties tā, lai vairotu savu ekonomisko un politisko interešu atbalstītājus starptautiskajā veidolā, tādējādi gūstot sev vēlamo atbalstu arī nacionālajā līmenī starp vēlētājiem un politiskajiem atbalstītājiem. Turklāt ikviens politikas veidošanas procesā iesaistītais atrodas abos līmeņos, kā rezultātā būt par politikas īstenotāju ir sarežģīts uzdevums, jo uz šiem aktoriem tiek izdarīts spiediens gan no valsts iekšienes, gan ārpusē, kur arī sabiedrotie cer uz saskaņotu darbību un atbalstu sev svarīgos jautājumos.

Divu līmeņu spēles skaidrojums rada pirmos pamatus, lai liberālā starpvaldību teorija būtu vieglāk skaidrojama un saprotama, aprakstot ES integrācijas procesus.¹² Divu līmeņu spēles skaidrojums parāda to, kā notiek nacionālo interešu formulēšana, tomēr šī pieeja neanalizē to, kādu apstākļu ietekmē intereses mainās, un kādas sekas tas atstājuz ārpolitiku. Liberālā starpvaldību teorija parāda savstarpējās ekonomiskās un politiskās atkarības līmeni starp dalībvalstīm, tāpēc tajā tiek akcentēta ekonomisko interešu nozīme lēmumu pieņemšanā, kas šo teoriju būtiski atšķir no neofunkcionālisma. Neofunkcionālisms ilgu laiku bija vadošā ES integrācijas teorija, kas savu aktualitāti saglabā joprojām, tomēr atšķirības ir acīmredzamas, proti, neofunkcionālisti uzskatīja, ka Eiropas ekonomiskā integrācija būs pašpietiekama, ar to saprotot, ka tā spēš integrēties pat par

---

¹¹ Putnam, R. D. (1988). "Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games" In *International Organization*, Vol 42, No. 3, p. 434

¹² Cini, M. (2007). "Intergovernmentalism" In *European Union Politics*, 2nd edition, Oxford: Oxford University Press, p. 109.

sevi. Šo uzskatu stimulēja pārplūšanas jeb *spillover* efekta klātbūtne, kā rezultātā integrācijas process pārplūst no vienas sfēras uz nākamo, tādējādi liekot valstīm no jauna meklēt risinājumus turpmākai sadarbībai.¹³ Priekš neofunkcionālistiem pārplūšanas efekts nodrošina nepārtrauktu dzinuli integrācijai, tomēr vadoties pēc šādiem neofunkcionālistu uzskatiem zūd nepieciešamība pēc integrācijas skaidrošanas, jo no šādas pieejas izriet, ka ikviens integrācijas process skaidrojams vadoties pēc vienas parauga, kuram trūkst analīzes, jo realitātē katrs integrācijas process ir atšķirīgs, bet tai pat laikā pārplūšanas efekts palīdz atrast integrācijas procesa pirmsākumus. Vadoties pēc neofunkcionālisma mērauklas – valstu integrācija ir nepārtraukts process, kas pārņem arvien jaunas sadzīves sfēras tiklīdz kādā no iepriekšējām sfērām valstīm ir izdevies sasniegt noteiktus mērķus. Bet vai tiešām integrācijas process ir tik vienkāršs?

Integrācijas process skatoties no neofunkcionalistu prizmas ir pārāk vienkāršots, tāpat pretēji liberālās starpvaldību teorijas piekritēju radītajam viedoklim, reālā situācija ir atšķirīga no teorijas, jo lēmumu pieņemšanā salīdzinoši maza loma ir interesēm, tā vietā nozīmīgākas ir valsts spējas dominēt ar savu viedokli. Vara ir lielākā atšķirība starp ES lēmumu pieņemšanas procesu un nacionālo līmeni, kur nacionālajiem līderiem ir iespējas darboties saskaņā ar savas valsts interesēm, tikmēr ES lēmumu pieņemšana ir kaulēšanās un pārliecināšanas process, kas nosaka to kādi lēmumi tiek vai netiek pieņemti. Nereti lēmumi tiek pieņemti pie mazākā kopsaucēja.¹⁴ Mazākais iespējamais kopsaucējs liecina par to, ka lēmumu pieņemšana ir sarežģīts process, kurā jāņem vērā visu dalībvalstu intereses, jo to aizstāvēšana tām ir nozīmīga. M. Sini aprakstītā situācija norāda uz zināmu liberālās starpvaldību teorijas trūkumu, jo tā neskaidro kā izmainās valstu intereses lēmumu pieņemšanas procesā, bet, lai nonāktu pie mazākā kopsaucēja, valstīm ir jāatsakās no saviem labumiem, un nav īsti saprotams kādēļ valstis to pieļauj. Vadoties pēc liberālās teorijas pamata pieņēmumiem, valstīm būtu jācīnās par saviem ekonomiskajiem labumiem, tomēr valstis labprātīgi izlemj par labu mazākajam kopsaucējam. Lai arī nereti mazākais kopsaucējs nav liela uzvara, tomēr tas ir panākums, jo pretējā gadījumā, ja valstis viena otrai nespētu piekāpties, lēmumu pieņemšanas process būtu nebeidzams.

Liberālās starpvaldību teorijas pamatā ir divi galvenie pieņēmumi, kas, pēc dažu teorētiķu domām, nodrošina šīs teorijas panākumus. Pirmais pieņēmums ceļā uz panākumiem ir tas, ka E. Moravčiks *valstis uzskata par aktoriem*. Nenoliedzami ES un citās starptautiskajās organizācijās valstīm ir nozīmīga loma anarhijas kontekstā, kur anarhijas jēdziens nozīmē noteiktu

---

¹³ Moravcsik, A. (1993). „Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach” In *Journal of Common Market Studies*, Vol. 31, No. 4, pp. 474-475

¹⁴ Cini, M. (2007). “Intergovernmentalism”, p. 110.

starptautisko kārtību. Šajā anarhiskajā sistēmā pēc reālistu uzskatiem nav centrālās varas, tāpēc valstis savu viedokli var izteikt starpvaldību pārrunās, kurās pastāv gan kaulēšanās, gan diskusijas, tā vietā, lai lēmumus pieņemtu kāda centrālā vara, kas tos tālāk piespiedu kārtā uzliktu par pienākumu ievērot arī pārējiem organizācijas dalībniekiem. Otrkārt, *valstis tiek uzskatītas par racionālām*. Racionalitāte ir institūciju un individuālistu pieņēmums, kā rezultātā šie aktori aprēķina maksimālos zaudējumus un ieguvumus, uz kā pamata izdara izvēli par labu tam lēmumam, kurš konkrētajos apstākļos sniegs pēc iespējas lielāku labumu. Valstu sadarbība tiek skaidrota, kā gala rezultāts valstu individuālajai darbībai, kur, aprēķinot visus plusus un mīnus, lielākais labums iegūstams ar citu valstu palīdzību. Kā rezultātā caur starpvalstu sadarbību un diskusijām tiek panākta vienošanās, ka ir nepieciešams apvienoties starptautiskā organizācijā, lai iegūtu maksimālo labumu no sadarbības vienai ar otru.¹⁵ Racionalitātes piedēvēšana valstīm savā ziņā ir atkāpe no vispārpieņemtā, ka valstis starptautiskajā sistēmā tiek uzskatītas par vienībām, kurām ir fiksēti lielumi un attieksmes pret dažādiem starptautiskajiem jautājumiem. Racionalitāte valstīm piešķir pozitīvās darbības, proti, valstis starptautiskajā arēnā darbojas un pieņem lēmumus pēc dažādiem kritērijiem, kas tiek definēti valsts iekšienē.¹⁶ Saskaņā ar E. Moravčiku valstis savu racionalitāti izmanto, lai palielinātu savus ieguvumus, bet starptautiskā organizācija kalpo par palīglīdzekli šo ieguvumu sasniegšanai situācijā, kad valstij nav pa spēkam sasniegt savu maksimālo labumu vienai.

M. Sini uzskata, ka liberālajai starpvaldību teorijai ir divas atsevišķas dimensijas: *pieprasījums* un *piedāvājums*. *Pieprasījums* atspoguļojas tajā, ko nacionālās valstis sagaida no sadarbības ar starptautiskajām institūcijām, kamēr ar *piedāvājumu* tiek saprastas tās valstu iespējas, ko tās spēj sniegt starptautiskajām institūcijām vai citām dalībvalstīm kaulēšanās procesā. Lai izskaidrotu saikni starp šīm divām dimensijām, tiek izdalīti trīs faktori, kas to visu iespaido. Pirmkārt, tās ir ekonomiskās intereses, otrkārt, relatīvā valsts vara, kas ir īpaši svarīga tieši pārrunu laikā, treškārt, svarīgas ir arī pastāvošās saistības starp nacionālo varu un starptautiskajām institūcijām. Kā lēmumu pieņemšanā, tā arī integrācijas procesos, runājot M. Sini vārdiem, ir jābūt gan pieprasījumam pēc konkrētiem lēmumiem, gan piedāvājumam kā tos atrisināt, tāpēc tikpat nozīmīgi ir arī augstāk minētie faktori, kas ietekmē pieprasījuma un piedāvājuma attiecību.¹⁷ Svarīgs faktors, runājot par liberālo starpvaldību teoriju, ir tas, ka

---

¹⁵ Moravcsik, A., Schimmelfennig, F. (2009). "Liberal Intergovernmentalism", pp. 68., 69.

¹⁶ Moravcsik, A. (1993). „Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach”, p. 481

¹⁷ Cini, M. (2007). "Intergovernmentalism", p. 110.

liberālajā starpvaldību teorijā valsts tiek uztverta kā vienots lielums, kurā kā daļa no valsts lēmuma ietilpst gan pašmāju politiskā kaulēšanās, gan pārstāvniecība un diplomātija.¹⁸ Līdz ar to liberālajā starpvaldību teorijā iekšējie valstiskie faktori ir mazsvarīgi, jo galamērķis, uz kuru koncentrējas teorijas pārstāvji, ir iznākums, kurā valsts pieņem lēmumus, kas nes vislielāko labumu.

Centrālais jautājums, uz kuru cenšas atbildēt E. Moravčiks ir par to, vai Eiropas integrāciju ir iespējams izskaidrot, kā veselu virkni racionālu lēmumu, kurus pieņem nacionālie līderi. Lēmumus, pēc E. Moravčika domām, ietekmē dažādi ierobežojumi un dažādas iespējas, kuras ietver spēcīgas pašmāju ekonomiskās intereses.¹⁹ E. Moravčika centrālais jautājums kalpo arī par rāmi tālākajai maģistra darba izstrādei, jo pamatojoties uz darbā izvirzīto mērķi un hipotēzi ir skaidrs, ka valstu nacionālajām un ekonomiskajām interesēm ir nozīmīga loma ES politikas izveidē, tāpat pieaug arī valstu enerģētiskās intereses, jo šie jautājumi ietilpst valsts ekonomiskajās un nacionālajās interesēs. E. Moravčiks skaidro ka nacionālo interešu noteikšana atspoguļo, kādas pašmāju organizācijas ietekmē valsts aparātu. Ja šīs organizācijas ir pietiekami spēcīgas, tad to viedoklis izskan daudzās oficiālās nostādnēs, bet tas nenozīmē, ka līdzīgu organizāciju ietekme citā valstī automātiski nozīmē tādu pašu interešu klātesamību oficiālajās nostādnēs.²⁰ Viedokļu un interešu atšķirība skaidrojama ar to, ka katram reģionam ir raksturīgas savas problēmas un savi risinājumi šīm problēmām, tādēļ nereti valstīm nav izdevīgu sadarbības partneru, pat tad, ja tās aizstāv vienu un to pašu jomu. Šāda situācija skaidrojama ar to, ka risinājumi vienai un tai pašai problēmai dažādos reģionos var būt atšķirīgi. Savā būtībā nacionālo interešu formulēšana atspoguļo demokrātijas klātbūtni konkrētajā sabiedrībā, tādēļ sadarbība un sabiedrības interešu pārstāvēšana tieši vai netieši ir būtiska, lai noturētu varu savās pozīcijās.²¹ Sabiedroto meklēšana arī ir daļa no lēmumu pieņemšanas procesa, jo ar līdzīgi domājošiem partneriem vēlamajam lēmumam ir daudz lielāka iespēja tikt pieņemtam, ja kaulēšanās procesā vairākas valstis norāda uz vieniem un tiem pašiem vēlamajiem rezultātiem.

E. Moravčiks uzmanību pievērš arī ģeopolitiskajām interesēm, aplūkojot tās no drošības perspektīvas līdzīgi, kā uz starptautisko sistēmu skatās realisti. E. Moravčiks izsaka viedokli, ka vieglāk vienoties par konkrētiem mērķiem ir tām valstīm, kuras vieno līdzīga ģeopolitika un drošības intereses. Tas tiek pamatots izvirzot realīstu ideju par to, ka starptautiskā sistēma pēc

---

¹⁸ Moravcsik, A., Schimmelfennig, F. (2009). "Liberal Intergovernmentalism", p. 69.

¹⁹ Moravcsik, A. (1999). *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*, p. 18.

²⁰ Moravcsik, A. (1999). *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*, p. 24.

²¹ Moravcsik, A. (1993). „Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach”, p. 483.

savas būtības ir nežēlīga, tāpēc labāk ir sadarboties ar tiem potenciālajiem partneriem, kuriem ir līdzīgas politiskās, ekonomiskās un ģeopolitiskās intereses. Šajā sakarā izskan arī viedoklis par to, ka valdības ir integrācijas pusē, kad runa ir par ģeopolitisko interešu atbalstīšanu par labu konkrētai valstij.²² Kā var secināt no šīs E. Moravčika tēzes, tad vistīcāmāk pozitīvu atbalstu gūst tieši tās idejas un lēmumi, kuros ir jūtams pozitīvs devums kādas valsts ekonomiskajām, politiskajām vai ģeopolitiskajām interesēm. Ģeopolitikai un kopīgām interesēm ir nozīme, meklējot sabiedrotos, tomēr kopīgas intereses vai ģeopolitika ne vienmēr nesīs pozitīvus rezultātus, ja otrai pusei nebūs pieņemami pirmā piedāvājumi par rīkiem problēmas risināšanai.

1.2 Liberālās starpvaldību teorijas kritika

Lai arī liberālā starpvaldību teorija daudzas lietas mēģina skaidrot pamatojoties uz racionālās izvēles teoriju, tas neattur racionālās izvēles institucionālistus izteikt kritiku liberālās starpvaldību teorijas pārstāvjiem. Racionālie institucionālisti apgalvo, ka liberālās starpvaldību teorija nespēj izskaidrot ikdienas lēmumu pieņemšanas īpatnības ES, līdz ar to starpvaldību teorija ir ierobežota pavisam nelielā ES lēmumu pieņemšanas procesa skaidrojumā, kur institūcijām ir neproporcionāli maza loma.²³ Tikmēr citi teorētiķi apšaubā starpvaldību teorijas skaidrojumus dažādiem lēmumiem, jo šie skaidrojumi nespēj izskaidrot blakusefektus, kas rodas īstenojot konkrētus lēmumus. Galvenā kritika ir vērsta uz to, ka liberālās starpvaldību teorijas pārstāvji koncentrējas tikai uz tiem lēmumiem, kas svarīgi viņiem pašiem, nepievēršot uzmanību blakusfaktoriem. Kas attiecas uz starpvaldību teorijas nespēju, izskaidrot ikdienas lēmumu pieņemšanas īpatnības, lielā mērā saistās ar tās koncentrēšanos uz starpvaldību līmeni, kurā nav vietas nacionālajām interesēm.

ES integrācija ir sarežģīts process, kurā izmantojot vienu integrācijas teoriju ir grūti izskaidrot visus ES pieņemtos lēmumus, jo katrai integrācijas teorijai ir savas skatījums uz lietām un faktoriem, kas ietekmē lēmumus. Šajā sakarā E. Moravčiks ir visai paškritisks un atzīst, ka vienveidīga jeb uz vienām cēloņsakarībām balstīta teorija nespēj izskaidrot visus integrācijas procesus, tādēļ veicot aptverošus pētījumus ir nepieciešams plašāks teorētiskais skatījums.²⁴ Tādēļ arī tālākajos pētījumos E. Moravčiks atzīst, ka liberālā starpvaldību teorija nav universāla. Liberālā starpvaldību teorija spēj izskaidrot integrāciju vairumā gadījumu, tomēr starpvaldību

---

²² Moravcsik, A. (1999). *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*, pp. 27.,29.

²³ Moravcsik, A., Schimmelfennig, F. (2009). "Liberal Intergovernmentalism", p. 73.

²⁴ Moravcsik, A. (1993). „Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach”, p. 480

teorijas nespēja parādās tiklīdz notikumu skaidrojums prasa atkāpšanos no pieņemtā liberālās starpvaldību teorijas standarta.²⁵ Iepriekš minētā kritika ir iekļaujoša, jo E. Moravčiks jau teorijas izstrādes sākumā atzina, ka vienas teorijas izmantošana nav pietiekama, lai pilnībā izprastu Eiropas integrāciju, turklāt liberālā starpvaldību teorija spēj skaidrot Eiropas integrāciju tikai tajos gadījumos, kad tiek pieņemti dažādi racionāli lēmumi, kas balstās uz ekonomiski politiskām interesēm, bet liberālās starpvaldību teorijas skaidrojums kļūst vājš tiklīdz blakus pieminētajām interesēm parādās arī citi faktori, kas ietekmē lēmumu.

Sākotnēji starptautiskā sistēma tika uzskatīta par vienotu aktoru sistēmu, kura darbojas anarhiskā vidē. Anarhija reālisma skatījumā ir sistēma, kurā nav vienotas centrālās varas, kas pārvalda starptautisko sistēmu. Reālistmā valstis tiek uzskatītas par racionāliem un vienotiem aktoriem, savukārt valstu intereses rodas no tā, kādā pozīcijā tās atrodas valstu sistēmā. Klasiskajā reālistmā šīs intereses tiek noteiktas vadoties pēc izdzīvošanas principa, tādēļ galvenais akcents tiek likts uz drošības garantu un militārajām iespējām, pēc kurām tiek noteikta valsts pozīcija.²⁶ Liberālā starpvaldību teorija neskatās uz valstu militārajām spējām, bet gan to ekonomiskajām interesēm, bez tam E. Moravčiks uzskata, ka ES integrācija ir iespējama tikai tik tālu, cik dalībvalstis to vēlēšies. Šajā shēmā ES institūcijas ir kā palīgs nacionālajām valdībām, lai tās efektīvāk spētu tikt galā ar iekšpolitisko opozīciju.²⁷ Šeit redzamā atšķirība starp reālistu un liberālo starpvaldību teoriju, norāda uz to, cik maznozīmīga ir militārā vara starpvaldību teorijā, jo valstis vada ekonomiski apsvērumi un tās apzinās, ka ir situācijas noteicējas. Lielākā atšķirība starp reālistu un liberālo starpvaldību teoriju ir tieši tajā, ka liberālā starpvaldību teorija runā par starptautiskas organizācijas klātesamību, kamēr reālistmā jebkāda institūcijas klātbūtne vispār nav iedomājama, jo normāla pārvaldības sistēma reālistmā ir pašpalīdzība.²⁸ Kamēr reālistmā valstis pašas cenšas sakārtot starptautisko sistēmu, tikmēr liberālā starpvaldību teorija nav iedomājama bez starptautiskas institūcijas klātbūtnes, vēl vairāk runājot par liberālo starpvaldību teoriju, mūsdienās tiek runāts arī par ES, bez kuras šāda teorija zaudē savu nozīmi. Reālistmā un starpvaldību teorijas ir atdalītas viena no otras, jo liberālā starpvaldību teorija darbojas specifiskajos apstākļos – ES ietvaros. Lai arī E. Moravčiks ES institūcijas uzskata par palīgu nacionālajām valdībām Anna-Marija Burleja un Valters Mattli (*Anne-Maria Burley,*

---

²⁵ Moravcsik, A., Schimmelfennig, F. (2009). "Liberal Intergovernmentalism", p. 76.

²⁶ Rosamond, B. (2000). "Intergovernmental Europe" In *Theories of European Integration*, Palgrave: Macmillan Press Ltd., p. 131

²⁷ Moravcsik, A. (1993). „Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach”, p. 515.

²⁸ Rosamond, B. (2000). "Intergovernmental Europe", p. 132

Walter Mattli) balstoties neofunkcionālistu idejās runā par juridisko integrāciju, kas nosaka to, ka integrācija vistīcāmāk var aizsākties sfērās, kas nav tieši saistītas ar politiskajām interesēm, tādējādi novedot pie paradoksa, ka valstis var apiet un pārvarēt politisko šķēršļus darbojoties pēc iespējas mazāk ar politiskiem jautājumiem.²⁹ Juridiskā integrācija pilnībā iziet ārpus liberālās starpvaldību teorijas rāmjiem, tomēr tas nenozīmē, ka tāda nepastāv. Jautājums šajā sakarā ir par to, cik lielā mērā juridiskā integrācija iet pa priekšu politikskajai integrācijai? Ja visos ES integrācijas gadījumos tieši juridiskie lēmumi ir bijuši par pamatu integrācijas procesam, tad E. Moravčika teorija zaudē savu jēgu, jo tās pieeja integrācijas skaidrošanai ir nepilnvērtīga.

Neoliberāļi uzskata, ka nacionālās valdības ir centrālie aktori ES sistēmā, kurā tieši nacionālo interešu mijiedarbība ir visefektīvākais veids, lai noskaidrotu integrācijas procesa dinamiku. Tai pat laikā liberāļi piebilst, ka valdības darbojas kā vārtsargi vietā, kur saskaras ES un nacionālās politiskās sistēmas.³⁰ Savukārt neofunkcionālisti uzskata, ka ES integrācijas process lielā mērā notiek ES līgumu izstrādes starplaikā. Pēc viņu uzskatiem līgumu pārskatīšana veicina pārplūšanu jeb *spillover*, par kuru līgumu veidotāji nebija aizdomājušies. Pēc neofunkcionālistu uzskatiem tieši pārplūšana ir tā, kas liek pārskatīt pieņemtos līgumus. Ņemot vērā lielo ES līgumu skaitu, kas nepārtraukti tiek pārskatīti, Džefrijs Garrets un Džordžs Cebelis (*Geoffrey Garrett and George Tsebelis*) uzskata, ka liberālā starpvaldību teorija ir pielāgojusies lēmumu pieņemšanas procesa skaidrošanai, par savu pamatu analīzei ņemot lēmumu pieņemšanu Ministru Padomē, kas ir galvenā institūcija ES, kurā notiek starpvalstu kaulēšanās līgumu izstrādes laikā.³¹ Tomēr Ministru Padome nav vienīgā ES institūcija, kas pieņem lēmumus un tai nav tik lielas varas pār citām institūcijām, lai tā spētu ietekmēt to kādā virzienā attīstās ES.

Liberālā starpvaldību teorija nav liberālisma atzars, tomēr, kā atzīmē Bens Rosamonds (*Ben Rosamond*), E. Moravčiks pats uzskata, ka viņš strādā liberālisma tradīcijās, par ko lecina sekojoši E. Moravčika apsvērumi: 1) galvenie politiskie aktori ir racionāli, autonomi indivīdi, kas mijiedarbojas pamatojoties uz savtību un antipātijām pret risku. 2) Valdības reprezentē pašmāju sabiedrības apakšvienību, kuras intereses vieno valstu intereses visā pasaulē. 3) Valsts uzvedība, sadarbība un konfliktu piemēri atspoguļo valsts dabu un valsts interešu apveidus. Tomēr neraugoties uz paša autora pārliecību par liberālisma tradīcijām, gluži pamatoti viņa darbs netiek

---

²⁹ Burley, A. M., Mattli, W. (1993). „Europe before the Court: A Political Theory of Legal Integration” In *International Organization*, Vol. 47, No.1, p. 57

³⁰ Rosamond, B. (2000). “Intergovernmental Europe”, p. 135

³¹ Garrett, G., Tsebelis, G. (1996). „An Institutional critique of intergovernmentalism”, In *International Organization*, Vol. 50, No.2, p. 269

par tādu uzskatīts.³² Autora izvēlētie liberālisma raksturlielumi savā teorijā tikai palīdz izskaidrot Eiropas integrāciju par spīti kritiķiem, kas kritizē liberālo starpvaldību teoriju par to, ka tā nespēj izskaidrot daudzas lietas, kas norisinās ES. Šī deva kritikas ir konstatējoša, jo šo problēmu daļēji ir atzinis arī pats E. Moravčiks, atzīstot, ka ES integrācijas skaidrošana vienas teorijas ietvaros neaptver visas ES sfēras.

Kritika, kas tiek veltīta Moravčikam, ir ļoti dažāda, to vaino ne tikai nepilnvērtīgo racionālisma modeli, bet tai pat laikā daži funkcionālisma teorētiķi apgalvo, ka E. Moravčika loģika var tikt pielietota arī dažu neofunkcionālisma ideju attīstīšanai. Daniels Vinkots (*Daniel Wincott*) kritizē E. Moravčiku par to, ka tas nepievērš pietiekamu uzmanību Eiropas Kopienų Tiesai, tās vietā koncentrējoties tikai uz līgumu pārskatu, lai novērtētu Eiropas integrācijas procesus. Tomēr spēcīgākais D. Vinkota arguments pret liberālo starpvaldību teoriju ir par to, ka to nevajadzētu dēvēt par teoriju, bet gan par *pieeju* Eiropas integrācijas pētīšanai. Galvenais iemesls šādiem D. Vinkota izteikumiem ir tas, ka arī pats E. Moravčiks ir atzinis, ka ir grūti iedomāties tādus apstākļus, lai liberālo starpvaldību teoriju būtu iespējams atkārtoti pārbaudīt,³³ bet neskatoties uz to liberālā starpvaldību teorija vēl joprojām ir galvenais stūrakmens runājot par ES integrāciju un centieniem to izskaidrot un analizēt.

Liberālā starpvaldību teorija ES integrācijas procesos pastiprinātu uzmanību pievērš kaulēšanās procesam pie lēmumu pieņemšanas. Kā rezultātā ir iespējams diskutēt par to, ka relatīvā vara starp valstīm iezīmējas ar asimetrisku savstarpējo atkarību. Ar to saprotot, ka valstu ietekme starp dalībvalstīm krasi atšķiras, kā rezultātā valstis vienmēr cīnās par to, lai tās spētu nonākt pie kāda noteikta kopsaucēja, kas pēc iespējas precīzāk atspoguļo dalībvalsts intereses. Šāda valstu savstarpējā atkarība ir raksturojama ar noteiktām stratēģiskām darbībām starp valstīm, kā arī ir saistāma ar valsts elites nozīmīgumu, kas arī ir viens no faktoriem, kas nosaka starpvaldību attiecības. ES gadījumā šādas stratēģiskās darbības tiek balstītas uz noteiktām attiecībām un pārrunu procesiem starp dalībvalstīm, kā arī Savienības institūcijām ar kādu konkrētu dalībvalsti. Tādējādi liberālā starpvaldību teorija norāda uz līgumu nozīmīgumu un nepieciešamību, jo tiek slēgtas zināmas vienošanās starp valstīm un Eiropas Savienību, kas savukārt nodrošina turpmāku Eiropas Savienības integrāciju un politisko konfliktu samazināšanos.

Lai nodrošinātu Eiropas integrāciju un iespēju valstīm vienoties savā starpā, ES vispirms ar dalībvalstīm ir jāatrisina visas politiskās problēmas gan tās iekšienē, gan kaimiņvalstu starpā.

---

³² Rosamond, B. (2000). "Intergovernmental Europe", p. 142

³³ Rosamond, B. (2000). "Intergovernmental Europe", pp. 145., 146

Kad problēmas ir atrisinātas valstis var piedalīties kopīgu lēmumu pieņemšanā.³⁴ Visu iekšējo un ārējo problēmu atrisināšana īpaši saistās ar lielākajām Eiropas Savienības valstīm: Lielbritāniju, Franciju un Vāciju, jo šīm valstīm ES ir viena no lielākajām varām ES, tāpēc labas politiskās attiecības šo valstu iekšienē un savā starpā ir īpaši nepieciešamas, lai tās neboikotētu vienu vai otru dalībvalstij svarīgu lēmumu pieņemšanu.

Liberālajā starpvaldību teorijā nacionālās intereses ir strikti formulētas un lēmumu pieņemšanas procesā valstis kaulējas viena ar otru, lai iegūtu maksimālo labumu savām interesēm, tomēr cik patiesībā striktas ir valstu nacionālās intereses un, cik liela iespējamība, ka valstis tās nemaina starptautiskās organizācijas iekšienē, uz šo jautājumu atbildes ir iespējams meklēt konstruktīvisma pieejā, kur viens no argumentiem, kuru prezentē Aleksandrs Vendts (*Alexander Wendt*), ir: „...starptautiskās organizācijas var mainīt valsts identitāti un tās intereses.”³⁵ No šī A. Vendra argumenta jāsecina, ka identitāte un intereses ir mainīgi lielumi, un tie var mainīties laika gaitā. A. Vendts norāda uz pretrunām, kas raksturīgas konstruktīvismam ar neoreālismu, proti, galvenās atšķirības ir tajā, ka pašpalīdzība un spēka politika nav loģisks anarhijas stāvoklis, tāpēc tas kāda ir starptautiskā vide ir atkarīgs no procesa attīstības, nevis starptautiskās sistēmas struktūras.³⁶

Konstruktīvisms nav patstāvīga teorija, bet drīzāk pieeja, kura darbojas sociālā un materiālā vidē, caur kuru iespējams skaidrot aktoru intereses un to veidošanos.³⁷ Savukārt Džefrijs Čekels (*Jeffrey T. Checkel*) izdala divus konstruktīvisma paveidus: konvencionālais un skaidrojošais konstruktīvisms. Konvencionālais konstruktīvisms vairāk tiek attiecināts uz Ziemeļamerikas ārpolitikas analīzi, jo tas ir vairāk normatīvs un uz diskursa analīzi tendēts, kamēr skaidrojošais konstruktīvisms ir populārāks ES un vairāk uzmanības pievērš tieši valodai starptautiskajās sarunās un sociālās realitātes konstruēšanā.³⁸ Dž. Čekels, runājot par skaidrojošo konstruktīvismu, norāda uz to, ka skaidrojošais konstruktīvisms analīzē to kādi apstākļi sekmē vai ietekmē lietu norisi ārpolitikā, mazāk uzmanības pievēršot diskursa analīzei. No Dž. Čekela pieejas izriet, ka starptautiskajā politikā nozīme ir apstākļiem kādos notiek kaulēšanās, pārrunas un lēmumu pieņemšana.

---

³⁴ Cini, M. (2007). “Intergovernmentalism”, p. 111.

³⁵ Wendt, A. (1992). „Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics” In *International Organization*, Vol. 46, No. 2, , p. 394

³⁶ Wendt, A. (1992). „Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics”, pp. 394-395

³⁷ Jupille, J., Caporaso, J. A., Checkel, J. T. (2003). “Integrating Institutions: Rationalism, Constructivism, and the Study of the European Union” In *Comparative Political Studies*, Vol. 36, No.1/2, p. 14

³⁸ Checkel, J. T. (2007). „Constructivism and EU politics”, In Jørgensen, E., Pollack, M., Rosamond, B. (eds), *Handbook of European Union Politics*, London: Sage Publications, p. 58

A. Vendts izmanto Pētera Bergera (*Peter Berger*) ideju, to attiecinot uz valstīm. P. Bergers runā par to, ka cilvēkiem ir daudzas identitātes, piemēram, brālis, tēvs, vīrs, u.tml., tāpēc A. Vendts apgalvo, ka arī valstīm ir iespējamās vairākas identitātes, jo valsts vienlaicīgi var būt gan suverēna, gan imperiāla utt. Dažādās identitātes izriet no tā kā valsts uztver pati sevi un kā to uztver pārējās valstis. Identitāte ir tā, kas nosaka valsts intereses, kuras rodas analizējot kopējo situāciju.³⁹ Tikmēr Dž. Čekels uzskata, ka argumentācijai ir nozīme, mainot nacionālo vienību uzskatus. Tomēr iemesls, kādēļ viens aktors ir pārliecinošāks par otru, ir atkarīgs no dažādiem faktoriem. Apstākļi, kas nosaka pārākumu nav atkarīgi no tā vai konkrētais aktors ir autoritatīvs vai tas konfliktu risināšanu atstāj divpusējām sarunām, pārākums atkarīgs no plašāka sociālā diskursa.⁴⁰ Šie divi atšķirīgie argumenti par to, kā notiek interešu formulēšana arī atklāj to cik sarežģīts ir lēmumu pieņemšanas un interešu aizstāvēšanas process ES. Savā ziņā A. Vendts un Dž. Čekels ir vienlaikus nedaudz konfliktējoši un viens otru papildinoši. Kamēr A. Vendts norāda uz to, ka nacionālās intereses ir mainīgas atkarībā no valsts identitātes konkrētajā lēmumu pieņemšanas procesā, tikmēr Dž. Čekels papildina šo mainīgo, norādot uz to, ka arī sociālajam diskursam un sociālajai videi ir nozīme lēmumu pieņemšanā, bet iemesls kādēļ vienas valsts intereses ir spēcīgākas par otru ir atkarīgas no daudziem blakusfaktoriem.

Identitātes rašanās ir mainīgs process, kurš rodas tiklīdz ir izveidota vienota sabiedrība, tomēr sabiedrībā ikvienam tās loceklim ir vēlme šo savienību izmainīt, tāpēc identitāte ir atkarīga no tā ko dara sabiedrība. A. Vendra piedāvātais modelis rada zināmu skaidrību, kā konstruktīvisma teorijā notiek sociālā mijiedarbība, bet tas nepaskaidro to, kādēļ konkrētā identitāte un intereses rodas noteiktajā laika periodā. A. Vendts norāda uz diviem apstākļiem, kas ir būtiski: (1) mijiedarbībai jānotiek samērā bieži; (2) aktoriem jābūt neapmierinātiem ar esošo identitātes un mijiedarbības modeli.⁴¹ A. Vendts diezgan skaidri norāda uz to, ka konstruktīvismā interesēm un identitātei ir cieša saistība, jo, no identitātes ir atkarīgas intereses, savukārt intereses tai pat laikā ir atkarīgas no apkārtējiem apstākļiem, tāpēc tās var mainīties pat vienas identitātes ietvaros, kamēr liberālā starpvaldību teorija interešu maiņu skaidro tikai kā politiskās kaulēšanās rezultātu, tādējādi liekot domāt, ka valstu intereses ārpus lēmumu pieņemšanas procesa ir nemainīgas. Konstruktīvisma piedāvātais modelis ir atbilstošāks mūsdienām, jo, līdz ar jaunas informācijas apguvi un jauniem izaicinājumiem, interesēm un viedokļiem ir iespēja mainīties, bet

---

³⁹ Wendt, A. (1992). „Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics”, p. 398

⁴⁰ Checkel, J. T. (2007). „Constructivism and EU politics”, p. 63

⁴¹ Wendt, A. (1992). „Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics”, pp. 413-414

tai pat laikā liberālās starpvaldību teorijas pamata pieņēmums par valstu ekonomiskajām interesēm pār to lēmumiem, ir tikpat atbilstošs mūsdienām.

Dž. Čekels izceļ iespējams lielāko kļūdu, kuru pieļauj lielākā daļa teoriju un teorētiku – nerēķināšanās ar nacionālā līmeņa politikas nozīmi. Runājot par šo kļūdu, Dž. Čekels uzreiz pievēršas starpvaldību teorijas kritikai jo šī ir viena no teorijām, kas koncentrējas uz ES līmeņa lojalitātes skaidrošanu un starpvalstu kaulēšanās nozīmi. Kritizējot E. Moravčiku, Dž. Čekels norāda uz to, ka liberālā starpvaldību teorija sākas no nacionālo interešu līmeņa, tomēr starpvaldību teorija neiedziļinās to tapšanā, tā vietā tās tiek nolasītas no strukturālās pozīcijas. Kritiku saņem arī konstruktīvisi, jo arī tie nepievērš šim faktam pietiekamu uzmanību, bet tai pat laikā atzīst, ka Eiropas identitāti ietekmē dažādi iekšpolitiskie faktori. Neskatoties uz starptautisko valsts ietekmi, nedrīkst aizmirst par nacionālo līmeni un nenovērtēt tā nozīmi lēmumu pieņemšanā. Dž. Čekels atsaucas uz Ernsta Hāsa (*Ernst B. Haas*) argumentu – nacionāli veidotās grupas, galvenokārt, politiskā elite ir integrācijas centrālais objekts.⁴² Šajā ziņā E. Hāsam ir absolūta taisnība, jo bez valsts un tās politiskajiem aktoriem, nevarētu runāt par starptautiskajām attiecībām, vai jebkāda veida integrāciju. Šajā kontekstā Dž. Čekela arguments ir trāpīgs, bet tai pat laikā ir arī skaidrs, ka integrācijas teorijas nevar aptvert visus lēmumu pieņemšanas procesā iesaistītos līmeņus vairāku iemeslu dēļ, pirmkārt, integrācijas teorijas parasti ir vērstas uz ārpolitikas analīzi, otrkārt, runājot par liberālo starpvaldību teoriju, E. Moravčiks norāda, ka viņam ir grūti apzināties apstākļus, kuros teoriju būtu iespējams verificēt, kā arī norāda uz to, ka starpvaldību teorija nemaz nespēj skaidrot visus ES integrācijas procesus.

Konstruktīvisi un Dž. Čekels uzdod jautājumu, par to kādi apstākļi liek aktoriem pakļauties noteiktām normām, un, kas tos motivē pie šīm normām pieturēties. Aktoru motivācija var būt dažāda, bet kā viens no iespējamajiem atbildes variantiem ir tas, ka aktors pieņemot jaunās normas laika gaitā tās vairs neuztver kā nosacījumu vai apgrūtinājumu, bet saprot, ka tās ir pieņemamas. Tāpat ir iespējama situācija, kurā aktors pieņem jaunās normas, apgūstot nepieciešamās prasmes, lai rīkotos saskaņā ar kopienu neatkarīgi no tā, kāds ir paša aktora viedoklis par konkrētajām normām. Trešais un, iespējams, vienkāršākais veids, kā aktoram pieņemt jaunās normas ir apziņa, ka piedāvātās normas ir pašsaprotamas un rīkoties saskaņā ar tām ir pareizi.⁴³ Pēdējais piedāvātais modelis no valsts un sabiedrības perspektīvas, iespējams, ir vieglākais veids kā integrēties jaunā kopienā. Atkarībā no tā, pēc kāda modeļa aktors pieņem

---

⁴² Checkel, J. T. (2007). „Constructivism and EU politics”, p. 68

⁴³ Checkel, J. T. (2005). „International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework”, In *International Organization*, Vol. 59, No. 4, p. 804

jaunās normas, noteikti var runāt par dažādām interesēm, kuras visticamāk pat viena aktora ietvaros atšķirtos atkarībā no tā cik viegli vai grūti ir pieņemt jaunās normas. Šajā kontekstā Dž. Čekels runā par lomu spēlēm, proti, viņš apgalvo, ka valstis vai indivīdi spēlē dažādas lomas, jo tā ir vieglāk, kas ir pretrunā ar liberālās starpvaldību teorijas uzskatiem par to, ka valstis vienmēr darbojas stratēģiski vai pēc noteiktiem priekšrakstiem. No kā izriet, ka racionāli aktori neveic aprēķinus un negaida īpašus norādījumus no iekšienes, bet tā vietā prezentē savu vīziju un mēģina pārliecināt viens otru, līdz ar to valstu intereses ir atvērtas pārmaiņām un jauniem piedāvājumiem.⁴⁴ Konstruktīvisms piedāvā citādu skatījumu uz to, kā noris starpvalstu sarunas, bet neskatoties uz atšķirībām, tas papildina liberālo starpvaldību teoriju un norāda uz to, ka atkarībā no sociālās vides un apkārt notiekošajiem procesiem nacionālās intereses ir mainīgas un tās var tikt labotas sarunu procesā, turklāt sava redzējuma skaidrošana un centieni pārliecināt citus aktorus par sava redzējuma panākumiem ir viens no veidiem kā panākt, ka arī citas valstis atbalsta konkrētās intereses un ir ieinteresētas sadarbībā.

***

Liberālā starpvaldību teorija ES integrāciju skaidro kopējās sistēmas ietvaros, kur lēmumu pieņemšanā galvenais akcents tiek likts uz nacionālajām interesēm, bet valstis tiek uzlūktas kā racionāli aktori. Liberālajā starpvaldību teorijā interesēm ir primāra nozīme, turklāt tās netiek uzskatītas par organizētām vai konfliktējošām, jo saskaņā ar starpvaldību teoriju valstis darbojas individuāli un izvērtē savus ieguvumus no konkrētiem lēmumiem. Liberālās starpvaldību teorijas panākumu pamatā ir tās centieni panākt, ka ES būtu vieglāk saprotama tās pilsoņiem. Pēc E. Moravčika domām, ir svarīgi vienkāršot ES politiku, uzsverot svarīgākās ES politikas pamatiezīmes. Liberālā starpvaldību teorija norāda uz to, ka valstis lēmumu pieņemšanā spēlē divu līmeņu spēli, kur pirmajā līmenī notiek nacionālās politikas un nacionālo interešu veidošana, bet otrajā līmenī ir starpvaldību sarunas un kaulēšanās. Tomēr viens no mīnusiem liberālajai starpvaldību teorijai ir tas, ka tā nepievērš uzmanību nacionālajam līmenim, jo šīs teorijas galvenais izpētes līmenis ir starpvaldību kaulēšanās, kurā valstis nosliecas par labu tiem lēmumiem, kas nes vislielāko labumu. Tāpēc teorijas papildināšanai maģistra darba autors piedāvā ieskaitu arī konstruktīvisma teorijas galvenajās vadlīnijās. Galvenokārt tas ir darīts, tāpēc ka mūsdienās starptautiskā vide ir ļoti dinamiska un pretēji starpvaldību teorijas piekritējiem,

---

⁴⁴ Checkel, J. T. (2005). „International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework”, pp. 811., 812

konstruktīvisi pieļauj nacionālo interešu izmaiņas jau kaulēšanās procesa laikā. Saliekot šīs lietas kopā maģistra darba teorētiskajā daļā izstrādāta matrica, kas apvieno abu teorētisko ietvaru stiprās puses, skatoties tās vienotā sistēmā, kur liberālā starpvaldību teorija ir noteicošā, bet konstruktīvisms to papildina, norādot uz to, ka nacionālās intereses nav stingri definētas, bet tās var mainīties sarunu procesa laikā.

Maģistra darba autors uzskata, ka liberālās starpvaldību teorijas pamata pieņēmumi par valstu racionalitāti un ekonomisko interešu nozīmību lēmumu pieņemšanā ir centrālie ES integrācijas dzinuļi, bet tai pat laikā vēlās paplašināt teorijas rāmi, pieļaujot nacionālo interešu potenciālās izmaiņas lēmumu pieņemšanas procesā, ko nodrošina konstruktīvistu pieejas argumenti, ka racionālie aktori (šajā gadījumā valstis) neveic aprēķinus un negaida norādījumus no iekšienes, bet tā vietā prezentē savu vīziju un mēģina pārliecināt viens otru. Šī konstruktīvistu nostāja ir savietojama ar liberālo starpvaldību teoriju, jo ikvienas valsts prezentētā vīzija atspoguļo tās nacionālās intereses, vienlaicīgi valstu centieni gūt atbalstu savām idejām ir traktējami kā maksimālā labuma gūšana no savām nacionālajām interesēm. Bez tam konstruktīvistu uzskats, ka ir pieļaujama nacionālo interešu pārskatīšana ļauj labāk izskaidrot arī valstu motivāciju piekāpties citām, vienojoties par mazāko iespējamo kopsaucēju.

2. ES DAUDZGADU POLITIKAS UZSTĀDĪJUMI ATJAUNOJAMO ENERGORESURSU JOMĀ

ES ir unikāla reģionāla starptautiska organizācija, kura ir spējusi sasniegt ļoti augstu integrācijas līmenis tās pastāvēšanas laikā, turklāt tās dalībvalstis līdz šādai stadijai ir nonākušas labprātīgi. Enerģētikas politika ir pēdējās desmitgades jaunākais integrācijas piemērs, kas īpašs ar to, ka enerģētikas politika zināmā mērā ir valsts suverenitātes jautājums, bet ES līmenī varam runāt par kopēju enerģētikas politikas uzstādījumu savienības ietvaros. Šī maģistra darba ietvaros enerģētikas politikas centrālais fokuss ir uz atjaunojamajiem energoresursiem, kas mūsdienās ir ļoti aktuāls jautājums runājot par zaļo enerģiju un energoefektivitāti. Energoefektivitāte un enerģijas enerģijas taupīšana ir pamats, lai iegūtu pozitīvus rezultātus mēģinot samazināt emisijas vienlaikus sekmējot arī ekonomisko izaugsmi. AER var aizvietot praktiski jebkuru enerģijas pieprasījumu, jo AER var izmantot kā: degvielu transporta sektoram, elektrību, izejmateriālu telpu un ūdens uzsildīšanai, tomēr AER izmantošanā galvenās bažas rada tās izmaksas un nepastāvīgums. Neskatoties uz šīm bažām atjaunojamās enerģijas izmantošana ir risinājums nākotnes problēmām. Enerģijas sektoram ir nepieciešamas izmaiņas, ja tādas netiks veiktas, tad līdz 2050. gadam atkarība no fosilās enerģijas būs vēl augstāka, nekā tā ir tagad. Turpinot darboties bez izmaiņām līdz 2050. gadam pieprasījums pēc ogleņiem būs pieaudzis par 192%, pēc gāzes par 138%, un naftas par 65%.⁴⁵ Šādā situācijā valstu atkarība no importētās enerģijas pieaugtu vēl vairāk, tāpēc jautājumi par enerģētisko drošību kļūtu arvien aktuālāki un ieņemtu arvien lielāku lomu politiskajā dienaskārtībā.

Lai izvairītos no šāda nākotnes scenārija, ES par galveno mērķi kalpo zaļākas nākotnes vīzija, kuras galvenais uzdevums ir samazināt siltumnīcas efekta gāzu (SEG) emisijas, kā arī panākt, lai visā Eiropas Savienībā no kopējā enerģijas patēriņa 20% enerģijas tiktu saražoti no AER līdz 2020. gadam.⁴⁶ Atjaunojamie energoresursi ir: vējš, saules enerģija, ūdens (hidroelektro stacijas un viļņu svārstības), ģeotermālā enerģija un biomasas, turklāt katru no šiem resursiem var izmantot dažādām enerģijas vajadzībām, tomēr lielākoties runājot par atjaunojamo enerģiju runa ir par elektrības ražošanu. Valstu intereses enerģijas sektorā ir dažādas, kā norāda Antonio Fūlers (*Antonio Phüler*) – valstis, kuru ekonomikas ir pārejas stadijā ir ieinteresētas

---

⁴⁵ Pflüger, A. (2010). „Renewable Energies: Challenges and Benefits” In *South Asian Survey*, Vol 17. No. 2, pp. 331-332

⁴⁶ *Renewable energy*, Eiropas Komisijas mājas lapa, <http://ec.europa.eu>

zemu izmaksu un drošas enerģijas piegādē, kamēr jaunattīstības valstis ir ieinteresētas paplašināt modernās enerģijas pieejamību,⁴⁷ šīs atšķirības nosaka valstu ekonomiskā labklājība un to ekonomiskās intereses. ES2020 stratēģijas pamatā ir algoritms 20/20/20, proti, šī stratēģija paredz SEG emisiju sarukumu par 20% salīdzinājumā ar 1990. gadu. Kā jau tika pieminēts, 20% no enerģijas patēriņa jābūt saražotiem no AER, tāpat jāuzlabo arī energoefektivitātes rādītāji par 20%.⁴⁸ 20% AER izmantošana līdz 2020. gada ES enerģijas patēriņa nodrošināšanai ir iniciatīva, kas aizsākās 2009. gadā, ko nosaka Atjaunojamo energoresursu direktīva 2009/28/EC, šī direktīva iekļauj ne tikai jau pieminētos 20% no kopējā patēriņa, bet arī 10% AER īpatsvaru transporta sektorā. Šie mērķi ir ES2020 stratēģijas galvenais vadmotīvs. Direktīva iekļauj arī citas svarīgas lietas, kā, piemēram, atvieglotu piekļuvi elektrības tīkliem, lai atvieglotu AER saražotās elektrības tirdzniecību, un biodegvielas izmantošanas nosacījumus, lai sasniegtu izvirzītos mērķus.⁴⁹ ES2020 ir ES kopējais uzstādījums, bet tā sasniegšana ir katras valsts kopīgs ieguldījums. Runājot par atjaunojamo enerģiju, galvenokārt, uzmanība tiek pievērsta tieši elektrības patēriņam un AER nozīmei tās ražošanā, tādēļ lielākoties uzmanība tiek pievērsta tieši elektrības ražošanai.

Uz doto brīdi ES dalībvalstu progress kopumā vērtējams kā pozitīvs, vadoties pēc Eurostat pieejamās informācijas uz 2010. gadu ES iespējas sasniegt ES2020 stratēģijas mērķus šķita pilnībā iespējams, jo statistikas dati liecināja par to, ka ES un tās dalībvalstis darbojas pareizajā virzienā atsevišķos gadījumos pat pārsniedzot vidējā termiņa prognozes.⁵⁰ Tomēr tas nenozīmē, ka uzlabojumi nav nepieciešami, gluži otrādi, lai sasniegtu sev izvirzītos mērķus, ES ir jāiegulda liels darbs un jāveic savstarpējā saskaņošana, lai panāktu maksimāli efektīvāko rezultātu. Lai arī 2013. gada progresa ziņojumā teikts, ka atsevišķās pozīcijās ES pārsniedz savus mērķus, 2011. gada ziņojumā tiek norādīts, ka tikai atsevišķas valstis spēj sasniegt atsevišķo prognožu mērķus.⁵¹ Tas nozīmē, ka mērķu īstenošana noteiktajā apjomā var izrādīties visai

---

⁴⁷Pflüger, A. (2010). „Renewable Energies: Challenges and Benefits” In *South Asian Survey*, Vol 17. No. 2, p. 332

⁴⁸ *Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Policy framework for climate change and energy in the period from 2020 to 2030*, COM (2014) 15 final, (2014) European Commission, Brussels, January 22, p. 2

⁴⁹ *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Renewable energy progress report*, COM (2013) 175 final, (2013).European Commission, Brussels, March 27, p. 2

⁵⁰ *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Renewable energy progress report*, COM (2013) 175 final, (2013), pp. 3.,4

⁵¹ *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Renewable energy: progressing towards the 2020 target*, COM (2011) 31 final, (2011). European Commission, Brussels, January 31, p. 3

sarežģīts process. Lielākā problēma šajā kontekstā ir, tā ka atsevišķas ES dalībvalstis vidējā termiņa prognozes nemaz nespēj sasniegt, par spīti tam, ka tās pašas ir atbildīgas par savas Nacionālās rīcības politikas izstrādi. Piemēram, attiecībā uz atjaunojamo energoresursu daļu elektroenerģijas tirgū 2010. gadā prognozes nespēja sasniegt 8 valstis, kamēr transporta infrastruktūrā šos mērķus nesasniedza kopumā 22 ES dalībvalstis. Šāda situācija rada vairākas problēmas, no kurām viena ir divējādas attīstības Eiropa, kur viena daļa ES dalībvalstu ir proaktīvas un darbojas dzīves kvalitātes un enerģētiskās atkarības mazināšanas faktoru uzlabošanā, kamēr ir atsevišķas valstis, kas pēc statistikas ir pasīvas un nedarbojas saskaņoti ar ES izvirzītajām prioritātēm. Tomēr šajā situācijā ir jāsaprot arī tas, ka visas valstis nav iespējams vērtēt viennozīmīgi, jo tās ietekmē daudzi un dažādi faktori, piemēram, dabas resursu pieejamība, kā arī citi faktori, kas nodrošina dažu valstu ievērojamu neatkarību no kopējā Eiropas enerģētikas tirgus. Tāpēc šādas valstis nenoliedzami ir vairāk ieinteresētas savu resursu izmantošanā, nevis jaunu tehnoloģiju un tehnisko risinājumu meklējumos, lai tikai sasniegtu mērķus, kas svarīgi Eiropas Savienībai nevis konkrētām valstīm. Tādējādi veidojas neapskaužama situācija tajā aspektā, ka ES dalībvalstis ir labprātīgi piekritušas risināt savus enerģētikas jautājumus pārnacionālā līmenī, vienlaikus cenšoties saglabāt arī savu neatkarību. Tas ES politikas ieviešanu un mērķu sasniegšanu dzīvē padara par sarežģītu procesu, kura laikā atsevišķām valstīm var nākties ziedot daļu savu interešu. Tomēr tas lielā mērā sasaucas ar liberālajā starpvaldību teorijā aprakstīto, par iemesliem kādēļ valstis deleģē daļu savas suverenitātes starptautiskajai organizācijai. Enerģētikas kontekstā iesmels suverenitātes deleģēšanai varētu būt vēlme pēc kontroles mehānisma pār citām valstīm, kā arī zināms aprēķins par to, ka ES politikas īstenošanā un starptautisku sarunu vešanā varētu būt daudz ietekmīgāka par atsevišķām valstīm. Tādējādi valstis uzņemas zināmu nastu, tomēr tās pamatā ir kādas nacionālas intereses, kuras ar ES starpniecību ir daudz vieglāk realizēt.

Attiecībā uz ES2020 mērķiem ir izstrādāti daudz un dažādi Eiropas Komisijas (EK) ziņojumi Eiropas Parlamentam un citām ES institūcijām. Uz 2014. gadu ES2020 kontekstā politiskā virzība ir bijusi pareiza: salīdzinājumā ar 1990. gadu, 2012. gadā siltumnīcas gāzu emisijas ir sarukušas par 18%, un, pie patreizējā attīstības scenārija, saruks par 24% līdz 2020. gadam un līdz 32% uz 2030. gadu. AER daļa kopējā enerģijas patēriņā ir pieaugusi par 13% uz 2012. gadu un tiek prognozēts, ka līdz 2020. gadam AER aizņems jau 21%, nepieciešamo 20% vietā. Tāpat 2012. gada beigās bija zināms, ka ES pieder gandrīz puse (44%) no pasaules

atjaunojamās enerģijas, neskaitot hidroenerģijas pienesumu.⁵² Pamatojoties uz šiem datiem ir skaidrs, ka liela daļa ES dalībvalstu uzskata, ka līdz 2020. gadam tām izdosies sasniegt savus nacionālos mērķus. Austrijas, Bulgārijas, Čehijas, Dānijas, Vācijas, Grieķijas, Spānijas, Lietuvas, Maltas, Nīderlandes, Slovēnijas un Zviedrijas plānos ietilpt ne tikai minēto mērķu sasniegšana, bet arī pārpalikuma pārdošana kaimiņvalstīm, līdz ar to tādas valstis, kā Itālija un Luksemburga balsta savu plānu izpildi pamatojoties uz importēto enerģiju.⁵³ Šādā situācijā veidojas apstākļi, ka no vienas puses ES formāli sasniedz savus mērķus, tomēr no otras puses realitātē tas neatspoguļo patieso situāciju. Tādēļ ir interesantāk noskaidrot apstākļus, kādos tiek izstrādātas ES daudzgadu politiskās iniciatīvas, lai saprastu, kas šīs idejas virza un kādu iemeslu vadītas valstis šiem ES standartiem piekrīt.

Šis jautājums ir ļoti plašs un tā patiesos apmērus apzināt ir visai sarežģīti, jo vairāk tāpēc, ka šos faktorus ietekmē daudz un dažādi jautājumi, kas sevī iekļauj aspektus gan par šādas AER politikas nepieciešamību, gan to, kā nodrošināt pietiekamu infrastruktūras modernizāciju, lai sasniegtu plānotos apjomus. Jautājumu par modernizāciju akcentē arī ES ierēdniecība, kas atspoguļojas jau pieminētajā 2011. gada progresa ziņojumā. Ziņojuma veidotāji norāda uz nepieciešamību pēc elektrotīklu modernizācijas, kas sevī iekļauj atjaunojamās enerģijas pieslēgumu iekļaušanu kopējā energotīklu sistēmā, kā arī nepietiekamos starpsavienojumus, kas nodrošinātu labāku elektroenerģijas pārvadi un pieejamību patērētājiem. Šīs ir tikai dažas lietas, kuras būtu jāņem vērā ES dalībvalstīm ceļā uz ES2020 mērķiem, tai pat laikā ir vesela virkne jautājumu, kas netiek plaši apsvērti, tomēr to nozīme ir ievērojama. Proti, viens no šādiem jautājumiem ir par ekonomisko izdevīgumu, veidojot elektroenerģijas tīklam jaunas pieslēgumvietas, kuras izmantotu no atjaunojamās enerģijas saražotās elektrības pārvadei. Kā norāda ES eksperti, tad šajā situācijā ir jāņem vērā tas cik izdevīgi un efektīvi ir pārvadīt no AER saražoto elektrību lielos attālumos, jo no AER saražotā elektroenerģija nav paredzēta gariem pārvadiem, tā vietā AER elektroenerģijai būtu nepieciešamas lokāla mēroga pārvades sistēmas, kas nodrošinātu to efektīvāku izmantošanu.⁵⁴ Atjaunojamās enerģijas iegūšana ir samērā dārgs process, jo nepieciešamās tehnoloģijas joprojām ir salīdzinoši dārgas, tomēr pastāv tendence, ka

---

⁵² *Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Policy framework for climate change and energy in the period from 2020 to 2030*, COM (2014) 15 final, (2014), p. 2

⁵³ *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Renewable energy: progressing towards the 2020 target*, COM (2011) 31 final, (2011), p. 4

⁵⁴ *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Renewable energy: progressing towards the 2020 target*, COM (2011) 31 final, (2011), p. 5

cenās ar katru gadu diezgan strauji samazinās. Līdz ar dārgajām izmaksām un enerģijas zudumiem enerģiju transportējot, tās transportēšana nav ekonomiski izdevīga.

Apskatot šos dažus punktus, atklājas zināma problemātika, proti, nepieciešamais inovāciju un modernizācijas apjoms sadārdzina šādas politiskās iniciatīvas ieviešanu dzīvē. Tas sasauca ar jau iepriekš pieminēto valstu nevēlēšanos sekot ES kopējai enerģijas politikai, ja to rokās atrodas tradicionālās energoresursu iegūšanas tehnoloģijas, kuras pašreiz spēj nodrošināt lielākas jaudas un prasa mazākus finansiālos resursus to uzturēšanai un attīstībai. Par spīti iepriekš minētajam, ES meklē veidus, kā veicināt pāreju uz AER izmantošanu enerģijas ražošanā, kur viens no efektīvākajiem risinājumiem šim jautājumam ir finansiālā atbalsta piešķiršana un materiālā stimulēšana. Materiālais atbalsts ir efektīvs veids kā panākt mērķu sasniegšanu, tāpēc, kā norāda 2011. gada ziņojuma izstrādātāji, plānotais atbalsts līdz 2020. gadam ir aptuveni 1 triljons eiro, no kura lielākajām investīcijām būtu jānonāk tieši AER pieejamības uzlabošanā.⁵⁵ Inovāciju nenovērtēšana privātajās kompānijās ir ierasta lieta, kam par iemeslu kalpo tas, ka inovatīvie uzņēmumi nespēj pietiekami nopelnīt, izmantojot inovatīvās tehnoloģijas.⁵⁶ Nespēja atpelnīt ieguldītos līdzekļus un nelielais sabiedrības atbalsts inovatīvajām tehnoloģijām kavē izpēti un tehnoloģisko attīstību. Turklāt vēl viens iemesls, kas kavē inovāciju attīstību ir tas, ka daļa investīciju, kas nepieciešamas AER inovācijām un izpētei ir jāsedz ES iedzīvotājiem, bet par spīti tam zaļa un resursu efektīva Eiropa ir viena no lietām, kas nezaudē savu aktivitāti, bet gan turpina uzņemto kursu. Neizsīkstošo interesi nodrošina bažas par nākotni, jo sabiedrībā arvien biežāk dzirdamas runas, ka fosilo resursu pieejamība arvien saruks, kā arī turpmākai šo energoresursu izmantošanai enerģijas iegūšanai būs neatgriezeniskas sekas, tādēļ jau savlaicīgi nepieciešams runāt un meklēt risinājumus energoefektivitātes veicināšanai. Kā viens no risinājumiem, šajā situācijā tiek saskatīts energoefektīvs resursu izlietojums. Lai sasniegtu efektīvu resursu izmantošanu un zemu oglekļa izmešu ekonomiku, ir jāsasniedz 3 svarīgi soļi:

1. Jāveic saskaņotas darbības plašā politikas jomā, turklāt šīm darbībām jābūt labi pārredzamām un politiski atbalstītām;

2. Jārīkojas nekavējoties, rēķinoties ar ilglaicīgām investīcijām. Jārada sapratne, ka dažās jomās pozitīvā ietekme būs jūtama nekavējoties, kamēr citās jomās būs nepieciešams laiks līdz investīcijas sāks atmaksāties;

---

⁵⁵ *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Renewable energy: progressing towards the 2020 target*, COM (2011) 31 final, (2011), p. 8

⁵⁶ Koelemeijer, R., Ros, J., Notenboom, J., Boot, P., Greonenberg, H., Winkel, T. (2013). *EU policy options for climate and energy beyond 2020*, PBL Netherlands Environmental Assessment Agency, The Hague, p. 19

3. Jāiedrošina patērētāji mainīt to paradumus un izmantot resursu efektīvus produktus, lai nodrošinātu nepārtrauktu inovāciju attīstību un nodrošinātu, ka efektivitātes rādītāji netiek pazaudēti.⁵⁷

Energoefektivitāte ir viens no ilgtermiņa attīstības stūrakmeņiem, uz kuru šobrīd tiek likts ļoti liels uzsvars. Iepazīstoties ar ES flagmaņa iniciatīvu kļūst skaidrāks pamatojums uz kā balstās ES daudzgadu nozaru politikas. Par to pamatu kalpo jau minētās lietas: ilgtermiņa attīstība, tehnoloģiju izmantošana, kuras patērē nelielu oglekļa izmešu daudzumu, energoefektivitāte un ilgtermiņa domāšana. Šajās programmās, tai skaitā arī ES2020 stratēģijas pamatā, iekļautas visas uzskaitītās lietas, tādējādi ES cenšas sevi pozicionēt kā ilgtermiņa un inovatīvas domāšanas paraugu. Šo iemeslu dēļ arī mērķu sasniegšana ir būtiska, pat tad ja tie neatklāj atsevišķu valstu spējas, bet atspoguļo situāciju, kurā ES kopā ir spējīga sasniegt sev uzstādītos mērķus. Ilgtermiņa uzstādījumu sasniegšanai tiek izstrādātas arī vairāku soļu ceļa kartes (*roadmaps*), kuras paredz vairākus uzlabojumus, piemēram: samazināt siltumnīcas gāzu emisijas par 80-95% līdz 2050. gadam vienlaikus uzlabojot enerģētisko drošību un veicinot stabilu izaugsmi; zemu oglekļa izmešu enerģētiskās sistēmas izveidi, kas vienlaikus ir arī efektīva un konkurētspējīga; visbeidzot vidēja un ilgtermiņa mērķu definēšana, kuru galvenais uzdevums panākt, ka mazinās ekonomikas atkarība no resursu un vides ietekmes.⁵⁸ Enerģētiskā drošība nav tikai ilgtspējīga, konkurētspējīga un drošas enerģijas piegādes. Enerģētiskā drošība ir dažādu lielumu kopums, kas sevī ietver kā iekšējos, tā arī ārējos faktorus, ekonomiskos un politiskos aspektus. Tāpēc ES kontekstā runa nav tikai par ilgtspēju un konkurētspējīgu enerģijas piegādi, runa ir par visu minēto aspektu iekļaušanu kopīgās politiskās nostādnēs,⁵⁹ bet nespēja to panākt noved pie nespējas nodrošināt enerģētisko drošību. Enerģētisko nedrošību rada arī pārlietu lielā ES dalībvalstu atkarība no ārējiem enerģijas piegādātājiem. Jo lielāka enerģētiskā atkarība no viena piegādātāja, jo lielāka nedrošības sajūta.

ES2020 stratēģija ir tikai pirmais solis ceļā uz zaļu Eiropu, šobrīd ir skaidrs, ka ar ES2020 stratēģiju ir par maz, tādēļ ES neapstājas, un arvien vairāk sāk runāt par 2030. gadu un mērķiem, kas būtu jāsasniedz līdz šim laika sprīdim. Nemainīga paliek virzība uz zemu oglekļa izmešu

---

⁵⁷ *Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A resource – efficient Europe – Flagship initiative under the Europe 2020 Strategy*, COM (2011) 21, (2011). European Commission, Brussels, January 26, p. 2-3.

⁵⁸ *Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A resource – efficient Europe – Flagship initiative under the Europe 2020 Strategy*, COM (2011) 21, (2011), p. 5.

⁵⁹ Baumann, F. (2008). *Energy Security as multidimensional concept*, Center for Applied Policy Research, No. 1, p. 4.

ekonomikas veidošanu, kas nodrošina konkurētspējīgu un visiem pieejamu enerģiju, radot arvien jaunas izaugsmes iespējas, nepārtraukti palielinot enerģijas piegāžu drošību samazinot enerģētisko atkarību. ES2030 stratēģija balstās uz ES2020 sasniegumiem, un virzās vēl tālāk: 2030. gadā siltumnīcas gāzu emisijām jāsarūk par 40% salīdzinājumā ar 1990. gadu; AER jā sastāda 30% no kopējās enerģijas sistēmas; tāpat tiek norādīts par nepieciešamību pēc ievērojamas energo sistēmas modernizācijas, jo tā vai citādi sistēmas novecošana atstās iespaidu uz enerģijas cenām. Iemesli kādēļ nepieciešama šāda stratēģija ir dažādi, kā viens no iemesliem tiek minēts tas, ka vadoties pēc investīciju cikliskuma izriet tas, ka infrastruktūras finansējums, kas tiks piešķirts tuvākajā laikā visticamāk būs aktuāls arī 2030. gadā, tādēļ investoriem ir nepieciešams nodrošinājums, tam, ka viņu ieguldījumi sniegs zināmu atdevi arī pēc noteiktā termiņa. Mērķu nospraušana 2030. gadam nodrošinās progresu virzībā uz konkurējošu ekonomiku un drošu enerģētikas sistēmu, radot papildu pieprasījumu efektīvām un zema oglekļa satura tehnoloģijām.⁶⁰ Investīciju cikliskums savā ziņā nosaka, to ka Eiropai būs par maz arī ar 2030 stratēģiju, tādēļ daudzos dokumentos figurē arī 2050. gads, kas, pēc Eiropas Vēja enerģijas asociācijas aprēķiniem, ir viena pilna investīciju cikla attālumā, tādēļ pārdomātu lēmumu pieņemšana šodien ir tik būtiska.⁶¹ Investīciju cikliskums, bažas par nākotnes ietekmi uz klimata pārmaiņām un vēlme mazināt atkarību no ārējiem enerģijas piegādātājiem, ir veicinājis šādas politikas attīstību ES, savukārt tās nepārtauktā attīstībā liela daļa atbildības jāuzņemas tieši investīciju cikliskumam, jo tieši tas pieprasa, ka politikai ir pārskatāms turpinājums, lai tajā būtu vērts ieguldīt jau šodien.

Pārdomāta un progresīva AER politika ir būtiska ne tikai investoriem, bet arī ES izvirzītajiem mērķiem, jo kā norāda ES klimata un enerģētikas pārskatā, kas sagatavots 2012. gadā, lai kalpotu kā vadlīnijas Klimata stratēģijas semināram, kurš norisinājās 2012. gadā Kopenhāgenā, tad patlaban izstrādātajos mērķos attiecībā uz AER ir nepilnības. ES2020 un ES2030 stratēģijas nespēj nodrošināt ieceri, ka 2050. gadā izdosies panākt SEG emisiju samazinājumu par 80-95%. Lai panāktu ambiciozo mērķi, patreizējā politikā noteiktās normas būtu ievērojami jāpalielina, kā norāda pārskata autori, tad līdz 2030. gadam būtu jāpanāk pat 40% emisiju samazinājums, lai būtu tuvāk 2050. gadā izvirzītajam mērķim.⁶²

---

⁶⁰ *Green Paper. A 2030 framework for climate and energie policies*, COM (2013) 169 final, (2013). European Commission, Brussels, March 27, pp. 2., 3

⁶¹ *EU energy policy to 2050. Achieving 80-95% emissions reductions*, (2011). European Wind Energy Association, p. 7

⁶² *Overview of European Union climate and energy policies*, (2012). Ea Energy Analysis, Denmark, p. 9

Savā būtībā 2020 stratēģija un pasaules spiediens pēc energoefektīvas un zaļas domāšanas ir radījuši pieprasījumu pēc nepārtraukta progresā, tādēļ ES kontekstā savienībai ir jādomā par arvien jauniem nākotnes izaicinājumiem un mērķiem, kurus izvirzīt, lai nodrošinātu, ka līdz šim sasniegtais nav īslaicīga politiska iniciatīva. Savā ziņā pasaules spiediens, Eiropas ģeogrāfiskā atrašanās vieta un ierobežotā pieeja energoresursiem jau no pašiem sākumiem Eiropā ir radījuši zināmu nedrošības elementu. Eiropas valstu lielā atkarība no ārējiem energoresursu piegādātājiem ilgstoši ir radījuši bažas par enerģētisko drošību, tādēļ ikviena ES enerģētikas politika ir enerģētiskās drošības jautājumus iekļaujoša. Šajā kontekstā Jurgens Vetštads, Pjērs Uve Eiklands un Mans Nilsons (*Jørgen Wettestad, Per Ove Eikeland, Måns Nilsson*) apgalvo, ka pieaugoša integrācija ES varētu izrietēt no globālajām izmaiņām klimata politikā, vai no politiskām izmaiņām, kuras pieņēmuši ES enerģijas piegādātāji, tādējādi radot jaunas bažas attiecībā uz enerģijas piegādes drošību.⁶³ Energoefektivitāte, zaļā enerģija, enerģētikas drošība ir cieši saistīti jēdzieni, turklāt tie ir viens otru papildinoši, proti, energoefektivitāte nodrošina, ka ir nepieciešams mazāks enerģijas patēriņš; zaļā enerģija liecina par centieniem atrast jaunas enerģijas ieguves formas, un savā ziņā norāda arī uz sapratni, ka energoefektivitāte ir viens no elementiem zaļākai nākotnei; savukārt, enerģija, kas tiek saražota no AER nodrošina, ka ir nepieciešams mazāks importētās enerģijas apjoms, kā rezultātā valstīm palielinās enerģētiskā drošība.

ES iniciatīvu izstrāde sniedz ieskatu tajā kāds ir ES ilgtermiņa uzstādījums, un kādu attīstības virzienu izvēlas savienība, vienlaikus padarot pašu daudzgadu programmu nepieciešamību skaidrāku, tomēr iniciatīvas joprojām nesniedz atbildi uz to, kas ir šo iniciatīvu sākotnējais ierosinātais, proti, jautājums ir atklāts, vai šādas iniciatīvas, kas pāraug reālās politikas pamatnostādņēs rodas starptautisku procesu attīstības rezultātā, vai aiz tām slēpjas konkrētas intereses ar konkrētām valstīm aiz tām. Šī darba pamata uzstādījums un galvenais izpētes veicinātājs ir maģistra darba autora uzskats, ka šādas iniciatīvas rodas konkrētu interešu rezultātā, kuras sākumstadijā tiek pārbaudītas lokālā mērogā un zināmu sasniegumu rezultātā tiek pārvērstas par savienības ceļa kartēm. Tomēr šos pieņēmumus nevar attiecināt uz visām ES politikām, bet, pēc autora domām, enerģētikas politika ir joma, kurā šāda prakse ir iespējama un tiek pieņemta.

Problemātika, uz kuru norāda ES progresā ziņojumos ir tā, ka attiecībā uz AER lielākais finansiālais slogs tiek likts uz dalībvalstu pleciem, kamēr ES finansējums nav tik ievērojams.

---

⁶³ Wettestad, J., Eikeland, P. O., Nilsson, M. (2012). „EU Climate and Energy Policy: A Hesitant Supranational Turn?” In *Global Environmental Politics*, Vol. 12, No. 2, p. 71

Tomēr dalībvalstu rokās saglabājas samērā daudz instrumentu ar, kuru palīdzību šis sektors var tikt finansēts, piemēram, investīciju atļaujas, atbrīvošana no nodokļu nomaksas par konkrētās infrastruktūras izmantošanu, kā arī finansiālā motivācija ar prēmiju sistēmu. Iespējams lielākā no iespējam, kas netiek izmantota ir tā, ka dalībvalstis nav aptvērušas, ka atjaunojamās enerģijas mērķus ir iespējams sasniegt izmantojot vienotā tirgus sniegtās priekšrocības, proti, dalībvalstis galvenokārt fokusējas uz to, kā 2020 mērķus sasniegt pašu spēkiem, tādējādi palaižot garām iespējas ko piedāvā vienotais tirgus. Dalībvalstis spētu iekonomēt ievērojamas naudas summas, ja tās enerģiju uztvertu, kā patēriņa preci, ar kuru iespējams tirgoties. Enerģētikas sektora saplūšana ES robežās būtu vērā ņemams ieguvums visai savienībai kopumā.⁶⁴ Lai arī iepriekš pieminēts, ka dažas ES dalībvalstis savus nospraustos mērķus spēj sasniegt pērkot enerģijas pārpalikumus no tās kaimiņiem, tomēr, pēc Eiropas Komisijas domām, šāda prakse būtu nepieciešama daudz plašākā mērogā. Pēc ES ekspertu domām, atvērts un vienots enerģētikas tirgus spēs nodrošināt enerģētikas sektora izaugsmi ceļā uz ES2020.⁶⁵

Elektroenerģijas tīklu modernizācija ir absolūta nepieciešamība, jo šiem tīkliem ir jābūt pieejamam arī atjaunojamās enerģijas ražotājiem. Lai panāktu ES2020 mērķu izpildi, agrāk vai vēlāk šādas reformas būs jāveic, bet pagaidām ES dalībvalstis šim jautājumam nepievērš nepieciešamo uzmanību. Dalībvalstis ļoti kūtri darbojas elektroenerģijas tīklu modernizācijā, tādējādi kavējot atjaunojamo resursu potenciālo pienesumu kopējam elektroenerģijas patēriņam.⁶⁶ Tas iespējams saistīts ar to, ka atjaunojamās enerģijas avoti, kā vējš un saule, atšķiras no konvencionālās enerģijas, tādējādi apgrūtinot nepieciešamo reformu izmaksas, tomēr tas neatstādina dalībvalstis no pienākuma veikt sistēmas pielāgošanu jaunajiem resursu ieguves veidiem, lai tos nogādātu pie patērētājiem. Par spīti visām nepieciešamajām reformām viens no svarīgākajiem aspektiem ir vienlīdzīga attieksme un konvencionālās enerģijas ražotāju vēlme sadarboties ar AER enerģijas ražotājiem kā līdzvērtīgiem partneriem, uz šo faktu norāda arī ES 2013. gada progresa ziņojuma veidotāji.⁶⁷ Lai panāktu zemu oglekļa izmešu daudzumu enerģijas ražošanā un patēriņā ES ir jāspēj vienoties par nepieciešamajām investīcijām un attīstību pēc

---

⁶⁴ *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Renewable energy: progressing towards the 2020 target*, COM (2011) 31 final, (2011), pp. 10.-11.

⁶⁵ *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Renewable energy progress report*, COM (2013) 175 final, (2013), p. 7.

⁶⁶ *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Renewable energy progress report*, COM (2013) 175 final, (2013), p. 8.

⁶⁷ *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Renewable energy progress report*, COM (2013) 175 final, (2013), p. 9.

ES2020 stratēģijas mērķu sasniegšanas. Tiesa šis uzdevums ir jāpaveic līdz šā gada beigām, kamēr ES pie varas atrodas esošais parlamenta sasaukums un Eiropas Komisijas sastāvs.⁶⁸ Manāmais laika ierobežojums saistīts ar to, ka lēmumi ir jāpieņem nekavējoties, un līdz ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām pie varas nāktu citi politiskie spēki, kam būtu nepieciešams laiks, lai iepazītos ar patreizējiem uzstādījumiem un tie spētu diskutēt par nākotnes vīziju.

Reformas un vienlīdzīga attieksme nav tikai elektroenerģijas tirgus specifika, līdzīga situācija vērojama arī citos enerģijas sektoros. Problēma, kas saistīta ar attieksmi pret jaunajiem AER ražotājiem ir saprotama, proti, neviens no lielajiem enerģijas ražotājiem nevēlas sadarboties ar jaunajiem konkurentiem, tomēr ES mērogā šis jautājums nav šo kompāniju kompetencē, bet tas joprojām liek uzdot vienu un to pašu jautājumu, kurš no tā iegūst un kāpēc ES tik stingri pieturās pie saviem AER mērķiem. Izmaiņas politikā un investorus nestimulējošā biznesa vide ir vieni no iemesliem, kas kavē ES enerģētikas politikas veiksmes stāstu. Ekonomiskā lejupslīde, kuru sekmēja ekonomiskās krīzes sekas, ir mazinājusi jaunu projektu rašanos. Par pamatu šim kritumam ir pieaugošās kapitāla izmaksas un riski, kas var rasties ES dalībvalstu mainīgās politikas dēļ.⁶⁹ Lai investīciju vide būtu daudz efektīvāka ir jāatrisina virkne dažādu problēmu, no kurām tikai viena ir finansējums. Tomēr ne visi projekti, kuriem nepieciešamas investīcijas ir ienesīgi, tādēļ EK ir rosinājusi izstrādāt atbalsta mehānismus projektiem, kurus varētu uzskatīt par kopīgām interesēm nozīmīgiem, bet lai tie saņemtu kopējo atbalstu, tajos būtu jāiesaistās vismaz divām dalībvalstīm.⁷⁰

Uzskats, ka ES nepietiekami stimulē investoru interesi un jaunu projektu attīstību, nav viennozīmīgs, jo EK ziņojumā par Eiropas enerģijas programmu reģenerācijai (*European Energy Programme for Recovery (EEPR)*) var atrast informāciju, kas norāda uz to cik patiesībā daudz naudas tiek investēts un kāds ir progress Eiropas enerģijas infrastruktūras atjaunošanā un modernizācijā. EK ziņojums par EEPR sastādīts 2013. gadā, un tajā norādīts, ka kopš 2012. gada augusta EEPR ir turpinājusi progresēt.⁷¹

Politikas pāreja no ES2020 stratēģijas uz ES2030 stratēģiju būs plūstoša, savā ziņā šis process jau ir sācies, par spīti tam joprojām ir diskusijas par to kādam vajadzētu būt nākotnes

---

⁶⁸ *EU energy policy to 2050. Achieving 80-95% emissions reductions*, (2011), p. 7

⁶⁹ *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Renewable energy progress report*, COM (2013) 175 final, (2013), p. 13.

⁷⁰ *Overview of European Union climate and energy policies*, (2012), p. 30

⁷¹ *Report from the Commission to the European Parliament and the Council. On the implementation of the European Energy Programme for Recovery*, (COM 2013) 791 final, (2013). European Commission, Brussels, November 18, p. 2

attīstības scenārijam. Jautājumi par nākotnes ietvaru ir dažādi, sākot ar to cik ambiciozus mērķus uzstādīt un beidzot ar to, kādā veidā nodrošināt politikas izpildi. EK izstrādātajā klimata pārmaiņu un enerģijas satvarā tiek runāts par to, ka ES varētu uzstādīt kopēji sasniedzamus mērķus, bet tai pat laikā izvairīties no konkrētu politisku un administratīvu soļu noteikšanas, atstājot politikas īstenošanu nacionālo valstu ziņā, tādējādi dodot tām iespēju meklēt sev izdevīgākos un efektīvākos soļus, kā panākt mērķu izpildi. Tāpat EK norāda uz to, ka nebūtu adekvāti noteikt jaunus mērķus atjaunojamajai enerģijai vai siltumnīcas gāzu līmenim kā arī citiem lielumiem pēc 2020. gada.⁷²

Eiropas enerģijas programma aptver kā konvencionālo, tā arī atjaunojamās enerģijas spektru, pie saviem veiksmes stāstiem EK darba grupa ir izvēlējusies runāt par gāzes un elektrības tīklu infrastruktūru, norādot uz to, ka pateicoties šai programmai gāzes un elektrības tīkli ir uzlabojuši iekšējā tirgus darbību, proti, programmas ietvaros lieli materiālie līdzekļi tiek ieguldīti lai palielinātu starpsavienojumu jaudas un nodrošinātu, to ka ES ietvaros tiek apvienota ziemeļu un dienvidu puslode. Lai arī šie ir vērā ņemami sasniegumi un elektrotīklu modernizācija ir viens no AER integrācijas centrālajiem jautājumiem, par to netiek runāts. Šajā kontekstā EK runā par tās sasniegumiem piekrastes vēja enerģijas attīstībā un progresu, kas sasniegts Vācijā. Jau kopš 2010. gada Vācija ir uzskatāms piemērs tam, kā panākt elektrotīklu modernizāciju, lai nodrošinātu AER saražotās enerģijas nokļūšanu pie patērētājiem. Lai arī Vācija ir kā piemērs elektrotīklu modernizācijai un tās pieredze ir bijusi sekmīga, ziņojums norāda uz to, ka joprojām pastāv tehniski šķēršļi, kurus līdz pat šodienai enerģijas kompānijām nav izdevies atrisināt. Viena no šādām problēmām ir nepietiekama valsts Regulatora sadarbība ar biznesa īstenotājiem.⁷³

Jūras vēja (*offshore*) enerģija ir svarīga AER komponente, kurai ir liels potenciāls raugoties nākotnē, tādēļ patlaban EEPR ietvaros finansējumu saņem dažāda veida projekti, sākot no izpētes, līdz tehniskajiem risinājumiem un ražošanas tehnoloģijām. Atšķirībā no citiem projektiem, par kuriem tiek runāts ziņojuma ietvaros piekrastes vēja enerģijas finansējuma apguve ir vērtējama kā pozitīva, lai arī no 9 projektiem tikai viens ir pilnībā pabeigts, pārējos ir vērojams labs progress.⁷⁴ Pievēršoties vēja enerģijai, Eiropas Vēja enerģijas asociācijas pētījums norāda uz to, ka līdz 2020. gadam 34% no visas patērētās elektroenerģijas ES ražos no AER, no

---

⁷² *Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Policy framework for climate change and energy in the period from 2020 to 2030*, COM (2014) 15 final, (2014), p. 6

⁷³ *Report from the Commission to the European Parliament and the Council. On the implementation of the European Energy Programme for Recovery*, (COM 2013) 791 final, (2013), pp. 2-3.

⁷⁴ *Report from the Commission to the European Parliament and the Council. On the implementation of the European Energy Programme for Recovery*, (COM 2013) 791 final, (2013), p. 8.

kuriem 14% būs vēja enerģija; 10.5% - hidroenerģija un 6.7% tiks saražoti no biomasas, bet atlikušo elektroenerģijas daļu ražos no citiem AER resursiem.⁷⁵ Vēja enerģija ir avots uz kuru tiek liktas lielas cerības, jo tas ir viens no efektīvākajiem veidiem, kā iegūt atjaunojamu enerģiju, jo vēja enerģija ir neizsīkstošais enerģijas resurss, turklāt vēja enerģijas tehnoloģiju attīstība ir diezgan augsta. 2010. gadā ES pat tika izveidota īpaša Vēja Enerģijas iniciatīva, kas ir modernu tehnoloģiju ceļa karte, lai panāktu, ka ES vēja enerģija tiek pārstāvēta jaunā līmenī, proti, šīs iniciatīvas mērķis un galvenais uzdevums ir panākt, ka tiek izstrādāta vēja enerģijas nākotnes tehnoloģija, kas nodrošinātu, ka piekrastes vēja enerģija ir vadošais enerģijas ieguves veids līdz 2020. gadam, savukārt jūras vēju tehnoloģijas ir nākamās pieprasītākās pēc piekrastes vēja tehnoloģijām jau 2030. gadā.⁷⁶

Lieta par kuru nerunā ES progresa ziņojumos, vai tai pieskaras pavisam nedaudz ir fakts, ka ES izstrādā katrai valstij individuālus mērķus, jautājums kā sasniegt izvirzītos ES mērķus paliek katras dalībvalsts rokās.⁷⁷ Lai arī dalībvalstis ir atbildīgas par programmas izstrādi, tās tomēr ir pārdomātas un izstrādātas atbilstoši katrai dalībvalstij, tomēr šīm programmām ir maz kopīga, tādēļ iespējama situācija, ka pat starp kaimiņvalstīm Nacionālās rīcības politikas ir krasi atšķirīgas. Dažādās nacionālās pieejas 20/20/20 mērķu sasniegšanai liek aizdomāties par to cik šādas politikas ir konsekventas un cik lielā mērā valstis saprot šo mērķu nozīmību nākotnē. Par šo jautājumu tiek domāts arī ES mērogā, tādēļ nacionālie plāni ir jāaskaņo ar ES, kas vēlāk nodrošina šo plānu uzraudzību, lai pārliecinātos, ka politiskās vadlīnijas tiek ievērotas un ES izvirzītais mērķis patiešām būtu sasniedzams. Šajā sakarā arī novērojama ievērojama problēma, proti, iepriekš tika runāts par investīcijām un to cikliskumu, bet tas ko ES panāk ar atsevišķām rīcības politikām ir investoru bažas par investīciju dzīves ciklu. Tam par iemeslu kalpo fakts, ka ES turpina izstrādāt tālākas stratēģijas AER jomā, kamēr nenotiek nekāda virzība nacionālā līmenī, jo patreizējās rīcības politikas izstrādātas tikai līdz 2020. gadam, un šobrīd nav indikatoru, kas liktu domāt, ka šīs politikas piedzīvos to pārskatīšanu arī nākamajiem termiņiem saskaņā ar ES iniciatīvām.⁷⁸ Lai nacionālie mērķi būtu vieglāk sasniedzami, dalībvalstīm ir atļauts realizēt sadarbības projektus gan savā starpā, gan izmantojot trešo valstu iespējas, bez tam ikvienai dalībvalstij ir jāspēj garantēt AER pirmavots. Tāpēc neskatoties uz Nacionālās rīcības politikas

---

⁷⁵ *EU energy policy to 2050. Achieving 80-95% emissions reductions*, (2011), p. 20.

⁷⁶ *EU energy policy to 2050. Achieving 80-95% emissions reductions*, (2011), p. 23

⁷⁷ *27 National Action Plans = 1 European Energy Policy? An analysis of six national Renewable Energy Action Plans*, (2010). Green Energy Foundation, Belgium, p. 1

⁷⁸ *Overview of European Union climate and energy policies*, (2012), p. 11

atšķirīgajiem uzstādījumiem, ikvienai dalībvalstij ir jāspēj garantēt mērķu izpilde, nodrošinot arī ar informāciju par AER enerģijas izcelsmi, ja rodas tādi jautājumi.⁷⁹

Tomēr augstākais mērķis ES ir panākt pilnīgu oglekļa izmešu samazinājumu ES līdz 2050. gadam, bet tam ir nepieciešama pilnīga energosistēmas pārbūve kā ražošanā, tā arī patēriņā, bet, lai to panāktu, ir nepieciešamas stingras vadlīnijas pēc 2020. gada,⁸⁰ kas patlaban ir zināms klupšanas akmens, sasaucot to kopā ar iepriekš izklāstīto problēmu. Lai sasniegtu šādu mērķi ir nepieciešama ne tikai dalībvalstu iesaiste, bet arī ES mērogā ir ievērojami jāpārskata metodes un tehnoloģijas, lai pietuvotos mērķiem. Tā piemēram energoefektivitāte ir viens no jautājumu blokiem, kura pārskatīšanai ir nozīme, jo patreizējie centieni uzlabot energoefektivitāti ir pārāk niecīgi, lai līdz 2050. gadam sasniegtu 32-41% uzlabojumus. Darbojoties ar patreizējiem instrumentiem uzlabojums ir sagaidāms tikai 12% robežās.⁸¹ Patreizējās prognozes un rīcība ir labs ceļa sākums, bet ir nepieciešami daudz drastiskāki mēri, lai sasniegtu ambiciozos ES2050 mērķus, lai spētu par tiem vienoties, ir jāgūst atbalsts dalībvalstīs, jāpanāk arī turpmāka sadarbība izstrādājot rīcības politikas vadlīnijas ikvienai dalībvalstij, pretējā gadījumā iecerētais scenārijs ir apdraudēts. Skatoties uz šo situāciju realitātē ir skaidrs, ka ES ir gandrīz neiespējami panākt ES2050 mērķus, ne tikai iepriekš aprakstīto problēmu dēļ, bet arī tāpēc, ka nepieciešamie uzlabojumi prasīs vēl lielāku dalībvalstu iesaisti un finansējuma pieplūdi, kas nav pa spēkam visām ES dalībvalstīm.

AER politikas jomā lielākais slogs tiek likts uz elektrifikāciju, kas izriet no tā, ka galvenokārt ikvienā ES scenārijā tiek plānots elektrības patēriņa pieaugums no 20% 2005. gadā līdz 36-39% 2050. gadā. Pamatojoties uz šīm prognozēm arvien lielāka loma tiks piedēvēta arī elektriskajam transportam un siltumsūkņiem. Tomēr šodien nedrīkst aizmirst arī par kodolreaktoru nozīmi elektrības ražošanā.⁸² Elektrības ražošana, izmantojot AER, ir viens no vienkāršākajiem izejmateriāliem, kas iegūstams, tāpēc arī iespējams izskaidrot elektrības pieaugošo nozīmi nākotnes kontekstā, bet tai pat laikā šim izejmateriālam nozīme ir pateicoties tā videi draudzīgajam ražošanas procesam. Attiecībā uz kodolreaktoriem to ražošanas ciklā oglekļa izmeši ir salīdzinoši zemi, bet ražošanas jaudas samērā augstas, tāpēc runājot par nākotnes enerģiju un AER nedrīkst aizmirst šīs ražošanas iespējas un to nodrošinātās jaudas.

---

⁷⁹ *Overview of European Union climate and energy policies*, (2012), p. 27

⁸⁰ Koelemeijer, R., Ros, J., Notenboom, J., Boot, P., Greonenberg, H., Winkel, T. (2013). *EU policy options for climate and energy beyond 2020*, p. 12

⁸¹ Koelemeijer, R., Ros, J., Notenboom, J., Boot, P., Greonenberg, H., Winkel, T. (2013). *EU policy options for climate and energy beyond 2020*, p. 13

⁸² Koelemeijer, R., Ros, J., Notenboom, J., Boot, P., Greonenberg, H., Winkel, T. (2013). *EU policy options for climate and energy beyond 2020*, p. 13

Energoefektivitāte ir atslēgas vārds, lai nodrošinātu ES panākumus, bet nepiemērota, vai pārāk vieglprātīgas politiskās aktivitātes var novest pie mērķu izgāšanas, proti, sākot ar šodien ir jārikojas ilgtermiņa prognožu interesēs. Tāpēc svarīgi ir attīstīt izpēti un ražošanas nozares, lai nodrošinātu, ka nepieciešamās tehnoloģijas tiek saražotas un nepieciešamā infrastruktūra ir pietiekami attīstīta, lai spētu darboties līdz laikam. Lai to panāktu, pirmkārt, ir jāpārtrauc dažādu oglekļa saturošu tehnoloģiju tālāka attīstība, piemēram, šodien uzceltās ar ogleņiem darbināmās spēkstacijas, būs darboties spējīgas līdz 2050. gadam. Lai arī daļa no šīm spēkstacijām iekļaujas 2030. gada uzstādījumos, tām nebūs vieta nākotnē. Otrkārt, inovāciju stimulēšana varētu uzlabot efektivitātes politiku ilgtermiņā. Tikmēr īstermiņā inovācijas varētu palielināt cenas bez ievērojama pienesuma emisiju samazināšanas nolūkā.⁸³ Ilgtermiņa domāšana sākot ar šodien ir nozīmīgākais solis un klupšanas akmens ES, kamēr nacionālajām valstīm nebūs ievērojami lielāka atbildība par savu īstenoto enerģētikas politiku ES priekšā, tikmēr problēmas saglabāsies un ES savus mērķus sasniegt būs arvien grūtāk.

***

ES atzīst nepieciešamību pēc AER enerģijas ražošanā, tādēļ jau kopš 2009. gada ir pieņemta visām ES dalībvalstīm saistoša direktīva, kuras pamatā ir ES2020 stratēģija. Šīs stratēģijas pamatā ir vēlme ievērojami palielināt atjaunojamās enerģijas īpatsvaru enerģijas patēriņā, kā arī samazināt siltumnīcas efekta gāzu emisijas, lai samazinātu klimata pārmaiņu tempu. Šī stratēģija paredz SEG emisiju sarukumu par 20% salīdzinājumā ar 1990. gadu, kā arī 20% no enerģijas patēriņa jābūt saražotiem no AER, tāpat ir nepieciešamas uzlabot energoefektivitātes rādītājus par 20%. Jautājums par energoefektivitāti ir nozīmīgs, jo līdz ar labākiem energoefektivitātes rādītājiem samazinās arī enerģijas patēriņš. ES kontekstā energoefektivitātes uzlabošanai ir iespējami daudzi un dažādi risinājumi, tomēr, kā viens no šobrīd būtiskākajiem pasākumiem, ir māju siltināšana, jo līdz ar samazinātu enerģijas patēriņu ir nepieciešamība pēc mazākām enerģijas jaudām, kā arī samazinās SEG emisiju daudzums ko patērē viena mājsaimniecība.

ES uzstādītie mērķi ir vispārējs ietvars kopējai sistēmai, tomēr ar šo mērķu palīdzību ES cenšas sevi pozicionēt kā ilgtermiņa un inovatīvas domāšanas paraugu, bez tam ES ir viena no pirmajām starptautiskajām organizācijām, kas šīs politikas ietvaros ir spējusi integrēties tik tālu,

---

⁸³ Koelemeijer, R., Ros, J., Notenboom, J., Boot, P., Greonenberg, H., Winkel, T. (2013). *EU policy options for climate and energy beyond 2020*, pp. 18., 19

lai spētu nonākt pie vispārsaistošiem mērķiem, kuru sasniegšana ir kopējs sasniegums. Lai pietuvotos šiem mērķiem visas ES dalībvalstis ir izstrādājušas savus Nacionālos atjaunojamās enerģijas rīcības plānus. Viena no problēmām, saistībā ar Nacionālajiem rīcības plāniem, ir tā, ka dalībvalstis pašas nosaka instrumentus un mērķus, kas jāsasniedz. Tādējādi arī pašā ES valstu pieeja atjaunojamajiem energoresursiem ir krasi atšķirīga un balstās to ekonomiskajās interesēs, galvenokārt, tāpēc ka atjaunojamās enerģijas ieviešana ir dārgs process, kura pamatojamību ne visi izprot.

ES2020 stratēģijas ieviešana un saistošas direktīvas izstrāde ES padara par vienu no aktīvākajiem atjaunojamās enerģijas izmantošanas veicinātājiem, tomēr ceļā uz saviem mērķiem ES ir jāaskaras arī ar dažādiem šķēršļiem, piemēram, izmaiņas politikas īstenošanā un investorus nestimulējošā biznesa vide ir vieni no iemesliem, kas kavē ES enerģētikas politikas veiksmes stāstu. Lai atjaunojamās enerģijas ieviešana būtu veiksmīga ir nepieciešama investoru piesaiste, kas, nav viegls pasākums, vienlaicīgi investorus nestimulējošā vide, kas ir ekonomiskās lejupslīdes blakusfaktorus būtiski ietekmē jaunu projektu realizāciju. Tomēr tas nenozīmē, ka AER enerģētikas politika būtu pārstājusi progresēt. neskatoties uz ekonomisko lejupslīdi ES, joprojām notiek jaunu projektu un tehnoloģiju izstrāde. Attiecībā uz jaunu projektu izstrādi starp dalībvalstīm pastāv krasas atšķirības, cik ilgā laikā atsevišķās valstīs vai nonākt no projekta izstrādes līdz reālam projektam. Kas dažkārt mazina investoru vēlmi strādāt atsevišķu projektu izstrādē.

ES 2020 ir pirmais šāda veida politiskais uzstādījums ES atjaunojamās enerģijas jomā, bet tas nenozīmē, ka pēdējais. Lai ES spētu piesaistīt arvien jaunus investorus, tai ir jāizstrādā arī nākamajam laika periodam saistoša stratēģija. To, vai politikas pāreja no ES2020 uz ES2030 stratēģiju būs plūstoša, noteiks ES izvirzītie mērķi nākamajam termiņam, šis process savā ziņā jau ir sācies, par spīti tam joprojām ir diskusijas par to kādam vajadzētu būt nākotnes attīstības scenārijam. Diskusijas ietver dažādus jautājumus gan par to cik ambiciozus mērķus iekļaut šajā stratēģijā, gan to kā panākt šo mērķu izpildi. ES2030 stratēģijā iekļautajiem mērķiem, būs izšķiroša nozīmē tam, vai ES izdosies sasniegt savu augstāko mērķi – pilnīgu oglekļa izmešu samazinājumu. Līdz 2050. gadam ES ir iecerējusi samazināt oglekļa izmešus par 80-95% salīdzinājumā ar 1990. gadu.

Runājot par ES enerģētikas politiku atjaunojamo energoresursu jomā energoefektivitāte ir atslēgas vārds. Energoefektivitātes pasākumi noteikts to, cik lielā mērā ES būs veiksmīga savu mērķu sasniegšanā. Ilgtermiņa domāšana ir nozīmīgākais solis ceļā uz panākumiem, bet kamēr nacionālajām valstīm nebūs ievērojami lielāka atbildība par savu īstenoto enerģētikas politiku ES

priekšā, tikmēr problēmas saglabāsies un ES savus mērķus sasniegt būs arvien grūtāk. Tādēļ, lai noskaidrotu ES dalībvalstu ietekmi uz ES enerģētikas politiku atjaunojamās enerģijas jomā, nākamajās nodaļās tiks apskatīti divu lielāko ES dalībvalstu centieni uzlabot AER izmantošanu to ikdienas patēriņā. Apskatot šo dalībvalstu intereses ES atjaunojamās enerģētikas jomā, uzmanība tiks pievērsta tam cik lielā mērā ES dalībvalstīm ir iespēja determinēt ES uzstādītos mērķus.

3. VĀCIJAS PAMATNOSTĀDNES ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS JAUTĀJUMĀ

Vācija ir viena no ES lielākajām dalībvalstīm ar iespējams lielāko politisko ietekmi attiecībā uz ES politikas īstenošanu. Šī iemesla dēļ maģistra darba autors ir izvēlējis apskatīt šīs valsts iespējamo ietekmi uz ES politiskajiem mērķiem atjaunojamās enerģijas jomā. Šajā nodaļā tiks aplūkoti Vācijas atjaunojamās enerģijas pamata uzstādījumi, lai tālākā darba gaitā, balstoties uz šajā nodaļā apkopoto informāciju, maģistra darba autors varētu meklēt atbildes uz izpētes centrālo jautājumu, par to cik liela ir nacionālo valstu ietekme ES politikas veidošanu.

ES AER jomā izvirzītos mērķus iespējams sasniegt dalībvalstīm darbojoties saskaņoti, tādēļ Vācijā šobrīd daudz tiek runāts par enerģētikas sektora reformām, kuru pavadošais sauklis ir *Energiewende* jeb enerģētikas pāreja, kuras pamatā šobrīd trūkst aktuālas politikas, tomēr tā lieliski kalpo par vadmotīvu tam, kādi ir Vācijas nolūki šajā sfērā. Vācija ir viena no vadošajām valstīm Eiropā attiecībā uz atjaunojamo energoresursu izmantošanu ikdienā, bet tās enerģētikas portfelī ietilpst arī citi enerģijas iegūšanas veidi, kā kodolreaktoru un ogļu izmantošana. Tieši iepriekš minētie fakti, ka Vācija savā enerģijas pieprasījumā izmanto arī kodolenerģiju un ogles ir izaicinājums Vācijas enerģētikas sektoram, ja uz to raugās no AER izmantošanas iespējām. Vācija ir arī viena no industriāli attīstītākajām valstīm pasaulē, tādēļ tās vēlme pāriet uz pilnībā tīru, zaļu enerģiju, kas iegūta izmantojot atjaunojamus energoresursus, rada tai papildu spiedienu, jo visas pasaules uzmanība tā vai citādi ir pievērsta Vācijai, neatkarīgi vai enerģētiskā revolūcija ir veiksmīga, vai nē.⁸⁴ Papildus spiediens rada papildus slodzi, bet Vācijas gadījumā tas nemaina apņemšanos un Vācija stingri pieturās pie savas nostājas un vēlmes pēc zaļas enerģijas.

Energiewende pamatā ir nostāja, ka Vācijas pēdējais kodolreaktors tiks slēgts 2022. gadā, bet līdz tam laikam Vācija cer palielināt AER (sauļes, vēja un biomasas) īpatsvaru enerģijas ieguvē līdz pat 80% elektrības ražošanā un 60% no kopējā patēriņa līdz 2050. gadam. Attiecībā uz siltumnīcas gāzu emisijām, Vācija cer samazināt to daudzumu par 70% līdz 2040. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu, bet līdz 2050. gadam Vācija cer panākt pat 80-95% lielu gāzu emisiju samazinājumu.⁸⁵ Vācijas plānos jau salīdzinoši sen ir bijusi vēlme pāriet uz zaļu enerģijas

---

⁸⁴ Smith Stegen K., Seel M., (2013). *The Winds of change : How wind firms assess Germany's energy transition*, Energy Policy, Vol. 61, p. 1481

⁸⁵ *German energy transition sunny, windy, costly and dirty*, (2014). The Economist, January 18// <http://www.economist.com/news/europe/21594336-germanys-new-super-minister-energy-and-economy-has-his-work-cut-out-sunny-windy-costly>

ražošanu, un atšķirībā no citām valstīm un iepriekšējām pieredzēm Vācijai sasniegt savu mērķi varētu arī izdoties, jo Vācija patreizējā enerģētikas politika un ambīcijas ir tik augstas, ka tām nav līdzvērtīgu nekur citur pasaulē. Džeremijš Rifkins (*Jeremy Rifkin*) norāda, ka pilnībā realizējot *Energiewende* ieceres enerģētikas politika kardināli mainīsies.⁸⁶ Mainīsies tas kā pasaule skatās uz atjaunojamās enerģijas potenciālu un spējām nodrošināt valstu enerģijas pieprasījumu.

Atjaunojamās enerģijas apgūšana ir nozīmīga, lai spētu nodrošināt arvien pieaugošo pieprasījumu pēc enerģijas. Nepieciešamību pēc AER Vācija ir nostiprinājusi arī juridiski, izdodot Atjaunojamo enerģijas resursu likumu (*Renewable Energy Sources Act*). Šis likums paredz ne tikai to, kādā virzienā jāattīsta AER politika, bet arī paredz atbalsta sniegšanu tiem ražotājiem, kas ražo enerģiju no atjaunojamiem energoresursiem, lai šo uzņēmēju bizness būtu dzīvotspējīgs. Valsts atbalsts nav viennozīmīgs, jo ar katru gadu tas tiek samazināts, lai stimulētu izmaksu samazināšanu un sekmētu inovācijas. Vācijas izstrādāto Atjaunojamo enerģijas resursu likumu var uzskatīt paraugu tam kā risināt atjaunojamās enerģijas jautājumus, tādēļ pēc Vācijas piemēra 47 valstis ir izveidojušas līdzīgus likumprojektus, lai AER politiku ieviestu pēc iespējas veiksmīgāk.⁸⁷ AER likums stājies spēkā jau 2000. gadā, paredzot stabilu atjaunojamās enerģijas apjoma pieaugumu elektrības patēriņā. Turklāt izstrādājot savu nacionālo atjaunojamās enerģijas rīcības plānu Vācija ir norādījusi, ka AER likums jāpārskata ik četrus gadus.⁸⁸ Vācijas iekšējā apziņa par nepieciešamību pēc tīras enerģijas ir viens no tās iekšējiem dzinējiem, kas ilgtermiņā sekmēs Vācijas izaugsmi, tomēr skatoties uz AER sniegtajām iespējām, jāpiemin arī tas cik ļoti atkarīga no fosilās enerģijas importa ir Vācija. 2012. gadā Vācija importēja vairāk par 70% no tai nepieciešamās enerģijas.⁸⁹ Šāds importētās enerģijas apjoms arī Vāciju padara par nedrošu valsti, skatoties no enerģētiskās drošības viedokļa, tāpēc, lai uzlabotu kopējo situāciju un savu enerģētisko drošību atjaunojamā enerģija ir virziens, kurā ir vērts attīstīties.

Enerģētiskā atkarība no importētājiem ir lieta, kas saista lielāko daļu ES dalībvalstu, bet Vācijas kontekstā Vils Boisverts (*Will Boisvert*) runā par to, ka zem *Energiewende* panākumiem apakšā slēpjas fosilās enerģijas: ogļu un gāzes spēkstacijas, kas nodrošina to, ka Vācijai ikdienu ir stabils elektrības pieslēgums. Viņš arī apgalvo, ka atjaunojamās enerģijas sektors darbojas tik

---

⁸⁶ Hockenos, P. (2012). „Germany’s Renewable Energy Gamble”, In *Environmental Magazine*, Vol. 23, Issue 5, p. 29

⁸⁷ Pfeiffer, J. (2010). „Germany’s Experience in Upscaling Renewable Energy: Pricing and Compensation Issues” In *South Asian Survey*, No. 17, p. 180.

⁸⁸ Umpfenbach, K., Sina, S. (2010) „Analysis of the German Federal Government’s National Renewable Energy Action Plan” In *27 National Action Plans = 1 European Energy Policy? An analysis of six national Renewable Energy Action Plans*, Green Energy Foundation, Belgium, p. 47

⁸⁹ Morris, C., Pehnt, M. (2012). *Energy Transition: The German Energiewende*, Heinrich Böll Stiftung, p. 4

haotiski un rada tādu neuzticību, ka tā mazina uzticību Eiropas tīklam un veicina starptautiskas nesaskaņas. V. Boisverts uzskata, ka *Energiewende* nav izdevies samazināt fosilās enerģijas patēriņu, kā arī nespēs to panākt vēl vismaz tuvākos 10 gadus,⁹⁰ jo, pēc viņa domām, atjaunojamās enerģijas sektors nav piemērots patstāvīgam enerģijas pieslēgumam, tieši iepriekš uzskaitīto problēmu dēļ. Šis ir negatīvs skatījums uz Vācijas enerģētikas sektoru, tomēr, kā pauž Vācijas valdība un tās izvirzītie mērķi Nacionālajā atjaunojamās enerģijas rīcības plānā, Vācijas enerģijas revolūcija nav tikai īslaicīgs izaicinājums, tā vietā Vācija tiešām ir ieinteresēta politikas tādas politikas attīstībā, kas to padarīs par paraugu parējai attīstītajai pasaulei, lai to panāktu Vācija ir nopietni apņēmusies mainīt savu līdzšinējo enerģijas ražošanas praksi, atsakoties no kodolenerģijas. Lai arī Vācijas apņemšanās, attiekties no fosilās un kodolenerģijas izmantošanas, ir salīdzinoši nesena, tās saknes rodama jau senākā Vācijas politikā. Kā norāda Kārena Smita (*Karen Smith Stegen*), Vācija ilgstoši bijusi progresīva attiecībā uz jautājumiem par vidi, kas atspoguļojas uzņemoties līdera lomu klimata pārmaiņu sarunās. Tieši Vācija 1995. gadā bija iniciators, paziņojot par visai ambicioziem mērķiem, lai samazinātu oglekļskābās gāzes emisijas. Kioto Samitā 1997. gadā Vācija atbalstīja ievērojamu emisiju samazinājumu Eiropā. Tāpat Vācija allaž ir atbalstījusi AER attīstību un izplatību.⁹¹ Kārenas Smitas atlasītie piemēri norāda uz Vācijas nerimstošo un augsto ieinteresētību atjaunojamās enerģijas ieguves attīstībā un klimata pārmaiņu nozīmībā.

Balstoties uz šiem piemēriem rodas lielāka izpratne par Vācijas vēlmi pēc AER enerģijas un soļiem ko tā gatava spert. Lai sasniegtu savus mērķus un kalpotu par paraugu arī citām augsti industrializētām valstīm. Vācija līdz 2020. gadam cer apgādāt mājāsaimniecības ar enerģiju, kurā 40% sastādīs AER, bet jau līdz 2050. gadam Vācija ir iecerējusi, ka tā spēs sasniegt 80% zaļās enerģijas piejaukumu kopējam patēriņam. Tikmēr vides atbalstītāji, kā piemēram, *Greenpeace* uzskata, ka ar nelielu devu bezbailības Vācija varētu sasniegt 100% tīru enerģiju, izmantojot AER. Kā jau tika minēts, šajā kontekstā Vāciju par unikālu valsti padara tas, ka tā ir ekonomiski attīstība, industriāla valsts, kuras ekonomikai nepieciešams intensīvs enerģijas patēriņš, ja Vācija laika gaitā spēs pierādīt, ka tās uzstādītie mērķi ir sasniedzami, tad to pašu būs iespējams paveikt jebkurā citā ekonomiski un industriāli attīstītā valstī, kā ASV un Ķīnā,⁹² kas šobrīd ir vienas no lielākajām industriāli attīstītajām valstīm pasaulē. Vācijas mērķi attiecībā uz atjaunojamiem

---

⁹⁰ Boisvert, W. (2013). „Green Energy Bust in Germany” In *Dissent*, Vol. 60, No. 3, p. 62

⁹¹ Smith Stegen K., Seel M., (2013). *The Winds of change : How wind firms assess Germany's energy transition*, pp. 1481-1482

⁹² Hockenos, P. (2012). „Germany's Renewable Energy Gamble”, p. 29

energoresursiem ir ambiciozi, bet par spīti tam tiem ir atbalsts sabiedrībā, un, neskatoties uz to, sabiedrība ir neapmierināta ar blakusefektiem, kas rodas šo mērķu sasniegšanā Vācijas valdība izstrādājot AER likumu iestrādājusi normas, kas paredz atbalstu AER enerģijas ražotājiem, tādējādi palielinot elektrības cenas. AER likums nodrošina stabili augstas cenas līdz 2020. gadam tiem, kas izmanto sauli un vēju elektrības ražošanā, kā arī atvieglo šo ražotāju piekļuvi elektrības tīkliem. 2013. gads Vācijā bija rekordu gads, kad AER daļa elektrības ražošanā sasniedza pat 23.4% no kopējā patēriņa. Tomēr blakusefektu radītās sekas, izmantojot no AER saražoto enerģiju, izjūt ne tikai mājsaimniecības, bet arī lielie ražotāji.⁹³ Augstākas enerģijas izmaksas ir nasta, kas jāuzņemas kā ražotājiem, tā arī mājsaimniecībām, lai Vācija spētu sasniegt savus mērķus un nodrošināt uzņēmēju interesi AER tehnoloģiju izmantošanā. Nenoliedzami tas nav solis, kuru visi uztver pozitīvi, vai pilda labprātīgi, bet tai pat laikā Vācija ir ļoti daudz, kas likts uz spēles, pirmkārt, Vācija sasniedzot savus mērķus var parādīt ES, ka viss ir iespējams, otrkārt, Vācija varētu kalpot par paraugu pasaulē, pierādot visiem, ka industriāli attīstīta valsts ar attīstītu ekonomiku var būt arī zaļa.

AER enerģijas mērķi ir visai augsti, tādēļ skepticisms attiecībā uz Vācijas spēju pilnībā pāriet uz atjaunojamās enerģijas ražošanu saglabājas. V. Boisverts ir viens no šādiem skeptiķiem. Viņš apgalvo, ka *Energiewende* ir uzskatāms paraugs, kas demonstrē atjaunojamās enerģijas negatīvās puses: augstas izmaksas, zema un neuzticama produktivitāte, neatrisināmas problēmas ar tirgus integrāciju, paļaušanās uz subsīdijām, kas rada nevēlamus traucējumus enerģijas tirgum, un nezūdošā atkarība no fosilās enerģijas. V. Boisverts ir pārliecināts, ka būtu jākoncentrējas uz energoapgādes sistēmas sakopšanu, bet AER nav piemēroti, lai tos varētu izmantot stabilai enerģijas apgādei. V. Boisverta kritika balstās uz pamatotiem faktiem, jo viņa nosauktās problēmas tā vai citādāk atzīst arī pašis politikas īstenotāji, bet V. Boisverts dodas vēl tālāk un runā par tā lietām, par kurām citi klusē, proti, viņš norāda uz to, ka Vācijā tiek būvētas arvien jaunas ogļu un gāzes stacijas, kas spētu aizvietot nepastāvīgo AER enerģiju, kā arī kodolenerģijas zudumus, kas rodas slēdzot reaktorus.⁹⁴ V. Boisverts piedāvā pilnībā pretēju skatu lietām, kuras lielākajā gadījumu skaitā tiek atspoguļotas, kā veiksmīgas enerģētikas politikas sekas. Par spīti kritikai, šis jautājums ir par nacionālo un ekonomisko interešu sabalansēšanu. Nacionālo interešu definēšanas posmā Vācija ir atziunusi nepieciešamību pēc atbildīgas enerģētikas politikas, kas ir AER izmantošana enerģijas ražošanā, bet ņemot vērā šo resursu nekonkrētās ražošanas jaudas un lielo atkarību no laika apstākļiem, ir svarīgi attīstīt arī citus enerģijas ražošanas veidus, kas būtu

---

⁹³ *German energy transition sunny, windy, costly and dirty*, (2014)

⁹⁴ Boisvert, W. (2013). „Green Energy Bust in Germany”, pp.63., 65

ekonomiski izdevīgi. Šim kritērijam lieliski atbilsts ogļu un gāzes stacijas, jo tās ir elastīgas, poti, tās ir iespējams darbināt brīžos, kad AER ražošanā ir iestājusies dīkstāve. Tādējādi Vācijas rīcību stimulē tās ekonomiskās intereses, kamēr nacionālo interešu attīstīšana ir tikpat būtiska, jo tās definē to, kā valsts izskatās starptautiskajā sistēmā un kādas ir tās vērtības.

Tikmēr oficiālajās nostādnēs Vācija turpina pastāvēt uz tās veiksmīgo AER politiku, kura sekmē atjaunojamās enerģijas sektora attīstību par spīti kritikai, kas valda daļā sabiedrības. Piemēram, 2012. gadā elektrības ieguvē tika izmantoti 45% ogļu, 16% kodolenerģijas, 11% dabasgāzes, 5% citu neatjaunojamu energoresursu, kamēr AER sastādīja tikai 22%.⁹⁵ Par to vai tas ir daudz, vai maz ir grūti spriest, bet tas atkarīgs arī no konteksta. No AER perspektīvas skatoties 22% ir daudz, tomēr paliek vieta diskusijām par to vai tas ir pietiekami, lai sasniegtu uzstādītos mērķus. Maģistra darba autors uzskata, ka tas ir labs rādītājs, ja skatās to salīdzinoši ar ES uzstādītajiem ES2020 mērķiem.

Kā norāda Joahīms Feifers (*Joachim Pfeiffer*), tad Vācijas AER likums 2009. gadā piedzīvoja labojumus, jo šīs izmaiņas bija nepieciešamas, lai pielāgotos jaunākajām tirgus tendencēm attiecīgi samazinot maksājumu likmes. Uzlabojumi bija nepieciešami, lai Vācijai būtu iespēja pietuvoties savam uzstādītajam mērķim – līdz 2020. gadam 30% no Vācijā saražotās elektrības jāsarāžo izmantojot AER. Sajā kontekstā viena lieta ir augstu uzstādītie mērķi, otra lieta ir valdības ieinteresētība šīs politikas attīstīšanā, izmantojot jaunākās tehnoloģiskās iespējas, jo viens no uzstādījumiem ir saražot vairāk elektrības izmantojot pēc iespējas mazāk iekārtu. Vācijas politiskais uzstādījums maina ne tikai tās enerģētikas politiku, bet vienlaicīgi maina arī veselu virkni blakusesošu lietu, piemēram, AER operatoriem tiek dota iespēja izmantot jaunākās tehnoloģijas, lai dotu iespēju palielināt saražotās jaudas, tādējādi enerģijas ražotājiem Vācijas tirgus kļūst par pievilcīgu vietu investīcijām.⁹⁶ Valdības ieinteresētība atspoguļojas ne tikai ieinteresētībā izmantot modernās tehnoloģijas, bet arī faktā, ka 2011. gadā Vācijas valdība gandrīz vienbalsīgi atbalstīja lēmumu par atjaunojamās enerģijas lomu un nepieciešamību tās enerģijas pieprasījuma nodrošināšanā.⁹⁷ Vācijas politiskās elites ieinteresētība atjaunojamo energoresursu apgūvē ir novedusi pie iepriekš minētajiem panākumiem, tomēr runa nav tikai starptautisko veiksmes stāstu, galvenokārt uzmanība jāvērs uz to, ka Vācijas progress AER sektorā turpina pieaugt.

---

⁹⁵ Smith Stegen K., Seel M., (2013). *The Winds of change : How wind firms assess Germany's energy transition*, p. 1483

⁹⁶ Pfeiffer, J. (2010). „Germany's Experience in Upscaling Renewable Energy: Pricing and Compensation Issues”, pp. 182, 184-185

⁹⁷ *12 Insights on Germany's Energiewende*, (2013). Agora Energiewende, Berlin, p. 1

Nemot vērā Vācijas panākumus AER izmantošanā ir skaidrs, ka tā turpinās attīstīt šo sektoru, lai attīstītu patreizējos projektus un veicinātu jaunu projektu rašanos. Lai attīstītu jau esošos projektus ar investoru palīdzību Vācijai ir jāturpina iesāktais, jo investoriem ir jāredz nākotnes perspektīva, pretējā gadījumā investori var attiekties no iesaistes projektos. Atjaunojamās enerģijas tehnoloģiju attīstība un investīcijas to izpētē nodrošina ne tikai jaunu un modernu tehnisko risinājumu rašanos, bet arī rada jaunas darba vietas, un palīdz Vācijai sevi pozicionēt kā zaļo tehnoloģiju eksportētāju. Kā vēl viens plus atjaunojamās enerģijas virzienā jāpiemin, ka atjaunojamās enerģijas sektors rada daudz vairāk darbavietas nekā fosilās enerģijas ražošanas stacijas,⁹⁸ bet tehnoloģiju izpēte ir nodrošinājusi to, ka mūsdienās vēja turbīnu efektivitāte ir pieaugusi aptuveni 40 reizes salīdzinājumā ar 1990. gadu. Efektivitātes pieaugums un tehnoloģiju attīstība, savukārt, nodrošina to, ka Vācija ir viens no saules un vēja enerģijas ražošanas līderiem, proti, Vācija saražo 35.6% no visas saules enerģijas pasaulē, kamēr parējā ES tiek saražoti 38.7% no visas saules enerģijas. Vēja sektorā Vācija saražo 12.2% no visas saražotās vēja enerģijas, bet vairāk par Vāciju saražo vēl tikai ASV un Ķīna.⁹⁹ Šie statistikas dati ir apliecinājums tam, ka atjaunojamās enerģijas sektors Vācijā ir aktīvs un tam ir ievērojams potenciāls ne tikai ES mērogā, bet arī pasaulē.

Vācija būdama viena no ietekmīgākajām ES dalībvalstīm ir ieinteresēta arī turpmāk darboties saskaņā ar ES dienaskārtību, lai rādītu priekšzīmi citiem un vienlaikus leģitimizētu ES politiku, jau ar konkrētiem piemēriem parādot, ka ES2020 ir sasniedzama nākotnes stratēģiskā vīzija. Kā to paredz Nacionālajā rīcības plānā iestrādātās vadlīnijas, Vācija cer ES izvirzītos mērķus, ne tikai sasniegt, bet arī pārsniegt. Šāda apņemšanās vēlreiz apstiprina un norāda uz Vācijas paaugstināto interesi kopējos Eiropas projektos. Pārsniedzot sev uzstādītos mērķus Vācija pārpalikumu varētu transportēt kaimiņvalstīm, izmantojot elastīgus sadarbības mehānismus. Vācijas interese par iespējamiem Eiropas projektiem ir bijusi tik liela, ka tā jau līdz 2010. gadam bija izveidojusi divas organizācijas, kas nodarbojās ar sadarbības mehānismu izstrādāšanu. Vācija savā rīcības plānā norādījusi, ka tā turpinās sekmēt šādu apmaiņu iespējamību starp dalībvalstīm.¹⁰⁰ Iemesli kādēļ Vācija ir uzņēmusi šādu kursu var būt dažādi, jo vērā jāņem gan starptautiskais spiediens un mūsdienu tendences, gan fakts, ka Vācija ir izlēmusi līdz 2022. gadam pilnībā atteikties no kodolreaktoru izmantošanas enerģijas ieguvē. Lai aizvietotu

---

⁹⁸ Morris, C., Pehnt, M. (2012). *Energy Transition: The German Energiewende*, p. 5

⁹⁹ Morris, C., Pehnt, M. (2012). *Energy Transition: The German Energiewende*, p.16

¹⁰⁰ Umpfenbach, K., Sina, S. (2010) „Analysis of the German Federal Government’s National Renewable Energy Action Plan”, pp. 47., 48.

iztūkstošo enerģiju, Vācija ir izvēlējusies attīstīt AER sektoru līdz 2050. gadam par savu mērķi izvirzot 80% kopējā enerģijas patēriņa saražot ar atjaunojamiem enerģijas avotiem. *Energiewende* likumprojekts izstrādāts 2011. gadā, tomēr jau šobrīd ir zināms, ka šī pāreja uz AER nebūs vienkārša, ne tik daudz tehnisku ierobežojumu dēļ, cik sarežģīto un grūto debašu dēļ. *Energiewende* izskaidrošana un pamatošana ir viens no šī projekta sarežģītākajiem uzdevumiem. Diskusijas, kas saistītas ar *Energiewende* ieviešanu ir plašas, tās notiek kā politiskā, tā arī sabiedrības līmenī. Kamēr eksperti diskutē par nepieciešamajām investīcijām, elektroenerģijas tīklu modernizāciju un piemērotāku tirgus modeli, tikmēr sabiedrībā tiek runāts par to cik centralizētai jaunajai enerģijas sistēmai būtu jābūt.¹⁰¹ *Energiewende* savā būtībā nav jaunums Vācijas sabiedrībā, ja runājam par atomreaktoru slēgšanu, jo līdz 2011. gadam izsniegtās licences būtu beigušās 2022. gadā, kas šobrīd definēts arī juridiski. Tomēr tas nozīmē, ka politiskā attīstība AER jomā šobrīd notiek daudz straujāk. Daudz vairāk tiek runāts par energoefektivitāti un samazināta enerģijas patēriņa nozīmi, savā būtībā bez energoefektivitātes radītāju uzlabošanas un samazināta enerģijas patēriņa, pastāv iespēja, ka 80% AER saražotās enerģijas būs par maz. *Energiewende* pamatā ir koncentrēšanās uz vēja un saules enerģijas apguvi,¹⁰² tam ir vairāki iemesli, pirmkārt, vējš un saule ir enerģijas avoti, kas pieejami gandrīz ikvienā pasaules malā, otrkārt, šo resursu apgūšanai nepieciešamās tehnoloģijas ir vienas no efektīvākajām un to izpētē un attīstībā tiek investēts daudz naudas un resursu.

2011. gads ir pagrieziena punkts atomenerģijas ražošanā, pēc Fukušimas kodolreaktora katastrofas, daudzām valstīm nācās mainīt savu nostāju un veikt izmaiņas savā politikā attiecībā uz kodolreaktoru izmantošanu enerģijas ražošanā. Dagmāra Demera (*Dagmar Dehmer*) norāda uz to kā mainījās Angelas Merkeles politiskās partijas attieksme pret atomenerģiju pēc pieminētās katastrofas. Līdz ar Fukušimas traģēdiju Vācija ļoti īsā laikā slēdza novecojušos reaktorus, lai izvairītos no līdzīgas nelaimes. Kā šobrīd pierāda novērojumi, tad Vācija ar šo staciju slēgšanu attiecībā uz enerģijas patēriņu nav izjutusi nekādas izmaiņas. Pēc astoņu no 17 reaktoru slēgšanas Vācija joprojām spēj eksportēt savu saražoto enerģiju uz tās kaimiņvalstīm, piemēram, Franciju.¹⁰³ Angeles Merkeles nopelns *Energiewende* kontekstā ir pārvērtēts, jo lielākais darbs enerģijas revolūcijas izstrādē tika paveikts vēl pirms A. Merkeles nākšanas pie varas, proti, no 1998. gada līdz 2005. gadam.¹⁰⁴ Šajā laika posmā arī tika panākta vienošanās par kodolreaktoru

---

¹⁰¹ Dehmer, D. (2013). „The German *Energiewende*: The First Year” In *The Electricity Journal*, Vol. 26, Issue 1, p. 71

¹⁰² *12 Insights on Germany's Energiewende*, (2013), p. 5

¹⁰³ Dehmer, D. (2013). „The German *Energiewende*: The First Year”, p. 73.

¹⁰⁴ Hockenos, P. (2012). „Germany's Renewable Energy Gamble”, p. 29

pakāpenisku slēgšanu, kamēr A. Merkele līdz 2011. gadam bija pieņēmusi pretrunīgi vērtēto likumu par kodolreaktoru darbamūža pagarināšanu. Fukušimas traģēdija ir tikai daļa no iemesliem, kādēļ Vācijas plānos ietilpst attiešanās no kodolreaktoriem. Starp iemesliem, lai atteiktos, viennozīmīgi jāmin nelaimes riski, izmaksu riski un problēmas, kas saistās ar radiācijas iespējām no kodolenerģijas pārstrādes procesā radītajiem atkritumiem. Nelaimju risks kodolreaktoru stacijām iespējams nav tik augsts, tomēr risks pastāv. Bez tam jaunāko laiku vēsturē ir vismaz divi precedenti, kuru sekas ir izjūtamas vēl šodien, turklāt tie lieliski kalpo arī par uzskates materiālu nelaimes sekām. Kas attiecas uz izmaksām, tad problēma ar ko šodien jāsasakaras ir banku nevēlēšanās finansiāli atbalstīt jaunu reaktoru izbūvi, tādēļ lielākajā daļā Rietumu pasaules kodolreaktoru būvniecībā neiztrūkstošs ir valsts atbalsts.¹⁰⁵ Valsts atbalstam kodolreaktoru būvniecībā ir izšķirošs faktors, tādēļ pirms šo staciju izbūves lielu lomu spēlē arī sabiedrības viedoklis.

Nacionālais atjaunojamās enerģijas rīcības plāns paredz, ka elektrības ražošanā no AER sadalījums būs sekojošs: vēja enerģija 48%, biomasas 23%, saules enerģija 19% un hidroenerģija 9%. Šajā kontekstā tiek paredzēts, ka vislielāko izaugsmi piedzīvos tieši vēja un saules enerģijas tehnoloģijas. Plānotais enerģijas ražošanas sadalījums ir samērīgs, tomēr lielākie izaicinājumi šajā kontekstā visticamāk skars tieši jūras vēju enerģijas apguvi. Kur lielu lomu spēlē laicīgi apgūti projekti un infrastruktūras izbūve.¹⁰⁶ Vācijā zaļās enerģijas ražošana ir izdevīga ne tikai lielām korporācijām, bet arī mājsaimniecībām, jo valdības politika paredz, ka tās var tirgot pārpalikušo enerģiju kopējā tīklā, turklāt valdības lēmums paredz, ka šīs enerģijas cena ir virs tirgus vērtības, bet tīkla operatoriem enerģija ir jāpieņem.¹⁰⁷ AER enerģijas ieguves iespēju paplašināšana un apguve ir īpaši svarīga, lai Vācija tuvotos savam mērķim, bet mājsaimniecībām labvēlīgā politika nodrošina stimulu arī tām iesaistīties mērķu sasniegšanā un zaļākas enerģijas ražošanā. Lai arī vējš un saule ir galvenie AER, uz kuriem Vācijai nepieciešams koncentrēties, tiem ir zināmi trūkumi, proti, tie ir atkarīgi no laikapstākļiem; atkarībā no laikapstākļiem arī strauji mainās to enerģijas ražošanas kapacitāte, tādēļ pārējai enerģijas infrastruktūrai savā ziņā ir jābūt mobilai un jāspēj strauji reaģēt uz izmaiņām elektroenerģijas tīklā. Tāpat saules un vēja enerģijas tehnoloģijām ir zemas apkalpošanas izmaksas, bet sākotnējais kapitāls ir salīdzinoši augsts un pilnībā atmaksājas 20-30 gadu laikā.¹⁰⁸ Šie ir diezgan lieli vēja un saules kā

---

¹⁰⁵ Morris, C., Pehnt, M. (2012). *Energy Transition: The German Energiewende*, p. 6

¹⁰⁶ Umpfenbach, K., Sina, S. (2010) „Analysis of the German Federal Government's National Renewable Energy Action Plan”, pp. 51., 52

¹⁰⁷ Hockenos, P. (2012). „Germany's Renewable Energy Gamble”, p. 30

¹⁰⁸ *12 Insights on Germany's Energiewende*, (2013), pp. 7-8

energoresursu trūkumi, lai uz tiem balstītu nākotnes enerģijas atkarību, tai pat laikā izvēles iespējas ir ierobežotas, jo AER izmantošana nav tikai īslaicīga tendence, kas izraisījusi pēkšņu ažiotāžu. AER ir nākotnes perspektīva, kurai būs nozīmīga ietekme uz vidi un klimata pārmaiņām ilgtermiņā. Apzinoties minētos trūkumus un ietekmi uz nākotni ir nepieciešams meklēt risinājumus šai problemātikai. Kā viens no piedāvātajiem risinājumiem ir šo enerģijas avotu izmantošana paralēlā ķēdē, pamatojoties uz to, ka lielākoties vējš pūš, kad nespīd saule un otrādi.¹⁰⁹ Šāda pieeja ir apdomāšanas vērtā, turklāt izmantojot šīs tehnoloģijas paralēli būtu iespējams panākt, ka AER tehnoloģijas tiek izmantotas plašā teritorijā, tādējādi izvairoties no tā, ka saules un vēja tehnoloģiju koncentrācija ir atkarīga no reģionu atrašanās vietas.

Vācijai ir potenciāls būt pilnībā pašpietiekamai elektrības ražošanā izmantojot AER, tomēr vispārējais uzskats šajā jautājumā runā par to, ka drošības sajūtas palielināšanās un izmaksu samazināšanās panākama, izmantojot Eiropas kopprojektus. Eiropas elektroenerģijas tīkla starpsavienojumu izbūve ļautu līdzsvarot enerģijas pieprasījumu, kā arī samazinātu slodzi uz elektrotīkliem,¹¹⁰ pateicoties starpsavienojumiem Eiropas elektroenerģijas tirgus kļūtu daudz stabilāks un tā noslodze būtu vienmērīgāka salīdzinājumā ar nacionāla mēroga enerģijas tīkliem. Bet lai to panāktu ir nepieciešama stingra enerģijas politika, tomēr pašreiz Vācijai pietrūkst līderības, lai panāktu, ka *Energiewende* ieceres ir reāli sasniedzamas. Patreizējā valdība daudz runā par revolūciju enerģijas sektorā, tomēr reāla politiskā vadība iztrūkst, bet neskatoties uz šiem faktiem Vācija ir pārliecinošās līderpozīcijās AER enerģijas apgūvē.¹¹¹ Līdz ar 8 kodolreaktoru slēgšanu Vācijā valdības bažas par to, ka šāda politika novedīs pie katastrofālām sekām, tomēr šāds scenārijs tā arī nekad nerealizējās. Brīdī, kad pēc 8 kodolreaktoru slēgšanas kļuva skaidrs, ka enerģijas iztrūkums nav jūtams arī sabiedrībā radās ticība saviem spēkiem, jo situācijā, kad nedarbojās 8 no 17 kodolreaktoriem enerģijas imports uz Franciju, bija signāls sabiedrībai, ka zaļa enerģija ir iespējama.¹¹² Tieši mazās uzvaras un situācijas, kurās Vācijai izdodas pārspēt pašai sevi rada iekšējo ticību un dzinuli uz priekšu. Šādas situācijas ir ļoti nozīmīgas *Energiewende* un AER enerģijas ražošanā, jo tās pat bez lieliem reklāmas vai lobija pasākumiem panāk maksimālo, sev vēlamu rezultātu. Vienlaicīgi tās vairo sabiedrības ticību atjaunojamās enerģijas nozīmībai, kas mērķu sasniegšanas kontekstā ir īpaši svarīgi.

---

¹⁰⁹ 12 *Insights on Germany's Energiewende*, (2013), p. 8

¹¹⁰ Umpfenbach, K., Sina, S. (2010) „Analysis of the German Federal Government's National Renewable Energy Action Plan”, pp. 52.,53

¹¹¹ Hockenos, P. (2012). „Germany's Renewable Energy Gamble”, p. 30

¹¹² Hockenos, P. (2012). „Germany's Renewable Energy Gamble”, p. 31

Starpsavienojumi un tīkla izbūve ir risinājums, lai nodrošinātu, ka enerģijas krituma gadījumā enerģijas pārrāvumi būtu mazāk jūtami. Tāpat mazāka nozīme būtu konvencionālās enerģijas stacijām, kuru pieslēgšanās būtu nepieciešama, ja AER nespētu nodrošināt enerģijas pieprasījumu. Tīkla nodrošinājumam un starpsavienojumu esamībai ir arī pozitīva ietekme uz efektivitātes rādītājiem, jo situācijā, ka kādā reģionā saražotā enerģija ir ar pārpalikumu, to būtu iespējams pārdot tiem, kam tā nepieciešama. Tādējādi saražotās enerģijas jaudas nebūtu jāuzkrāj vai jālaiž nebūtībā.¹¹³ Lietderīgs enerģijas izmantojums svarīgs arī energoefektivitātes veicināšanai. Lielākais izaicinājums šajā kontekstā ir kopīgas elektroenerģijas pārvades sistēmas izstrādāšana un tīkla nodrošināšana ar enerģiju.

Kā norāda *The Economist* runāt par enerģētikas revolūcijas panākumiem ir grūti, jo tās dažādie ierobežojumi līdz šim ir radījuši vairākas neērtības, pirmkārt, ir paaugstināta elektrības cena, kas ierobežo konkurenci un sadārdzina iedzīvotāju ikdienas tēriņus, otrkārt, *Energiewende* uzliek dažādus ierobežojumus, konvencionālajām ražošanas tehnoloģijām, kā rezultātā arvien grūtāk ir atvērt jaunas ražošanas stacijas, kuras izmanto gāzi enerģijas ražošanai, tādēļ ražotāji arvien efektīvāk sāk izmantot jau esošās ogļu pārstrādes rūpnīcas, kas līdz šim tikai palielina siltumnīcas gāzu emisijas, nevis samazina, kā to paredz *Energiewende*.¹¹⁴ Pretestība gan no sabiedrības, gan ražotājiem ir pašsaprotama, bet kontekstā ar iepriekšējo nodaļu tikpat svarīgi ir pieņemt pareizos soļus jau šodien, kas nozīmē, ka ogļu staciju izmantošana nav labākais veids kā ceicināt AER panākumus. Tāpat neskatoties uz *The Economist* kritiku sabiedrības virzienā, sabiedrībai ir bijusi ļoti liela nozīme tajā, lai Vācija pārdomātu savu enerģijas potenciālu.¹¹⁵ Bez sabiedrības atbalsta patreizējā Vācijas atjaunojamās enerģētikas politika nebūtu iespējama, jo tieši sabiedrība ir tā, kas definē valsts nacionālās intereses, kamēr politiķi ir tie, kas tās īsteno dzīvē, tāpēc šajā kontekstā sabiedrības viedoklim ir izšķiroša nozīme.

Savlaicīga infrastruktūras izveide Vācijā ir nozīmīga, lai sasniegtu savus izaicinājumus, tomēr ilgstoši lielās industriālās kompānijas nebija ieinteresētas, lai šis process notiktu savlaicīgi, jo šajā līmenī ilgstoši pastāvēja cerība, ka kodolenerģijas tiks saglabāta. Tomēr patlaban infrastruktūras izveide ir kļuvusi par steidzamu, ņemot vērā, ka līdz ar 2017. gadu jaunas kodolreaktoru stacijas tiks slēgtas, kas radīs nepieciešamību pēc jaunas enerģijas. Tīkla izbūve ir Vācijas lielākais izaicinājums patlaban.¹¹⁶ Tai pat laikā neskatoties uz dažādajiem izaicinājumiem

---

¹¹³ *12 Insights on Germany's Energiewende*, (2013), p. 14

¹¹⁴ *German energy transition sunny, windy, costly and dirty*, (2014). *The Economist*, January 18

¹¹⁵ Hockenos, P. (2012). „Germany's Renewable Energy Gamble”, p. 31

¹¹⁶ Hockenos, P. (2012). „Germany's Renewable Energy Gamble”, pp. 32; 33

un dažādajiem viedokļiem, Vācija ir pieņēmusi likumu, kurš paredz, ka pamata enerģijas patēriņam nepieciešamā slodze ir jānodrošina, izmantojot AER enerģijas avotus. Par pamatslodzi tiek uzskatīts minimālais enerģijas patēriņš gada griezumā.¹¹⁷ Minimālā patēriņa neatspoguļo reālo enerģijas pieprasījumu, jo ziemā elektroenerģijas patēriņš ievērojami pieaug, kā rezultātā ir jādomā par citiem enerģijas avotiem, kas var pieslēgties tīklam iztrūkuma gadījumā. Lai no šādām situācijām maksimāli izvairītos enerģijas infrastruktūrai ir nepieciešams alternatīvs pieslēgums, tādēļ sabiedrībā pastāv uzskats, ka ir jā saglabā konvencionālās enerģijas ieguves stacijas, kā arī jādomā par tīkla pielāgošanu starpsavienojumiem, lai elektroenerģijas tirgus Eiropā kļūtu balansētāks un savā ziņā arī ekonomiski izdevīgāks.

Vācijas energosistēma ir jāintegrē kopējā ES tīklā, tādējādi padarot ES mērķus saistošus gan priekš pašas Vācijas, gan samazinātu enerģijas cenas Vācijas interesēs. Energosistēmu integrācija atvieglo elektroenerģijas tirgu, jo pie vienotas tirgus infrastruktūras vēja un saules enerģijas ražošanas svārstības ir mazāk izteiktas, pateicoties plašajam ģeogrāfiskajam areālam; saražotās enerģijas kapacitāte var tikt sadalīta kolektīvi,¹¹⁸ proti, vienas valsts šodien saražotās enerģijas pārpalikums var tikt izmantots citas valsts enerģijas iztrūkuma nodrošināšanai, un otrādi. Savā būtībā ES ietvaros apzināti radītā enerģētiskā atkarība valstis padarītu daudz atkarīgākas vienu no otras, kas vērtējams gan pozitīvi, gan negatīvi. Pozitīvs vērtējums iespējams, jo ES valstīm būtu jā saskaņo sava rīcība AER jomā, un vairs nebūtu iespējama tāda brīvprātība kā tas vērojams fosilās enerģijas sektorā, bet negatīvais aspekts būtu nemainīgs. Šāda savstarpējā atkarība radītu bažas par enerģētisko drošību, katrai nacionālajai valstij, lai no tā varētu izvairīties ES būtu arvien vairāk jā tuvinās federācijas virzienā, lai panāktu, ka ES intereses ir katras pašreiz atsevišķās nācijvalsts nacionālās intereses un šādā sadarbībā tās saskatītu savu ekonomisko interešu nodrošinājumu.

Skatoties ES kontekstā uz ES AER politiku pēc 2020. gada īstas skaidrības nav nedz pašā ES, nedz arī Vācijā attiecībā uz to, kādu ietekmi uz *Energiewende* atstās jaunie ES mērķi. Bažas rada ne tikai daudz pašu mērķu uzstādījums, bet gan tas ka tie varētu būt nesaistoši nacionālajām valdībām. Tāpēc arī Vācijā pastāv dažādie viedokļi par to, kā tas atspēlēsies nākotnē. Kreigs Moriss (*Craig Morris*) uzskata, ka īpaši nekas nemainīsies, tikmēr, kā viņš pats norāda, dažiem viņa kolēģiem ir citādi uzskati. Viņi uzskata, ka bez sasaistes ar ES būs grūti saņemt finansējumu, bet kamēr ES2030 ir tikai iniciatīva, tikmēr ir pārāgri spriest par tās ietekmi uz Vācijas

---

¹¹⁷ 12 *Insights on Germany's Energiewende*, (2013), p. 9

¹¹⁸ 12 *Insights on Germany's Energiewende*, (2013), p. 29

atjaunojamās enerģijas sektoru.¹¹⁹ Balstoties uz iepriekš pausto informāciju, kas apskatīta šajā nodaļā ir grūti iedomāties, ka, līdz ar ES2030 juridiski nesaistošo iniciatīvu priekš dalībvalstīm, Vācija pēkšņi izlemtu atkāpties no saviem mērķiem, un izlemtu iet citu ceļu. Šādiem pieņēmumiem pietrūkst ticamības, jo Vācijas interese par zaļu enerģiju to ir saistījusi jau kopš 20.gs 90. gadiem, tādēļ balstoties uz jau veiktajām investīcijām un izpēti, novēršanās no šī ceļa būtu grūti iedomājama. Tomēr bažas par ES enerģētikas politiku un tās ietekmi uz Vāciju ir klātesošas, jo politikas pētnieki ir pārliecināti, ka ES izvēlētajam virzienam būs ietekme arī uz Vāciju. Pastāv bažas, ka ES varētu piebremzēt atjaunojamās enerģijas izaugsmes tempus, kas varētu radīt zināmas nesaskaņas starp ES un Vāciju, turklāt jo lielākas būs atšķirības starp uzstādījumiem, jo lielākas pretrunas tas radīs. Uz doto brīdi valda diezgan liela pārliecība, ka 28 ES dalībvalstis vienosies par viduvējiem emisiju samazināšanas mērķiem un nespēs vienoties par AER mērķiem visam enerģijas sektoram, tādēļ bažas, ka šādi lēmumi ES varētu radīt spiedienu uz Vāciju, lai panāktu, ka tā maina daļu no saviem *Energiewende* mērķiem, ir diezgan pamatoti.¹²⁰ Tāpat arī Vācijas Enerģijas ministra vēlme samazināt subsīdiu apmēru atjaunojamās enerģijas ražotājiem drīzāk nesīs negatīvas sekas. Iemesls kādēļ jaunais ministrs ir iecerējis ievērojami samazināt cenas saistīts ar to, ka līdz ar subsīdijām ievērojami pieaugušas arī enerģijas cenas, tomēr ministrs jau nācījas klajā ar paziņojumu, ka enerģijas cenas tāpēc nesamazināsies, tā vietā tiks pielikts punkts to pieaugumam.¹²¹ To kādu ietekmi uz Vācijas atjaunojamās enerģijas politiku atstās nākotnes izaicinājumi ir grūti paredzēt, tomēr ņemot vērā patreizējās tendences un apskatīto informāciju, nav pamata uzskatīt, ka Vācija varētu attiekties no saviem mērķiem, jo līdz pat šim brīdim šajā sektorā ir ieguldīti pārāk lieli līdzekļi, turklāt bez jauniem enerģijas ieguves veidiem un energoefektivitātes pasākumiem ietekme uz vidi būs vēl postošāka nekā tā ir šobrīd.

***

Vācijā atjaunojamās enerģijas ieviešanai tiek tērēts ievērojami daudz līdzekļu, lai sasniegtu Vācijas vēlmi galīgajā fāzē pāriet uz 100% zaļu enerģiju, kas tiktu saražota no AER. Balstoties uz šo vēlmi Vācija ir ieinteresēta darboties saskaņā ar patreizējiem ES izvirzītajiem

---

¹¹⁹ Morris, C. (2014). *What the EU's 2030 targets mean for the Energiewende*, Energy transition: The German Energiewende mājas lapa, January 29// <http://energytransition.de/2014/01/meaning-of-eu-2030-targets-for-energiewende/>

¹²⁰ Geden, O., Fischer, S. (2014). *Energiewende under siege: German energy strategy under threat from EU „paradigm shift”*, Energy post mājas lapa, March 18// <http://www.energypost.eu/eu-post-2020/>

¹²¹ Peixe, J. (2014). *Germany Decides to Cut its Renewable Energy Subsidies*, Oil Price, January 20// <http://www.oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Germany-Decides-to-Cut-its-Renewable-Energy-Subsidies.htm>

mērķiem, jo tā apzinās atjaunojamās enerģijas nozīmi mūsdienās, turklāt sasniedzot savus mērķus Vācija spētu pierādīt visai pasaule, ka zaļās enerģijas izmantošana enerģijas patēriņā ir pilnībā iespējama neatkarīgi no tā cik industriāli attīstīta ir katra konkrētā valsts. Lai arī atjaunojamās enerģijas jomā, katrai dalībvalstij ir izstrādātas savas rīcībpolitikas, Vācijas patreiz uzstādītie mērķi ir krietni lielāki par ES kopējo uzstādījumu. Vācijas primārais mērķis ir panākt, ka līdz 2020. gadam 30% no Vācijā saražotās elektrības tiktu saražoti, izmantojot AER. Lai arī mērķi ir augstāki par ES kopējiem, Vācijai ir potenciāls tos saniegt, jau tagad Vācija saražo 35.6% no visas saules enerģijas pasaulē, kamēr parējā ES tiek saražoti 38.7% no visas saules enerģijas. Vēja sektorā Vācija saražo 12.2% no visas saražotās vēja enerģijas, bet vairāk par Vāciju saražo vēl tikai ASV un Ķīna. Savukārt Nacionālais atjaunojamās enerģijas rīcības plāns paredz, ka elektrības ražošanā no AER sadalījums būs sekojošs: vēja enerģija 48%, biomasa 23%, saules enerģija 19% un hidroenerģija 9%. Tāpat Vācija daudz naudas iegulda tehnoloģiju izstrādē, lai spētu saražot pēc iespējas vairāk enerģijas, izmantojot pēc iespējas mazāk iekārtu. Tomēr V. Boisverts analizējot Vācijas enerģētikas politiku, norāda uz AER negatīvajām pusēm: salīdzinoši dārgo enerģiju, augstajām izmaksām politikas ieviešanā, un AER nepastāvīgajās darba spējās. V. Boisverts uzskata, ka Vācijai būtu jāpārdomā sava enerģētikas politika, tomēr šis autors ir visai skeptisks attiecībā uz atjaunojamās enerģijas izmantošanu.

Vācijas kontekstā ir divas dimensijas, proti, viena ir augstie mērķi, bet otra ir arī valdības ieinteresētība šīs politikas attīstīšanā. Valdība ne tikai ar lielu vienprātību ir atbalstījusi atjaunojamās enerģijas nepieciešamību, bet ir ieguldījusi lielas pūles, lai panāktu, ka atjaunojamās enerģijas ražošanā būtu iespējams izmantot jaunākās tehnoloģijas, kas spēj saražot pēc iespējas lielāku enerģijas daudzumu, izmantojot pēc iespējas mazāk iekārtu, turklāt arvien attīstot tehnoloģijas, to jaudas palielinās, tāpēc pārveidojot jau esošās iekārtas ir iespējams palielināt ieguves apjomus, neizmainot iekārtu izvietojumu. Vadoties pēc V. Boisverta teiktā, Vācija šobrīd investē naudu ne tikai atjaunojamās enerģijas ieviešanā, bet arī ar ogleņiem un gāzi darbināmu staciju izveidē, lai šīs stacijas spētu darboties kā atbalsts brīžiem, kad AER enerģijas ražošanā iestāsies dīkstāve.

Vācija ir izvēlējusies attīstīt AER sektoru līdz 2050. gadam par savu mērķi izvirzot 80% kopējā enerģijas patēriņa saražot atjaunojamiem enerģijas avotiem, lai to panāktu atjaunojamās enerģijas ražotājiem ir pieejamas subsīdijas, kuru negatīvā puse ir tā, ka to rezultātā ievērojami pieaug arī enerģijas cena patērētājiem. Zaļās enerģijas ražošana Vācijā ir izdevīga ne tikai lielām korporācijām, bet arī mājsaimniecībām, jo valdības politika paredz, ka tās var tirgot pārpalikušo enerģiju kopējā tīklā. Saules un vēja enerģija ir centrālie AER, kurus Vācijā izmanto enerģijas

ražošanai, tomēr tiem ir zināmi trūkumi. Galvenie trūkumi ir tie, ka šie energoresursi ir atkarīgi no laikapstākļiem; atkarībā no laikapstākļiem strauji mainās to enerģijas ražošanas kapacitāte. Tas rada bažas par šo AER iespēju nodrošināt nepārtrauktu enerģijas patēriņu, kā rezultātā sabiedrībā norisinās diskusijas par nepieciešamību pēc infrastruktūras izbūves un starpsavienojumiem. Līdz ar efektīvu starpsavienojumu izveidi liela daļa AER problēmu tiktu novērstas, turklāt enerģijas izlietojums būtu efektīvāks. Uz doto brīdi enerģijas pārejai Vācijā pietrūkst politiskās līderības, turklāt skatoties nākotnes perspektīvā politiskās līderības trūkums rada bažas par to, ka līdz ar ES2030 stratēģijas izstrādi apdraudēta varētu būt arī Vācijas atjaunojamās enerģijas politika. Par galveno apdraudējumu tiek uzskatīts, ka ES 28 dalībvalsis spēs vienoties par SEG emisiju daudzumu, bet nespēs vienoties par konkrētiem atjaunojamās enerģijas mērķiem, tādēļ vispārējais AER uzstādījums ES varētu sākt slīdēt uz leju, jo bez ES atbalsta arī Vācijai būtu arvien grūtāk atbalstīt savu enerģijas sektoru.

4. FRANCIJAS PAMATNOSTĀDNES ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS JAUTĀJUMĀ

Mūsdienās Francijai ir būtiska nozīme ES politikas veidošanā, jo tā lielā daļā jautājumu darbojas saskaņoti ar Vāciju, bet attiecībā uz enerģijas sektoru Francija ir atšķirīga no citām dalībvalstīm ar to, ka tās enerģijas ražošanā par centrālo objektu ilgstoši ir kalpojusi kodolenerģija. 2004. gadā Francija spēja saražot 50.2% no visas tai nepieciešamās enerģijas, no kuras lielākā daļa tika saražota kodolenerģijas un hidroenerģijas stacijās. Šādu enerģijas ražošanas sektora izveidi lielā mērā stimulējis tas, ka Francijai ir pieejams tikai 0.01% no visām pasaules fosilās enerģijas rezervēm. Francija ir otrajā vietā pasaulē kodolreaktoru skaita ziņ, jo tai pieder 58 kodolenerģijas spēkstacijas.¹²² Vairāk kodolstaciju nekā Francijai ir tikai ASV. Par labu kodolenerģijai Francija izvēlējās uzreiz pēc naftas krīzes 1970. gadā, ar mērķi samazināt savu atkarību no importētās enerģijas. Šāda izvēle Francijai ir bijusi labvēlīga, bet tā joprojām nespēj nodrošināt Francijas enerģijas patēriņu, tādēļ tā ir spiesta daļu enerģijas importēt. Francija importē lielāko daļu nepieciešamās naftas, gāzes un oglekļa, tomēr atšķirībā no citām ES valstīm Francijas enerģijas imports ir diversificēts un Francija nepaļaujas uz vienu piegādātāju.¹²³

Zaļās enerģijas izmantošana ir aktuāla arī Francijā, tomēr salīdzinājumā ar Vāciju Francijas AER politika ir atšķirīga, galvenokārt tāpēc, ka Francijas enerģētikas portfeli allaž ir dominējusi kodolenerģija, kas atstāj ievērojami mazāku ietekmi uz klimatu. Kodolenerģijas izmantošana ir efektīvs veids enerģijas iegūšanai, tomēr šis enerģijas iegūšanas veids ir bīstamāks par gāzes vai ogļu izmantošanu enerģijas iegūšanā. Pēdējos gados pretestība kodolreaktoru izmantošanai pasaulē ir pieaugusi, tāpēc arī Francija ir spiesta pārdomāt savu enerģētikas sektoru un rast pieprasījuma apmierināšanai alternatīvus enerģijas ieguves avotus. Šajā kontekstā Francijas uzstādītais mērķis ir ambiciozs, jo tā plāno vienas paaudzes laikā nomainīt enerģijas ražošanas paradumus, tās vēlme ir pāriet no kodolreaktoru izmantošanas enerģijas ieguvē uz AER izmantošanu enerģijas iegūšanai. Lai arī valsts iekšienē valda neskaidrība, kā šī politika attīstās un kādi ir tās galvenie uzstādījumi, Francijas valdība paliek pie tā, ka līdz 2020. gadam Francijai

---

¹²² Cosijns, L., D'haeseleer, W. (eds) (2006)., *The European Union, 25 different countries, 25 different energy policies...? An overview*, VGB, pp. 92., 94

¹²³ *Energy Policies of IEA Countries: France 2009 Review*, (2010). International Energy Agency, p. 15

ir jāsarāžo 23% no kopējā enerģijas patēriņa tieši no AER.¹²⁴ Francija par savu mērķi ir izvirzījusi arī ievērojamu SEG emisiju samazinājumu, līdz 2050. gadam Francija ir iecerējusi emisiju samazinājumu par 75%, līdz ar šo uzstādījumu Franciju sagaida smags darbs pie energoefektivitātes palielināšanas, jo līdz ar salīdzinoši lēto kodolenerģiju līdz šim nav bijusi nepieciešamība runāt par enerģijas taupīšanu. Tāpēc līdz ar vēlmi pēc samazinātām SEG emisijām, nāk arī uzstādījums par nepieciešamību pēc enerģijas patēriņa samazinājuma par 50%.¹²⁵ Francijas energosektors līdz šim ir bijis saudzīgs pret klimatu. Izmantot kodolenerģiju enerģijas iegūšanai no vienas puses ir labi, jo tās SEG izmeši ir mazi, bet kodolenerģiju vienmēr pavada bažas par tās drošību un to, kādu iespaidu uz vidi atstāj tās radītie atkritumi. Lai pārietu uz atjaunojamu enerģiju Francijai ir liels potenciāls, jautājums ir tikai par to, kādus enerģijas avotus tā izvēlēties sava mērķa sasniegšanā. Kā norādīts 2009. gada Starptautiskās enerģijas asociācijas pārskatā, tad Francijai ir liels cietās biomasas potenciāls, cietā biomasā pārsvarā ir koksne, vai koksnes pārpalikumi. Pārskatā teikts, ka izmantojot cieto biomasu iespējams saražot aptuveni pusi no Francijā saražotās atjaunojamās enerģijas. Nozīmīgs ir arī hidroelektroenerģijas pienesums, tomēr vēja enerģijai ir iespējams vislielākais potenciāls, līdzīgi kā Vācijā. Vēja enerģijas pieaugums pēdējos gados ir bijis ievērojams.¹²⁶ Francijā ir pieejami citi AER, tomēr to izmantošana ir salīdzinoši niecīga, tādēļ tiem netiek pievērsta pastiprināta uzmanība.

Francijā runāt par politiskajām pārmaiņām enerģijas sektorā var sākot ar 2007. gadu, kad bijušais Francijas prezidents Nikolā Sarkozy apņēmās panākt, ka Francija kļūs par vadošo valsti Eiropā attīstot AER ieguvu. Tomēr tas nenozīmē, ka iepriekš nav bijuši aizmetņi, kas veicinātu pārmaiņas. Lai kļūtu par vadošo valsti Eiropā, kas enerģijas ieguvē izmanto AER, Francija ir izstrādājusi attiecīgu politisko dienaskārtību, kas piedzīvojusi pārskatīšanu 2009. un 2010. gadā.¹²⁷ Francijas mērķis ir visai ambiciozs, tomēr tas nenozīmē, ka Francijai trūktu potenciāla. Francijā ir bagātīga atjaunojamo resursu dažādība, Francijai ir lielākās meža platības Rietumeiropā, tāpat šī ES dalībvalsts tiek uzskatīta par vienu no potenciāli lielākajām vēja enerģijas ražotājām, pateicoties tās lielajam vēja enerģijas potenciālam, ko nodrošina 5500 km garā jūras piekrastes līnija. Francijai pieder arī ievērojami hidroenerģijas resursi. Francija tiek

---

¹²⁴ Patel, T. (2013). *France Reviews Green-Energy Subsidies as Moves Away From Nuclear*, Bloomberg, December 13// <http://www.bloomberg.com/news/2013-12-13/france-reviews-green-energy-subsidies-as-moves-away-from-nuclear.html>

¹²⁵ Buchan, D. (2014). *The French Disconnection: Reducing the nuclear share in France's energy mix*, Oxford Institute for Energy Studies, p. 1

¹²⁶ *Energy Policies of IEA Countries: France 2009 Review*, (2010), pp. 90-91

¹²⁷ Jedliczka, M. (2010). „Analysis of the National Action Plan of France” In *27 National Action Plans = 1 European Energy Policy? An analysis of six national Renewable Energy Action Plans*, Green Energy Foundation, Belgium, p. 37

uzskatīta par otro lielāko enerģijas tirgu ES. Papildus jau minētajām dabas bagātībām Francijā ir spēcīgs lauksaimniecības sektors, kas paver iespējas bioenerģijas ražošanai, savukārt Francijas aizjūras teritorijas paver iespējas saules enerģijas projektu attīstībai. Neskatoties uz daudzajiem dabas resursiem par galvenajiem Francijas AER tiek uzskatīta biomasu un hidroenerģija.¹²⁸ Tomēr reālās pārmaiņas enerģijas sektorā ir jūtams pēc 2012. gada, kad patreizējais Francijas prezidents Fransuā Olands nāca klajā ar paziņojumu par vēlmi samazināt kodolenerģijas saražotās enerģijas apjomu no 75% pašreiz uz 50% līdz 2025. gadam.¹²⁹ Savā ziņā tā bija sekošana Vācijas paziņojumam par tās kodolenerģijas staciju slēgšanu. F. Olands noteica stingru nostāju kodolenerģijas jautājumā, tādēļ, meklējot alternatīvus risinājumus, 2013. gadā notika nacionāla līmeņa debates par nākotnes plāniem. Kas īpaši šajā gadījumā – Francija pirmo reizi tās vēsturē enerģētikas jautājumam piegāja demokrātiski, pretstatā tās no augšas uz leju īstenotajai enerģētikas politikai līdz šim.¹³⁰ Šādu pavērsienu Francijas enerģijas sektorā neviens nebija gaidījis, turklāt tas izraisījis plašas debates kā sabiedrībā, tā starp industrijas pārstāvjiem, kas savā ziņā novērš uzmanību no atjaunojamās enerģijas jautājumiem Francijas dienaskārtībā.

Francijas atjaunojamās enerģijas mērķis ir panākt, ka līdz 2020. gadam tās AER īpatsvars salīdzinājumā ar 2005. gadu pieaug par vairāk kā divām reizēm. 2005. gadā AER sastādīja 9.6% no visa enerģijas patēriņa. Jautājums ir tikai par to cik reāli ir to panākt, ja Francijai izmantojot arī konvencionālo enerģiju ir grūtības nodrošināt savu patēriņa pieprasījumu. Francija ir viena no tām ES dalībvalstīm, kas enerģijas iztrūkuma gadījumā, jo īpaši ziemā, enerģiju importē, tomēr šajā situācijā jāņem vērā, ka importētā enerģija galvenokārt tiek ražota izmantojot ogles, tādēļ šīs enerģijas ražošanas procesā rodas siltumnīcas gāzes, bet šīs SEG emisijas netiek pieskaitītas Francijas patēriņam,¹³¹ tādējādi Francijas rūpes par klimata pārmaiņām ir diskutablas. Pēc šāda scenārija sanāk, ka Francija rūpējas par vidi un klimata izmaiņām tikai savā teritorijā un šai politikai pietrūkst globālas pieskaņas. Tas, ka importētās enerģijas SEG emisijas neattiecas uz Franciju, ir labvēlīgi Francijai vairāku iemeslu dēļ, pirmkārt, importētā enerģija apmierina Francijas enerģijas patēriņu vienlaikus nepiesārņojot savu vidi, otrkārt, savā ražošanas ciklā Francija nepārsniedz SEG emisiju normas, tomēr reālajā patēriņā, ieskaitot importētās enerģijas ietekmi uz vidi situācija ir atšķirīga, tomēr tas nekādi neietekmē Francijas enerģētikas politiku un

---

¹²⁸ Lapierre, A., Bélisaire, A. (2013). *European renewable energy incentive guide – France*, Norton Rose Fulbright mājaslapa// <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/66831/european-renewable-energy-incentive-guide-france>

¹²⁹ Lapierre, A., Bélisaire, A. (2013). *European renewable energy incentive guide – France*

¹³⁰ Buchan, D. (2014). *The French Disconnection: Reducing the nuclear share in France's energy mix*, pp. 1-2

¹³¹ Jedliczka, M. (2010). „Analysis of the National Action Plan of France”, p. 37

centienus sasniegt izvirzītos mērķus attiecībā uz klimata izmaiņām un AER izmantošanu enerģijas ražošanā. Šī darba ietvaros šim jautājumam nav centrāla nozīme, tādēļ pievērsoties Francijas AER ražošanai, šajā valstī ir izstrādāti divi likumprojekti (*Grenelle 1; Grenelle 2*), kas aizsargā vidi un nosaka kādā veidā nepieciešams samazināt enerģijas patēriņu, savukārt otrais likumprojekts nosaka precīzas vadlīnijas, lai ievērotu pirmajā likumprojektā noteiktās normas. Šie likumprojekti norāda uz Francijas apņemšanos enerģijas plānošanā, tomēr AER attīstību kavē kā administratīvās barjeras, tā arī finansējuma trūkums.¹³²

Nacionālais atjaunojamās enerģijas rīcības plāns paredz, ka Francija sev izvirzītos mērķus sasniegs neizmantojot citu valstu palīdzību, tomēr Vidusjūras reģiona saules enerģijas plāns (*Mediterranean Solar Plan (MSP)*) varētu Francijai likt mainīt savu uzstādījumu, iesaistot projekta realizācijā Vidusjūras reģiona valstis kopīgā projektā. MSP plāna īstenošana varētu palielināt Francijas AER daļu kopējā enerģijas patēriņā, tādēļ Nacionālajā rīcības plānā AER daļa kopējā patēriņā netiek stingri noteikta, bet 23% ir kā vadmotīvs politikas īstenošanai.¹³³ Lai sasniegtu Francijas Nacionālajā rīcības plānā izvirzītos mērķus liela uzmanība jāpievērš energoefektivitātes jautājumiem, kur vēlamais sasniegums būtu enerģijas patēriņa samazinājums par 38%. Lai to panāktu Francijas plānos ietilpst vērienīgi energoneefektīvo māju renovēšanas darbi, panākot šo māju atbilstību mūsdienu enerģijas standartiem, izmantojot mūsdienīgas tehnoloģijas un tehnisko risinājumus.¹³⁴ Francija tāpat kā Vācija un ES ir sapratusi, ka energoefektivitātes jautājumi ir centrālie, lai panāktu enerģijas patēriņa samazinājumu, tādējādi AER mērķus padarot vieglāk sasniedzamus.

Francijas valdība uzskata, ka AER izmantošana enerģijas ražošanā nepieciešama tikai pieaugošā pieprasījuma apmierināšanai, pateicoties tās salīdzinoši zaļajai enerģijai elektrības sektorā un tās elektroenerģijas infrastruktūrai, kur elektrība galvenokārt tiek ražota izmantojot kodolenerģiju un hidroenerģiju. Francijā atjaunojamās enerģijas ražošanā lielākais uzsvars jāliek uz vēja enerģiju, izmantojot kā piekrastes, tā arī jūras vēja parkus.¹³⁵ Līdz ar 2012. gadu vēja enerģijas sektors ir kļuvis par lielāko elektrības ražotāju. Lai tiktu pie šāda vēja parka pastāv dažādas iegādes iespējas, tomēr laikam ejot arvien tiek veikti dažādi uzlabojumi, kā piemērs jāmin, tas ka ar likumu ir atcelta Vēja attīstības zona, kas paredzēja dažādus ierobežojumus, tāpat

---

¹³² Lapiere, A., Bélisaire, A. (2013). *European renewable energy incentive guide – France*

¹³³ *National action plan for the promotion of renewable energies 2009-2020*, (2010). Ministère de l'Écologie, de l'Énergie, du Développement durable et de la Mer, June 30, p. 10

¹³⁴ *National action plan for the promotion of renewable energies 2009-2020*, (2010), p. 4

¹³⁵ Jedliczka, M. (2010). „Analysis of the National Action Plan of France”, p. 39

ir atcelts nosacījums par piecu turbīnu izbūvi,¹³⁶ kas bija minimālais apjoms, lai iegūtu atļauju šādu parku izbūvei un sava biznesa attīstībai. Neskatoties uz šiem rādītājiem Francijas uzstādījums – kļūt par vadošo valsti AER enerģijas ražošanā ES – tai uzliek zināmu slogu. Lai to sasniegtu ir jāattīsta pēc iespējas plašāks AER ražošanas spektrs, ko paredz arī nacionālais rīcības plāns. Saskaņā ar šo plānu Francija ir ieinteresēta visa veida AER tehnoloģiju attīstībā, tādēļ Francijā tiek attīstītas dažādas programmas, kas sniegtu atbalstu kā finansiāli, tā arī konsultatīvi. Lai kļūtu par galveno AER tehnoloģiju ražotāju, ir jāattīsta plašs pētniecības, ražošanas un testēšanas tīkls, bet neskatoties uz šiem izaicinājumiem, Francija ir iecerējusi pozicionēt sevi kā līderi vēja, jūras, saules, termoenerģijas kā arī biogāzes ražošanas tehnoloģijām.¹³⁷ Francijas definētie mērķi jāvērtē pozitīvi, tomēr reālā politika ievērojami atpaliek no šajā nodaļā izklāstītajiem uzstādījumiem, piemēram, 2012. gadā Francijā AER sastādīja vien 13% no visa enerģijas patēriņa, kamēr kodolenerģijas īpatsvars saglabājās nemainīgi augsts – 78% elektrības ražošanā. Kas attiecas uz vēja enerģiju tai ir ievērojams potenciāls Francijā, tomēr tās attīstībā būtu jāiegulda lielākas pūles, jo tās saražotās enerģijas jaudas nav pat tuvu 10% atzīmei.¹³⁸

Kodolenerģijas izmantošana Francijai nodrošina zemas SEG emisijas, tādēļ francūži ilgstoši ir bijuši pārliecināti par to, ka kodolenerģija ir tā, ar kuras palīdzību iespējams sasniegt savu patēriņa pieprasījumu, bez tam šai kontekstā Francija bija tik pašpārliecināta par šī enerģijas ieguves veida uzticamību, ka bija gatava pagarināt kodolenerģijas spēkstaciju darbamūžu no 23 līdz 40 gadiem.¹³⁹ Neskatoties uz ievērojamo atbalstu kodolenerģijai AER ir straujāk augošais enerģijas sektors, kurš nodrošina papildu drošību un ilgtspēju, tādēļ Francijai ir jāsekmē straujāka tā attīstība. Balstoties uz esošajām attīstības tendencēm pastāv bažas, ka Francijai būs grūtības savu izvirzīto mērķu sasniegšanā.¹⁴⁰ Lai arī AER mērķi izstrādāti nacionālā līmenī, to īstenošana dzīvē lielākoties atstāta reģionālajam līmenim, kurš ir atbildīgs par jaunu tehnoloģiju ieviešanu.¹⁴¹

AER projektu attīstība Francijā ne vienmēr ir bijusi viegla, pateicoties sarežģītajām administratīvajām procedūrām, tomēr AER sektors tiek uzskatīts par drošu vietu investīcijām, jo Francija ir ieguldījusi darbu, lai attīstītu drošus un uzticamus atbalsta mehānismus. Šādi apstākļi arī nodrošina to, ka arī bankas saglabā interesi AER projektu finansēšanā. Bez tam 2012. gada F.

---

¹³⁶ Lapiere, A., Bélisaire, A. (2013). *European renewable energy incentive guide – France*

¹³⁷ *National action plan for the promotion of renewable energies 2009-2020*, (2010), p. 4

¹³⁸ Bosselli, M. (2012). *France seen turning to renewables in policy shake-up*, Reuters, September 13// <http://www.reuters.com/article/2012/09/13/us-france-energy-debate-idUSBRE88C17M20120913>

¹³⁹ Jedliczka, M. (2010). „Analysis of the National Action Plan of France”, p. 40

¹⁴⁰ Lapiere, A., Bélisaire, A. (2013). *European renewable energy incentive guide – France*

¹⁴¹ *National action plan for the promotion of renewable energies 2009-2020*, (2010), p. 5

Olanda paziņojums par vēlmi samazināt kodolenerģijas nozīmi enerģijas ražošanā radīja impulsus, kas lika domāt par to, ka tuvākajā laikā Francija būs arvien atvērtāka jauniem AER projektiem, tādējādi vairojot jaunu investīciju piesaisti un jaunu investoru iesaisti Francijas AER sektora attīstībā. Jāatzīst, ka F. Olanda paziņojums šobrīd rada šaubas arī par paša prezidenta vēlmi pieturēties pie saviem vārdiem, jo likumprojekti, kas šī lēmuma rezultātā būtu jāpieņem, tiek kavēti, turklāt arī F. Olands savās uzrunās vairs nav tik precīzs, kā brīdī, ka paziņoja par savu apņemšanos ar konkrētu termiņu.¹⁴² Bez tam šim viedoklim trūkst vienprātības arī valdības līmenī, jo Enerģijas industrijas ministrs uzskata, ka kodolenerģija ir daudzsološs sektors it īpaši laikā, kad zemas elektrības cenas ir kļuvušas īpaši svarīgas cīņā par zaudētās konkurētspējas atgūšanu.¹⁴³ Šāda viedokļu nesakritība valsts elites līmenī liek domāt par to, ka enerģētikas politika, iespējams, nepiedzīvos nekādas izmaiņas, arī Maikls Šneiders (*Mycle Schneider*) norāda, apliecina, ka kodolenerģija ir kļuvusi par centrālo fokusa punktu, ja runājam par enerģētikas politiku Francijā.¹⁴⁴ Kodolenerģija kļuvusi par centrālo jautājumu, galvenokārt, tāpēc ka nevienam nav īstas skaidrības kāda būs tās nākotnes politika, turklāt neviens, tai skaitā, arī F. Olands vairs nevēlas pieņemt konkrētus mērus.

Marks Jedlicka (*Marc Jedliczka*) norāda uz to, ka Francijas politiskajā retorikā maz kas liecina par vēlmi panākt, ka atjaunojamie energoresursi ir 100% no kopējās enerģijas, kas savā ziņā arī izskaidro to, kādēļ nacionālajā rīcības plānā iestrādās normas nav pietiekamas, lai panāktu pilnīgu pāreju uz AER izmantošanu enerģijas ražošanā līdz 2050. gadam, vēl vairāk pastāv iespēja, ka netiks sasniegti pat 2020. gada mērķi. Bažas par Francijas nevēlēšanos pāriet uz pilnībā atjaunojamas enerģijas ražošanu rada tās nezūdošā interese kodolenerģijas izmantošanā, lai panāktu kaut daļēji ticamus rezultātus ir nepieciešams izmaiņas enerģijas sastāvā, kas nevar notikt, ja netiek mainīts kodolenerģijas stāvoklis un nozīme enerģijas ražošanas ciklā.¹⁴⁵ Kā norāda M. Šneiders tas kāda būs kodolenerģijas nākotne lielā mērā ir atkarīgs no tā, cik demokrātiski valdība risinās šo jautājumu.¹⁴⁶

Tomēr Francijas gadījums atšķiras no Vācijas ar to, ka šeit sabiedrības atbalsts nav viennozīmīgs, turklāt pāreja uz atjaunojamo energoresursu izmantošanu nenotiek tik strauji kā cerēts. Bažas par to izsaka arī zaļās enerģijas lobījs *Syndicat des Energies Renouvelables*, norādot, ka Francija varētu nesasniegt mērķi, sasniedzot tikai 17% atzīmi līdz 2020. gadam.

---

¹⁴² Buchan, D. (2014). *The French Disconnection: Reducing the nuclear share in France's energy mix*, p. 2

¹⁴³ Bosselli, M. (2012). *France seen turning to renewables in policy shake-up*

¹⁴⁴ Schneider, M. (2013). „France's great energy debate” In *Bulletin of the Atomic Scientists*, Vol. 69, No. 1, p. 28

¹⁴⁵ Jedliczka, M. (2010). „Analysis of the National Action Plan of France”, p. 42.

¹⁴⁶ Schneider, M. (2013). „France's great energy debate”, p. 28

Neapmierinātību ar esošo enerģētikas politiku Francijā izrāda arī lielie enerģijas ražotāji, kas ir neapmierināti ar lielajām subsīdijām, kuras tiek piešķirtas AER izmantošanai.¹⁴⁷ Tomēr agri vai vēl ar lielajiem ražotājiem nāksies saskarties ar faktu, ka kodolenerģijai reiz pienāks beigas, jau tagad Francijas sabiedrībā valda liela pretestība kodolenerģijas ražošanai, un tā labprāt izvēlētos attiekties no tās, ja rastos tāda iespēja, bet Francijas sabiedrība vēl šaubās par to, ka viņiem ir izvēle un tā varētu tikt uzklautā.¹⁴⁸ Esošā situācija Francijā rada jautājumu par to, kādēļ sabiedrībai nav pārlicības, ka tās viedoklim ir nozīme un tas tiks uzklauts. Iespējams, problēma ir nevis tajā, ka politiskā elite neuzklaut pilsoņus, bet drīzāk tajā, ka pašā sabiedrībā nav īstas pārlicības par to, kādu ceļu tā labprātāk izvēlētos, jo līdz ar atjaunojamās enerģijas ienākšanu tirgū pieaug arī enerģijas cenas, jo tas nepieciešams, lai stimulētu šī sektora izaugsmi.

Zemas izmaksas un salīdzinoši zemas SEG emisijas ilgstoši ir bijusi Francijas ikdiena, tāpēc arī strauja izaugsme AER jomā nenotiek. Jo vairāk tāpēc, ka politiskā elite ir pārlicināta, ka kodolenerģijas jaudu samazināšana, vai laika gaitā pilnīga slēgšana novedīs pie vides un ekonomikas katastrofas. Šāds uzskats neapšaubāmi ir arī lielajiem enerģijas ražotājiem Francijā, kuri uzskata, ka līdz ar jaudas samazinājumu no 75% uz 50% elektrības cenas pieaugs par 75%, savukārt SEG emisijas sagaida pat līdz 50% liels pieaugums, kā arī radīs apstākļus, kuros ievērojami pieaugs fosilās enerģijas imports. Tomēr M. Šneiders norāda uz to, ka šiem aprēķiniem par kodolreaktoru slēgšanu nav reāla pamata, jo šie aprēķini nav precīzi. Šai kontekstā jāņem vērā arī tas, ka divām lielākajām enerģētikas kompānijām arvien pasliktinās finansiālā situācija, tādēļ tās ir īpaši ieinteresētas, lai patreizējās kodolenerģijas jaudas tiktu saglabātas.¹⁴⁹ AER politika apdraud ikvienu konvencionālās enerģijas ražotāju, tādēļ to pretestība ir saprotama, bet nereti šai pretestībai nav pamata, jo zem šīm politiskajām iniciatīvām kā ES, tā arī Francijā stāv ekonomiski aprēķini. Balstoties uz ekonomiskiem apsvērumiem atjaunojamā enerģija savienojumā ar kodolenerģiju nav labākais risinājums, lai kodolenerģiju izvēlētos par atbalsta mehānismu brīžos, kad AER saražotās jaudas nav pietiekamas. Par iemeslu tam kalpo fakts, ka kodolenerģijas ražošana ir izdevīga tajā brīdī, kad reaktori darbojas ar pilnu jaudu.¹⁵⁰ Tomēr Francijas gadījumā problēma nav tikai šķietami neveiklā enerģijas ražošanas savietojamība starp AER un kodolenerģiju. Lielākā problēma ir tā, ka daļa tās kodolenerģijas sektora ir ievērojami novecojusi. Līdz 2020. gadam 22 no 58 Francijas kodolreaktoriem būs

---

¹⁴⁷ Patel, T. (2013). *France Reviews Green-Energy Subsidies as Moves Away From Nuclear*

¹⁴⁸ Schneider, M. (2013). „France’s great energy debate”, p. 30

¹⁴⁹ Schneider, M. (2013). „Nuclear power and the French energy transition: It’s the economics, Stupid!” In *Bulletin of the Atomic Scientists*, Vol. 69, No. 1, pp. 18-19

¹⁵⁰ Buchan, D. (2014). *The French Disconnection: Reducing the nuclear share in France’s energy mix*, p. 7

strādājuši jau 40 gadus, tādēļ būtu arī jādomā par šo rūpnīcu slēgšanu, bet lemjot par šādu soli, to vietā būtu jāuzbūvē 11 jaunas rūpnīcas, kas Francijai šobrīd nav pa spēkam.¹⁵¹ Šādas izmaiņas nav pa spēkam arī lielajām enerģijas kompānijām, to finansiālo problēmu dēļ. Bez tam vēl viena problēma, kas saistās ar kodolenerģiju kā atbalstu AER ir tā, ka ilgstoši būs grūti noturēt zemas enerģijas cenas. Tādēļ Francija visticamāk turpinās izmantot kodolenerģiju kā pamatu savam enerģijas pieprasījumam, pagarinot savu reaktoru darbamūžu cik vien ilgi iespējams.¹⁵² Tomēr šādi Francijas enerģijas sektors nevarēs pastāvēt mūžīgi un agri vai vēlu būs jāmeklē risinājums esošajai situācijai, tādēļ izmaiņas enerģijas sektorā būs nepieciešamas, neraugoties uz lielo kompāniju pretestību, turklāt arvien pieaugošās problēmas, kas saistās ar kodolenerģiju šo procesu galu galā padarīs par pašsaprotamu. M. Šneiders savā rakstā norāda, ka Francijas kodolenerģijas ražošanā izmaksas arvien pieaug, un nākotnē tām ir potenciāls pieaugt vēl vairāk, jo Francijai nākotnē būs jāiepērk arī urāna rūda, lai varētu darbināt savus kodolreaktorus, tādējādi modernizācijas un izejmateriālu importa rezultātā izmaksu izmaiņas ir grūti prognozējamas.¹⁵³ Izmaksu pieaugums acīmredzami ir neizbēgams, tomēr tas nemaina faktu, ka Francijas atjaunojamās sektoram pietrūkst attīstības jau šodien, kas savukārt apdraud Francijas izvirzītos mērķus attiecībā uz ES2020 plānu izpildi.

Neskatoties uz industrijas pretestību Francija saglabā savu virzību, lai izpildītu Nacionālajā rīcības plānā iestrādātos mērķus, kas esošajā situācijā vērtējams pozitīvi. Lai veiksmīgi īstenotu atjaunojamās enerģijas projektus ir nepieciešams attīstīt palīdzības mehānismus, lai padarītu Franciju pievilcīgāku investoriem. Kā norādīts 2012. gada Atjaunojamās enerģijas vidējā termiņa tirgus ziņojumā, Francijas AER tirgus daļai vajadzētu pieaugt saskaņā ar tās izstrādāto Nacionālās rīcības politikas plānu,¹⁵⁴ kas nozīmē, ka par spīti nelielajam atbalstam Francija turpina virzīties pareizajā virzienā, tomēr mērķu sasniegšanai būtu nepieciešams lielāks grūdiens. Prognozes par Francijas atjaunojamās enerģijas nākotni caurmērā ir labas, tomēr nemainīgs paliek jautājums par kodolenerģiju. Neskatoties uz diskusijām reālākais nākotnes scenārijs ir Francija bez kodolenerģijas, tas secināms dažādu iemeslu dēļ, pirmkārt, sabiedrības pretestība kodolenerģijai laika gaitā visticamāk pieaugs, otrkārt, Francijas kodolreaktori ar laiku novecos un tie būs jāslēdz, lai nodrošinātos pret katastrofu iespējamībām, treškārt, tiek izstrādāti dažādi pētījumi par to, kad Francija varētu pilnībā atteikties no

---

¹⁵¹ Schneider, M. (2013). „Nuclear power and the French energy transition: It's the economics, Stupid!”, p. 19

¹⁵² Buchan, D. (2014). *The French Disconnection: Reducing the nuclear share in France's energy mix*, pp. 7-8

¹⁵³ Schneider, M. (2013). „Nuclear power and the French energy transition: It's the economics, Stupid!”, pp. 20-21

¹⁵⁴ *Renewable Energy Medium-Term Market Report: Market Trends and Projections to 2017*, (2012). International energy Agency, pp. 56-57

kodolenerģijas. Viens no šādiem pētījumiem ir izstrādāts 2011. gadā. *Negawatt* pētījums ir veidots kā Francijas ceļa karte nākotnes enerģētikas izaicinājumiem. Saskaņā ar šo pētījumu Francijai ir jādomā par energoefektivitātes pasākumiem, lai līdz 2050. gadam tā spētu samazināt enerģijas patēriņu par 65% salīdzinājumā ar 2010. gadu, bet, neskatoties uz šo milzīgo enerģijas patēriņa samazinājumu, Francijai arī turpmāk jāspēj nodrošināt nepieciešamo enerģijas patēriņu.¹⁵⁵ Lai to panāktu Francijai ir jātiecas samazināt fosilās enerģijas nozīmi tās ikdienas patēriņā, tai pat laikā enerģijas sistēmai ir jābūt pietiekami elastīgai, lai tā spētu reaģēt uz tirgus izaicinājumiem.

Francijas lielākais izaicinājums atjaunojamās enerģijas sakarā ir cīņa ar vienu no vislētākajiem un vienu no tīrākajiem energoresursiem pasaulē. No šādas perspektīvas Francijai trūkst motivācijas kaut ko mainīt, jo tās enerģija jau tagad ir gana zaļa un pats galvenais lēta. No AER Francija salīdzinoši augstā līmenī izmanto biomasas sniegtās iespējas un hidroelektrostacijas, tāpat nedaudz pieaug kā vēja, tā arī saules enerģijas izmantošanas apjomi. Attiecībā uz pēdējiem – saules un vēja enerģijas – apjomiem pēdējos gados to pieauguma tendences ir mazinājušās, kam par pamatu ir vairākas problēmas, piemēram, ilgais laika periods no dokumentu sagatavošanas līdz gatavam vēja parkam ir 6-8 gadi, kamēr Vācijā šis laika posms ir krietni īsāks – 2.5 gadi.¹⁵⁶ Lai uzlabotu AER pielietojamību, Francijai ir ne tikai jāpārvar tās ekonomiskie izaicinājumi, bet ievērojami jāatvieglo administratīvais process AER jomā, jo Francijas enerģijas sektoram ir nepieciešamas pārmaiņas. Jo ātrāk tās notiks, jo ātrāk Francija spēs pārstrukturizēt savu enerģētikas sektoru, samazinot arī nākotnes katastrofu iespēju potenciālu, kas ir viens no svarīgākajiem jautājumiem nākotnes perspektīvā.

***

Francijas enerģētikas sektors no citu valstu, īpaši, Vācijas enerģētikas sektora atšķiras galvenokārt ar to, ka tajā būtisku lomu ieņem kodolenerģijas ražošana. Francija ir otra lielākā valsts pasaulē, kodolreaktoru skaita ziņā. Francijā kopumā ir 58 kodolstacijas, un šādu kodolstaciju īpatsvaru Francijā nodrošina tas, ka tai pieder tikai 0.01% no visām pasaules fosilās enerģijas rezervēm. Lai arī Francijā ir liels kodolreaktoru īpatsvars, tā papildus importē arī citus fosilās enerģijas resursus, izmantojot plašu piegādātāju loku. Līdz ar plašo piegādātāju loku Francija ir uzlabojusi savu enerģētisko drošību, jo atkarība no viena piegādātāja, valsts

---

¹⁵⁵ *Energetic Transition: The negawatt 2011' scenario proposes an ambitious but realistic path*, (2011). Energy Cities mājas lapa// <http://www.energy-cities.eu/Energetic-Transition-the-negawatt>

¹⁵⁶ Buchan, D. (2014). *The French Disconnection: Reducing the nuclear share in France's energy mix*, p. 12

enerģētikas sektoru padara samērā traušu, taču Francijas gadījumā šis būtiskais aspekts ir atrisināts.

AER sektorā Francijas mērķis ir līdz 2020. gadam saražot 23% kopējās enerģijas izmantojot AER. Francijā ir bagātīgs AER klāsts, tādējādi arī tās potenciāls atjaunojamās enerģijas ražošanā ir samērā liels, tomēr vēja enerģija tiek uzskatīta par potenciāli spēcīgāko resursu atjaunojamās enerģijas ražošanā, bet neskatoties uz lielajām AER iespējām Francijā visaktīvāk izmanto biomasu un hidroenerģiju. Lai sasniegtu savu mērķus Francijai būtu iespēja izmantot vēja enerģijas priekšrocības, jo tai ir gara piekrastes zona, kā arī ievērojams jūras vēja potenciāls. Tāpat Francija ir apsvērusi iespēju izmantot sadarbības projektu ar Vidusjūras valstīm, ar kurām tā kopīgi varētu izveidot saules enerģijas parku, kas ievērojami uzlabotu Francijas AER potenciālu un iespējas sasniegt Nacionālajā atjaunojamās enerģijas rīcības plānā iestrādātos mērķus.

Līdz šim lielāko pagrieziena punktu Francijas enerģijas sektorā ir radījis tās pašreizējais prezidents Fransuā Olands, kurš 2012. gadā nāca klajā ar paziņojumu par vēlmi samazināt kodolenerģijas saražotās enerģijas apjomu no 75% pašreiz uz 50% līdz 2025. gadam. Līdz šim tas ir bijis stingrākais uzstādījums attiecībā uz kodolenerģijas izmantošanu, tomēr kopš 2012. gada retorika ir mainījusies, un pats F. Olands arvien retāk pieturas pie sava striktā uzstādījuma un sarunu process par soļiem, kā veicināt enerģijas pāreju, ir ieildzis. F. Olanda retorikā vairs netiek runāts par konkrētiem gadaskaitļiem, vai konkrētiem termiņiem, kas iezīmē pārmaiņas vispārējā nostājā. Šis aspekts, iespējams, varētu būt saistīts ar lielu iekšējo pretestību pret šāda lēmuma īstenošanu. Tāpat šāda lēmuma sekas prasa ļoti lielas investīcijas, jo liela daļa Francijas kodolreaktoru tuvākās desmitgades laikā būs nostrādājuši jau 40 gadus, tāpēc tos būtu nepieciešams slēgt pavisam. Bet tā kā tas ir finanšu jautājums, tad pastāv liela iespēja, ka Francija iespēju robežās turpinās izmantot šos kodolreaktorus līdz pat 60 gadu ilgam darbamūžam. Kodolenerģija tiek plaši izmantota Francijas enerģijas patēriņā, tomēr gadījumos, kad Francijai ir enerģijas iztrūkums, jo īpaši ziemā, tā importē arī jau saražoto enerģiju no tās kaimiņiem.

Lai virzība uz AER izmantošanu būtu pēc iespējas efektīvāka, nozīmīgs jautājums ir attiecībā uz energoefektivitāti un ar to saistītajiem aspektiem. Šajā sektorā ir jāpanāk 38% enerģijas samazinājums. Tomēr Francijas retorikā ir maz indikāciju, kas liecinātu par tās vēlmi panākt ievērojamu AER daļas pieaugumu tās enerģijas sektorā, turklāt pastāv arī reālas bažas, ka ar Nacionālajā atjaunojamās enerģijas rīcības plānā iekļautās normas ir nepietiekamas, lai sasniegtu 2020. gada mērķus.

NOBEIGUMS

ES jau kopš tās izveidošanās pirmsākumiem valstu iniciatīvai un vēlmei attīstīties ir bijusi izšķiroša nozīme tās attīstībā un integrācijā. Mūsdienās integrācijas līmenis ir sasniedzis tādu līmeni, ka starp politikas pētniekiem pastāv diskusija par to, kam vairāk līdzinās ES – federālai valstij, vai tomēr starptautiskai reģionālai organizācijai. Šī iesmesla dēļ Eiropas integrācijas pētīšanai un skaidrošanai ir būtiska nozīme. Šī maģistra darba ietvaros par ES integrācijas skaidrojošo teoriju tika izvēlēta E. Moravčika izstrādātā liberālā starpvaldību teorija, kuras pamatā ir pārlicība, ka valstis ir racionāli aktori, kurus uz priekšu virza to egoisms un vēlme pēc pašrealizācijas, bet to lēmumus un vēlmi pēc sadarbības nosaka to nacionālās un ekonomiskās intereses, kurām starpvaldību kaulēšanās procesā ir izšķiroša nozīme. Tā kā teorijai bija trūkumi attiecībā uz nacionālo interešu formulēšanu, tad maģistra darba autors liberālās starpvaldību teorijas rāmi paplašināja, izmantojot konstruktīvisma, pieeju nacionālajām interesēm. Izvēle par labu konstruktīvistiem bija tāpēc ka tie uzskata, ka nacionālām interesēm ir tendence mainīties ārēju faktoru ietekmē, tai skaitā starpvaldību sarunās, kur notiek kaulēšanās, lai saskaņā ar liberālo teoriju valstis spētu vienoties par maksimāli lielākiem labumiem.

ES savā dziļākajā būtībā ir uz ekonomiskiem pamatiem veidota starptautiskā organizācija, tāpēc jāsecina, ka tās integrācijas procesu lielā mērā arī virza ekonomiskie izaicinājumi. Atjaunojamā enerģija ir perspektīva nākotnē, kuras virzienā nepieciešams strādāt. Atjaunojamie energoresursi un to izmantošana lielā mērā ir saistīti ar klimata pārmaiņām, tāpēc mūsdienās arī jautājumiem par klimata pārmaiņām ir ekonomiska pieskaņa Galvenokārt tas tā ir, tāpēc ka klimata pārmaiņu novēršana ilgtermiņā prasīs arvien lielākus finansiālos līdzekļus, savukārt atjaunojamie energoresursi ir veids, kā kaitīgo ietekmi uz vidi saglabāt esošajā līmenī, vai pat samazināt. Šo iemeslu dēļ atjaunojamās enerģijas izmantošanai ir būtiska nozīme, jo tās ietekme uz vidi ir mazāk kaitīga.

ES formāts un uzstādījums atjaunojamo energoresursu jomā ir saistošs visai savienībai. ES atjaunojamās enerģijas uzstādījums ir panākt, ka 20% no visas ES enerģijas tiek saražots izmantojot AER, tāpat energoefektivitātes rādītājiem ir jāuzlabojas par 20%, un SEG emisiju samazinājums tiek plānots 20% robežās līdz 2020. gadam. Kā to nosaka ES direktīva 2009/28/EC, tad, lai ES spētu pietuvoties šiem mērķiem, katrai dalībvalstij bija jāizstrādā Nacionālais atjaunojamās enerģijas rīcības plāns, par kura izpildi ir jāatskaitās ES priekšā. Lielā mērā šie rīcības plāni nosaka to kādu attīstību abalsta katra ES dalībvalsts, jo jautājumi, kas

saistās ar atjaunojamās enerģijas ražošanu ir ekonomiskas dabas, un lemšana par tiem ir katras dalībvalsts pārziņā. Tā kā nacionālā plāna izstrāde ir nacionālās valsts kompetencē, tad maģistra darbā tika apskatītas divas lielākās un politiski spēcīgākās dalībvalstis – Vācija un Francija. Iepazīstoties ar abu valstu izvirzītajiem mērķiem, pirmkārt, jāsecina, ka izpratne par atjaunojamās enerģijas nozīmi ir atšķirīga, otrkārt, mehānismi kā sasniegt uzstādītos mērķus ir atšķirīgi.

Kamēr Vācijas pieeja AER izmantošanai tiek uzverta ar lielu atbildības sajūtu un Vācijas valdība ir ieinteresēta šī sektora attīstībā un modernizācijā, neskatoties uz pieaugošajām enerģijas cenām, tikmēr Francijas enerģētikas specifika ir tās lielā atkarība no kodolenerģijas, kas tiek uzskatīta par nozīmīgu resursu enerģijas iegūšanā. Šādā situācijā Francija nepievērš tik lielu uzmanību AER nozīmei nākotnes perspektīvā, jo tas neatbilst tās ekonomiskajām interesēm, tāpēc ka kodolreaktoros saražotā enerģija ir salīdzinoši lēta, un tās radītās SEG emisijas ir zemas, kā rezultātā Francijas enerģijas sektors ir ar salīdzinoši mazu ietekmi uz klimata pārmaiņām. Tomēr kodolenerģijas ražošanu allaž pavada vairāki riski, pirmkārt, tie ir katastrofas draudi. Pie nepareizas kodolreaktoru ekspluatācijas kodolreaktors var iziet no ierindas un radīt milzīgu piesārņojumu avārijas vietā. Otrkārt, kodolenerģijas atkritumu uzglabāšana ir stingri uzraudzīta, neskatoties uz to, pie nepareizas to uzglabāšanas joprojām saglabājās piesārņojuma risks. Francijas gadījumā šos riskus vēl reālākus padara tās novecojušais kodolenerģijas sektors. Tā kā lielākā daļa kodolreaktoru ir būvēti pēc 1970. gada, tad tuvākās desmitgades laikā tie būs darbojušies jau 40 gadus. Pēc šāda darbamūža šīs stacijas būtu nepieciešams slēgt, tomēr Francijas gadījumā pastāv risks, ka tā centīsies pagarināt to darbamūžu līdz pat 60 gadiem, kas liek domāt par to, ka AER Francijā arī tuvākajos gados netiks izmantoti nepieciešamajā apmērā, lai sasniegtu sev izvirzītos 2020. gada mērķus.

Šāda Francijas nostāja skaidrojama ar tās ekonomiskajām interesēm – atjaunojamās enerģijas ieviešana prasa lielas investīcijas un tās saražotā enerģija sākotnēji ir ievērojami dārgāka par patreiz pieejamo. Tomēr skatoties uz Francijas nostāju no konstruktīvisma perspektīvas, šī Francijas nostāja laika periodā var mainīties. Tiklīdz Francija saskarsies ar arvien jauniem izaicinājumiem, lai nodrošinātu drošu enerģijas ražošanu un tās patēriņam nepieciešamās enerģijas jaudas, tā būs spiesta meklēt alternatīvas enerģijas ražošanas iespējas, kur Francijas kontekstā atjaunojamiem energoresursiem ir liels potenciāls. Tāpēc patreizējā Francijas enerģētikas politika nenosaka to, ka tās interesēs nav AER enerģijas ražošana, drīzāk tas ir laika jautājums, līdz Francija nacionālā un starpvaldību līmenī nonāks pie secinājuma, ka tās intereses ir jāmaina.

Vācijas atjaunojamās enerģijas politika pretstatā Francijai vairāk atbilst ES uzstādījumam, lai arī Francija ir notiekusi, ka tā vēlas sasniegt 23% no visa saražotās enerģijas apjoma izmantojot AER, tās politikas dienaskārtībā svarīgāks jautājums ir par kodolenerģijas nākotni, un AER ir sekundāra nozīme. Savukārt Vācija jau šodien ir veikusi daudzus priekšdarbus, lai atjaunojamā enerģija būtu pieejama pēc iespējas plašākam patērētāju lokam. Vācija līdzīgi kā Francija ir atkarīga no fosilās enerģijas importa, tomēr savas enerģētiskās drošības un klimata pārmaiņu dēļ ta ir izvēlējusies mazināt savu atkarību, izmantojot zaļu enerģiju, kuras ražošanas procesā izdalās salīdzinoši zemas SEG emisijas.

Līdzīgi kā Francijā arī Vācijā daļa enerģijas tiek ražota izmantojot kodolenerģiju, tomēr laikā kad Francija nespēj vienoties par savu reaktoru nākotni Vācija jau ir spērusi reālus soļus uz priekšu slēdzot daļu no tās vecākajiem kodolreaktoriem, un nosakot 2022. gadu kā beigu termiņu, kad tiks slēgts pēdējais kodolreaktors Vācijā. Pēc 8 reaktoru slēgšanas Vācijā pat netika izjūsts ievērojams jaudas kritums, jo Vācijas infrastruktūra, ekonomika un politiskā retorika jau ir piemērota tam, lai tā spētu novērtēt un pilnvērtīgi iesviest AER kopējā enerģijas patēriņā. Atjaunojamās enerģijas ražošana ir Vācijas nacionālo interešu sastāvdaļa, līdz ar to arī sabiedrības pretestība pret augstākām enerģijas cenām nav nekontrolējama. Turklāt Vācijas valdības līmenī ir izstrādāti atbalsta mehānismi tiem, kas vēlas ražot enerģiju izmantojot AER. Pat mājāsaimniecībām ir iespēja savu AER enerģijas pārpalikumu pārdot kopējā tīklā, kā rezultātā ieguldītās investīcijas ir iespējams arī zināmā mērā atpelnīt.

ES dinamiskās vides ietekmē Vācijas ekonomiskās un nacionālās intereses ir transformējušās tiktāl, ka tām ir vieta kopējā ES integrācijas telpā, turklāt starpvaldību kaulēšanās laikā Vācija ar savu pozitīvo atjaunojamās enerģijas pieredzi var mēģināt pārlienāt arī citas ES dalībvalstis par to, ka atjaunojamā enerģija ir nākotnes enerģija un tās ieviešana nav nemaz tik atpgrūtinoša vai negatīvi vērtējama. Vērtējot šo valstu ietekmi uz ES kopējo enerģētikas politiku atjaunojamo energoresursu jomā, maģistra darba autors vairākkārt nonāca pie secinājuma, ka Nacionālo atjaunojamās enerģijas rīcības plānu veiksmīga izpilde, veicina vēl dziļāku ES integrāciju, bet nacionālajām valstīm praktiski nav iespēju, kā ietekmēt ES enerģētikas politiku. Vācijas enerģētikas politika atjaunojamās enerģijas jomā, ļoti daudzās jomās saskana ar ES uzskatiem, tomēr tas nenozīmē, ka Vācija kādā veidā ietekmē ES. Drīzāk tā var kalpot par piemēru, ka ES izvirzītās kopējās nostādes ir izpildāmas, bet iemesls kādēļ Vācijas atjaunojamās enerģijas politika ir tik augstu attīstīta ir tās nacionālo un ekonomisko interešu rezultāts. Vācijas tiekšanās pēc arvien augstākiem AER sasniegumiem ir definēts tās nacionālajās interesēs, kurās ieguvums ir saskatāms arī no ekonomikas viedokļa.

Pievēršoties darba izvirzītajam mērķim, autors secina, ka tas ir sasniegts, jo darba gaitā ir izdevies izanalizēt Vācijas un Francijas enerģētiskās intereses, kā arī novērtēt to ietekmi uz ES kopējo enerģētikas politiku AER jomā. Izpildot darba uzdevumus, maģistra autors secina, ka darbam izvirzītā **hipotēze**: *Vācijas un Francijas enerģētiskās intereses Eiropas Savienībā determinē Eiropas Savienības enerģētikas politiku atjaunojamās enerģijas jomā*, **netiek apstiprināta**, jo ES kopējā enerģētikas politika atjaunojamo energoresursu jomā tiek plānota ES institūciju līmeni, kur dalībvalstīm netiek dota iespēja ietekmēt ilgtermiņa mērķu izstrādi. Neskatoties uz to, kāda ir katras konkrētās ES dalībvalsts politiskā ietekme, ES institūcijas darbojas neatkarīgi no tām, un dalībvalstu individuālie sasniegumi kādā konkrētā jomā var kalpot par apstiprinājumu ES, ka tās izstrādātas politikas ir sasniedzamas.

Par šādu apstiprinājumu lielā mērā var uzskatīt Vācijas atjaunojamās enerģijas politiku, jo tās mērķu uzstādījums un pakāpe, kādā tiek īstenoti šie mērķi ir ļoti augsts, tādēļ izstrādājot ES kopējās politikas vadlīnijas uz Vāciju ir iespējams atsaukties kā pozitīvu piemēru, bet tas nenozīmē, ka Vācijas īstenotā politika jebkādā veidā determinē ES kopējo enerģētikas politiku atjaunojamo energoresursu jomā. To apstiprina arī iepriekš prezentētais viedoklis, ka ES politikas stratēģija ES2030 var atstāt negatīvu ietekmi uz Vācijas enerģētikas politiku, gadījumā ja ES dalībvalstis nespēs vienoties par kopējiem mērķiem AER jomā.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

Avoti

1. *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Renewable energy: progressing towards the 2020 target*, COM (2011) 31 final, (2011). European Commission, Brussels, January 31
2. *Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A resource – efficient Europe – Flagship initiative under the Europe 2020 Strategy*, COM (2011) 21, (2011). European Commission, Brussels, January 26
3. *Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Policy framework for climate change and energy in the period from 2020 to 2030*, COM (2014) 15 final, (2014) European Commission, Brussels, January 22
4. *Energy Policies of IEA Countries: France 2009 Review*, (2010). International Energy Agency
5. *EU energy policy to 2050. Achieving 80-95% emissions reductions*, (2011). European Wind Energy Association
6. *Green Paper. A 2030 framework for climate and energie policies*, COM (2013) 169 final, (2013). European Commission, Brussels, March 27
7. *National action plan for the promotion of renewable energies 2009-2020*,(2010). Ministère de l'Écologie, de l'Énergie, du Développement durable et de la Mer, June 30
8. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council. On the implementation of the European Energy Programme for Recovery*, (COM 2013) 791 final, (2013). European Commission, Brussels, November 18
9. *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Renewable energy progress report*, COM (2013) 175 final, (2013).European Commission, Brussels, March 27

Zinātniskās publikācijas

10. *12 Insights on Germany's Energiewende*, (2013). Agora Energiewende, Berlin

11. 27 *National Action Plans = 1 European Energy Policy? An analysis of six national Renewable Energy Action Plans*, (2010). Green Energy Foundation, Belgium
12. Baumann, F. (2008). *Energy Security as multidimensional concept*, Center for Applied Policy Research, No. 1
13. Boisvert, W. (2013). „Green Energy Bust in Germany” In *Dissent*, Vol. 60, No. 3, pp. 62-70
14. Buchan, D. (2014). *The French Disconnection: Reducing the nuclear share in France’s energy mix*, Oxford Institute for Energy Studies
15. *Bulletin of the Atomic Scientists*, (2013). Vol. 69, No. 1
16. Burley, A. M., Mattli, W. (1993). „Europe before the Court: A Political Theory of Legal Integration” In *International Organization*, Vol. 47, No.1, pp. 41-76
17. Checkel, J. T. (2005). „International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework”, In *International Organization*, Vol. 59, No. 4, pp. 801-826
18. Checkel, J. T. (2007). „Constructivism and EU politics”, In Jøergensen, E., Pollack, M., Rosamond, B. (eds), *Handbook of European Union Politics*, London: Sage Publications, pp. 57 – 76.
19. Cini, M. (2007). “Intergovernmentalism” In *European Union Politics*, 2nd edition, Oxford: Oxford University Press, pp. 99-117
20. Cosijns, L., D’haeseleer, W. (eds) (2006)., *The European Union, 25 different countries, 25 different energy policies...? An overview*, VGB
21. Dehmer, D. (2013). „The German *Energiewende*: The First Year” In *The Electricity Journal*, Vol. 26, Issue 1, pp. 71-78
22. Franchino, F. (2012). „Challenges to liberal intergovernmentalism” In *European Union Politics*. Vol. 14, No. 2, pp. 324-337.
23. Garrett, G., Tsebelis, G. (1996). „An Institutional critique of intergovernmentalism”, In *International Organization*, Vol. 50, No.2, pp. 269-299
24. Gillingham, J. (2000). A Test Case of Moravcsik’s „Liberal Intergovernmentalist” Approach to European Integration” In *Journal of Cold War Studies*, Vol. 2. No. 3, pp. 81-86
25. Hockenos, P. (2012). „Germany’s Renewable Energy Gamble”, In *Environmental Magazine*, Vol. 23, Issue 5, pp. 28-33
26. Jupille, J., Caporaso, J. A., Checkel, J. T. (2003). “Integrating Institutions: Rationalism, Constructivism, and the Study of the European Union” In *Comparative Political Studies*, Vol. 36, No.1/2, pp. 7-40

27. Koelemeijer, R., Ros, J., Notenboom, J., Boot, P., Greonenberg, H., Winkel, T. (2013). *EU policy options for climate and energy beyond 2020*, PBL Netherlands Environmental Assessment Agency, The Hague
28. Moravcsik, A. (1993). „Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach” In *Journal of Common Market Studies*, Vol. 31, No. 4, pp. 473-524
29. Moravcsik, A. (1999). *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*, London; New York: Routledge
30. Moravcsik, A., Schimmelfennig, F. (2009). “Liberal Intergovernmentalism”// *European Integration Theory*, ed. Wiener, A., Diez, T., Oxford: Oxford University Press
31. Morris, C., Pehnt, M. (2012). *Energy Transition: The German Energiewende*, Heinrich Böll Stiftung
32. *Overview of European Union climate and energy policies*, (2012). Ea Energy Analysis, Denmark
33. Petracca M. P. (1991). „The Rational Choice Approach to Politics: A Challenge to Democratic Theory” In *The Review of Politics*, Vol. 53, No. 2, pp. 289-319
34. Pfeiffer, J. (2010). „Germany’s Experience in Upscaling Renewable Energy: Pricing and Compensation Issues” In *South Asian Survey*, No. 17, pp. 179-191
35. Pflüger, A. (2010). „Renewable Energies: Challenges and Benefits” In *South Asian Survey*, Vol 17. No. 2, pp. 331- 341
36. Putnam, R. D. (1988). “Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games” In *International Organization*, Vol 42, No. 3, pp. 427-460
37. *Renewable Energy Medium-Term Market Report: Market Trends and Projections to 2017*, (2012). International Energy Agency
38. Rosamond, B. (2000). “Intergovernmental Europe” In *Theories of European Integration*, Palgrave: Macmillan Press Ltd.
39. Smith Stegen, K., Seel, M. (2013). *The Winds of change : How wind firms assess Germany’s energy transition*, *Energy Policy*, Vol. 61, pp. 1481-1489
40. Wendt, A. (1992). „Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics” In *International Organization*, Vol. 46, No. 2, pp. 391-425
41. Wettestad, J., Eikeland, P. O., Nilsson, M. (2012). „EU Climate and Energy Policy: A Hesitant Supranational Turn?” In *Global Environmental Politics*, Vol. 12, No. 2, pp. 67-86

Publikācijas periodikā

42. Bosselli, M. (2012). *France seen turning to renewables in policy shake-up*, Reuters, September 13// <http://www.reuters.com/article/2012/09/13/us-france-energy-debate-idUSBRE88C17M20120913>

43. *German energy transition sunny, windy, costly and dirty*, (2014). The Economist, January 18// <http://www.economist.com/news/europe/21594336-germanys-new-super-minister-energy-and-economy-has-his-work-cut-out-sunny-windy-costly>

44. Patel, T. (2013). *France Reviews Green-Energy Subsidies as Moves Away From Nuclear*, Bloomberg, December 13// <http://www.bloomberg.com/news/2013-12-13/france-reviews-green-energy-subsidies-as-moves-away-from-nuclear.html>

Interneta Resursi

45. *Energetic Transition: The negawatt 2011' scenario proposes an ambitious but realistic path*, (2011). Energy Cities mājas lapa// <http://www.energy-cities.eu/Energetic-Transition-the-negawatt>

46. Geden, O., Fischer, S. (2014). *Energiewende under siege: German energy strategy under threat from EU „paradigm shift”*, Energy post mājas lapa, March 18// <http://www.energypost.eu/eu-post-2020/>

47. Lapiere, A., Bélisaire, A. (2013). *European renewable energy incentive guide – France*, Norton Rose Fulbright mājaslapa// <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/66831/european-renewable-energy-incentive-guide-france>

48. Morris, C. (2014). *What the EU's 2030 targets mean for the Energiewende*, Energy transition: The German Energiewende mājas lapa, January 29// <http://energytransition.de/2014/01/meaning-of-eu-2030-targets-for-energiewende/>

49. Peixe, J. (2014). *Germany Decides to Cut its Renewable Energy Subsidies*, Oil Price, January 20// <http://www.oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Germany-Decides-to-Cut-its-Renewable-Energy-Subsidies.htm>

50. *Renewable energy*, Eiropas Komisijas oficiālā mājas lapa, http://ec.europa.eu/energy/renewables/index_en.htm

Maģistra darbs „Vācijas un Francijas enerģētikas politikas ietekme uz Eiropas Savienības kopējo enerģētikas politiku atjaunojamo energoresursu jomā” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (neskaitot izmantotos informācijas avotus un pielikumus) ir 165165 rakstuzīmes (ieskaitot intervālus).

Autors: (*personiskais paraksts*) Kaspars Priede

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: docents Dr. sc.pol. Toms Rostoks profesore (*personiskais paraksts*) 28.05.2014

Recenzents: Marika Laizāne-Jurkāne

Darbs iesniegts Politikas zinātnes nodaļā 29.05.2014

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka (*personiskais paraksts*)

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

___.06.2014. prot. Nr. ....

Komisijas sekretāre: doktorante Nora Vanaga (*personiskais paraksts*)